

**K
Ā
R
Y
S**



1986
RUGPJŪTIS - AUGUST
RUGSĒJIS - SEPTEMBER
Nr. 7



KARYS

1986
Nr.7 (1624)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

**TURINIO SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius,
Kronika ir Šaulių priedas — Tremties Trimitas
Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075
Administratorius — Alfonsas Samušis**

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Viršelio 1 psl. — A. a. brig. gen. Vladas Mieželis	
Viršelio 4 psl. — Rumbonių piliakalnis	
Z. Raulinaitis — Saulės - Šiaulių mūšis 1236 m. rugsėjo 22 d.	289
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis	296
J. Abraitis — Neramioji naktis 1941.V.23-24 d.	301
A. Kramilius — Momentas mirties šešėly	304
J. Klimas — Paskutinis kariūnas	306
Ramovėnų suvažiavimas ir kronika	319
KARIO SKYRIAI:	
Mūsų spaudoje pasižvalgius	310
Karinės žinios	315
KARIO PRIEDAS:	
Tremties trimitas	323
Rašo: K. Čeputis, A. Gustaitis ir kt.	
MŪSŲ MIRUSIEJI	330

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis,
Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas

PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walsgott St., North
Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", "Patria" Gifts & Electr.
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman
Road, London E 2. ORF, England

SPAUSDINA

Franciscan Press
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 7 (1624)

RUGPJŪTIS - RUGSĖJIS — AUGUST - SEPTEMBER

1986

SAULĖS - ŠIAULIŲ MŪŠIS 1236 METAIS RUGSĖJO 22 DIENĄ

Z. RAULINAITIS

Garsiojo Saulės — Šiaulių mūšio 750 metų sukaktį minime 1986 metais.

Pergalė ties Šiauliais, kronikos *Soule*, bent keliolikai metų pristabdė pavojingus priešus ir leido Mindaugui tęsti ir stiprinti Lietuvos sujungimo ir suvienijimo darbą.

Priežastys vedusios į mūšį

Tiesioginės priežasties, iššaukusios Saulės Šiaulių mūšį, istoriniai šaltiniai nenurodo. Tą istorinį mūšį aprašiusi pagrindinė kronika įveda mus tiesiai į veiksmus. Nenuostabu, kad vienas iš paskutinių tyrinėtojų, rašydamas apie tą lietuvių laimėjimą, apie jį iššaukusias priežastis, taip kalba:

“Jau nuo 1234 m. lietuviai ir kalavijuočiai stovėjo vieni prieš kitus 400 km nusitęsusiame pasienyje, nuo Dauguvos vidurupio iki Kuršo pietinės sienos. Juos skyrė didžiulė dykra. Tačiau, nei betarpės kibirkštys, nei gilesnių priežasčių, iššaukusių karą, mes nežinome”. (Benninghoven, 317 p.).¹

Tuo tarpu mūsų istorikas S. Sužiedėlis, vienas iš pirmųjų giliau pažvelgęs į Šiaulių mūšį, gan tiksliai apčiuopė ir aiškiai nusakė tas gilesnes priežastis, sudariusias dabar suprantamas sąlygas kilti karui tarp Livonijos ir jau susivienijusios Lietuvos valstybės. Kadangi kalavijuočių ekspansija šiaurėje atsirėmė į danų pretenzijas, o rytuose į krikščionių rusų sodybas, tai “Godžios Livonijos riterių akys šiuo metu nukrypo į pietus, kiton Dauguvos pusėn, kur buvo dar nepavergtos kuršių, žiemgalių ir lietuvių žemės. Todėl prasidedant antrajam XIII amžiaus ketvirčiui visa Livonijos vokiečių energija buvo nukreipta kairiajam Dau-

guvos krantui nukariauti ir žemaičiams pavergti”. Toliau jis rašo: ²

“Mat, buvo kaip tik lemiamo Lietuvos suvienijimo laikai (1226 - 1236 m.) — lietuviai padarė su Ryga sutartį (1225) ir kiek aprimo. Šios rimties metu įvyko reikšminga Lietuvos ir Livonijos santykių permaina: Livonijos vokiečiai, iki šiol nuo lietuvių tiktai gynęsi, dabar perėjo į *ofenzyvą* ir visa savo energija puolė lietuvius. Tam buvo dvi priežastys: viena, kad anapus Dauguvos, kaip matėme, jie jau buvo apkėtę beveik visas nekrikščionių žemes, o antra, Žemaičiai betarpiai siekė žemgalių ir kuršių, kurių christianizacija dabar buvo ypač susirūpinta. Taip pat ir į Lietuvą *pirmas* aštresnį žvilgsnį atkreipė popiežiaus legatas Vilhelmas de Modena, inspektuodamas Padauguvio krikščionių bendruomenes. Kaip Bažnyčios atstovas jis tarėsi galys laisvai disponuoti pagonių žemėmis. Taigi, 1226 metais, spręsdamas ginčą tarp vysk. Alberto ir kalavininkų, už paimtas iš ordino Varkos žemes jis leido jam kompensuoti Lietuvos plotais. Jeigu magistras, — pabrėžia toje sutartyje, — užkariautų tokį Lietuvos plotą, koks yra atimtas Kuoknesės Teodorikui, tai jam nereikia tomis žemėmis su vyskupu dalytis’.”

Prie tų priežasčių prof. Sužiedėlis prideda dar ir tai, kad kai kalavijuočių ordinas vis darėsi savarankiškesnis, tai jis vis aštriau ginčijosi su Rygos vyskupu dėl kiekvienos pėdos žemės, o, be to, ... “popiežius Honorijus III 1226 metais buvo leidęs pačiam ordinui priglausti atvykstančius piligrimus ir verbuoti juos savo kariniams žygiams, kuo iki šiol paprastai rūpindavosi dvasinė Rygos

vyriausybė". Tuo būdu ordinas tapo atsakingas ir už krikščionybės misiją Pabaltijy: "O tai buvo akstinas, skatinęs jį veikliau ir sparčiau plėsti Livonijos valstybės sienas. Tokiu būdu ir ši aplinkybė prisidėjo prie to, kad Volkvinas sustiprino savo akciją šiaurės Dauguvos". (S. Sužiedėlis).

Tuo tarpu viename iš naujausių veikalų autorius W. Urban nusako, kad to karo ir žygio sukėlėjas buvo trūkumas pinigų kalavijuočiams.³

Sprendimą duoti smūgi Lietuvai, galimas dalykas, skatino ir ta aplinkybė, kad jau nuo 1228 m. galiojo ordino sąjunga su Pskovu, atnaujinta 1234 m. Ji patikrino ordinui taiką rytų fronte, kas leido ordinui sutelkti reikalingas jėgas pietų fronte prieš lietuvius. Žinoma, būklę blogino tas, kad nuo 1232 m. lietuvių galia, smarkiai beplisdama į Rytus, savo įtakon apėmė Polocką ir Smalenską. Norėdami ją atsverti, kalavijuočiai stengėsi įsigalėti Latgaloje.

Viską suglaudus, aiškėja, kad greitai stiprėjanti Lietuvos valstybė, kurioje jau vyravo didžiojo kunigaikščio valdžia, būtent, Mindaugo, darėsi vis pavojingesnė ordinui. Atrodo, kad Volkvinas neišvengiamai turėjo išmėginti savo jėgas, o gal tikėjosi vienu galingu smūgiu pakirsti dar tebeaugančio priešo galią. Didelis laimėjimas prieš Lietuvą būtų žymiai pakėlęs kalavijuočių ordino prestižą kryžiuočių akyse ir taip padėjęs pagirmdą palankesnėms sąlygom jungiantis prie jų ordino.

Kariuomenės telkimas žygiui

*Tai buvo metas, kai į Rygą
Daug piligrimų atvyko:
Pamatę, kaip yra krašte,*

*Magistrą meldė jie melste,
Kad žygi ruošų Lietuvon —
Juos vestų vasarą kovon.
Magistras Volkevinas jiems
Pasakė garsiai: "Ne bailiems
Teks, vyrai, būti toj kovoj,
Tikėkite, nepaprastoj".
"Dėl to mes esam čia atvykę",
Į tai atsakė tuoj iš sykio
Be skirtumo, džiugiai
Ryžtingi karžygiai.
Pritaręs prašymui tam jų,
Magistras tarė: "Tad turiu,
Jums prašant, ruoštis į tą kovą,
Kur Dievą meldžiam būt valdovu.
Kaip rūpi jums kova, matau,
Bet tik kantrybės, ir tuojau
Nuvesiu jus visus tenai,
Kur sotūs būsime tikrai".*

(Liv. Eil. Kr., A. Tyruolio vert.)

Betarpė mintis pulti Lietuvą galėjo būti pakišta Vilhelmo Modeniečio. Greičiausiai, jo paveiktas, Grigalius IX, būdamas Viterbo, Italijoje, 1236 m. vasario 19 d. pasirašė bulą, kuria pavedė Modeniečiui skelbti Saksonijoje ir gretimose Vokietijos provincijose žygi prieš pagonis lietuvius. Tai buvo šaukimas į pirmąjį kryžiaus žygi prieš Lietuvą.

Vos tik bulos žodžiai nuskambėjo iš kurijos, kai dar tą patį ankstyvą pavasarį skaitlingi vokiečių kryžininkų būriai ėmė plaukti į Rygą. Ir labai greitai jau "Daug jų buvo atvykę į Rygą" . . . , džiaugėsi Livonijos Eil. Kronikos autorius. Naugardo gi metraštininkas tą patvirtino įrašu: "Togo žė leta pridoša v sile velice Nemci, iz zamoria, v Rigu . . ." (Naug. I metr.).



XIII a. šarvuoti raiteliai

Telkiamos žygiui kariuomenės pagrindą sudarė laivais atvykę iš Liubeko, popiežiaus šaukiami ir Madoniečio raginimų per šiaurės Vokietijos bažnyčias paskleistų sukelti, daugiausia saksų gausūs būriai. Prie jų jungėsi Rygos biurgeriai — vokiečiai, pirkliai ir aplinkinių sričių lėnininkai. Patį gi branduolį tos kariuomenės sudarė profesionalai kariai, kalavijuočiai riteriai, su savo asmenine tarnyba.⁴ Be visų tų vokiečių, Volkvinas sušaukė, tradiciniai įpareigotus stoti į skelbiamą karo žygį, krašto gyventojus, seniau pakrikštytus lybius ir latvius ir naujausius naujakrikštus estus:

*Pagalbon kvietės jie estus,
Atvyko šaunūs jų būriai —
Ryžtingi žygiui šiam kariai.
Ir laiviai, lybiai prie anų
Tuoį dėjos papročiu senu.
Tai džiugino piligrimus,
Jiems matant tuos suėjimus.*

(A. Tyruolio vertimas)

Be atvykėlių ir savųjų livoniečių, magistras pasitelkė dar ir savo sąjungininką Pskovą pagalbon: į rusų žemę pagalbos jis pasiuntė šauklius.

Tą tvirtina ir Naugardo I metraštis (apie telkiamą kariuomenę): „v Rigu, i tu sovкупivšesia vsi, i Rižane, i vsia čudskaja zemlia, i Plskoviči ot sebe poslaša pomošč muž 200 . . .“ Iš nežymių užuominų šalutiniuose šaltiniuose (Nikono metr.), atrodo, prieš tu 200 pskoviečių būrio prisidėjo mažesnis skaičius ir naugradiečių.⁵

Reikia manyti, kad visa ta gausi kariuomenė buvo telkiama, pradėdant 1236 m. gegužės mėnesiu, per visą vasarą ir iki pat žygio pradžios, t.y., ligi rugsėjo mėnesio.

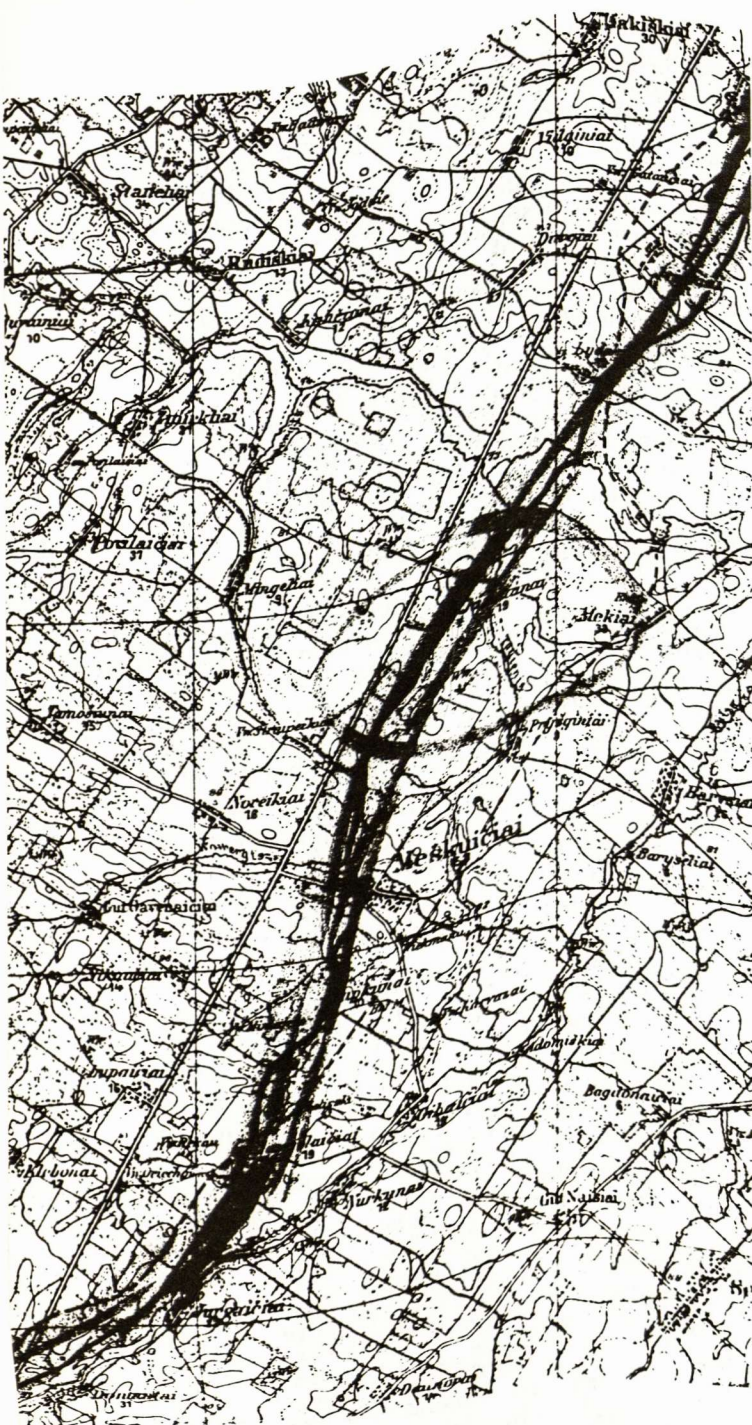
Beveik visi tyrinėtojai, rašę apie šitą žygį ir apie mūšį prie Šiaulių, kėlė klausimą, kokio gi didumo ta sutelkta kryžininkų ir Livonijos kariuomenė galėjo būti? Atsakymai į tą klausimą įvairuoja, nes šaltiniai jos didumo skaičiais nenusako, išskyrus lakoniškus — daug: „vil“, ar „v sile velice“. Nei kronikos nei metraščiai nenurodo skaičiaus nei atskirų kontingentų, nei visos sutelktos Rygoje kariuomenės didumo. Tuo pasinaudodamas dr. Z. Ivinskis savo studijoje „Saulės - Šiaulių kautynės 1236 m. ir jų reikšmė“ (Karo Archyvas VII t., 1936 m.) pesimistiškai rašo: „Iš viso to, kas iki šiol buvo pasakyta, aišku, kad tikrų skaičių apie jos dydį pateikti negalima“. Tačiau, nežiūrint to, jis vis tik bando spėlioti: „Tokiu būdu tik galime sakyti, kad čia dalyvavo koks vienas tūkstantis, gal du, daugiausia keli, bet kiek tos kariuomenės buvo, niekas nepasakys“. (26 p.).

Tuo tarpu prof. S. Sužiedėlis matuoja Livonijos kariuomenės didumą pasiremdamas 1219 m. Mežuotinės pilies apgulos duomenimis. Tada Livonija sutelkė 4000 vokiečių ir tiek pat latvių ir lybių. Taigi, jis leidžia, jog Livonijos kariuomenė žygyje į Šiaulius galėjo siekti 8000 kovotojų (53 p.). Tokio didumo pėsčiųjų ir raitų tuo metu Livonija sutelkdavo, tačiau tik vidaus karui, jei taip galima pavadinti Estijos užkariavimą, kai visos krašto ginkluotos jėgos buvo galima be pavojaus Livonijos saugumui sutelkti vienam žygiui. Šiuo atveju turime reikalą su kariniu žygiu už Livonijos sienų, į kitą valstybę, kai beveik visa kariuomenė būna raita. Livonijos apsaugai nuo išorės priešų, tiek ir nuo vietinių gyventojų sukilimų, pilyse turėjo pasilikti stipresnės įgulos. Todėl reikia manyti, kad žygiui į Lietuvą Livonijos kariuomenė turėjo būti gerokai mažesnė kaip 8000 vyrų.

Kalavijuočių istorijos autorius Benninhovenas, remdamasis žuvusių riterių skaičiumi, daro įdomias išvadas apie visos kariuomenės didumą.⁶ Naudodamas „brauchbare Annaeherungswerte“ metodą, kurį amerikietis vadintų „educated guess“, imdamas Livonijos Eil. Kr. minimą žuvusių 49 riterių skaičių, jis nustato, kad žygyje galėjo viso dalyvauti 55 kalavijuočiai riteriai (nes tik kas dešimtas grįžo iš žygio). Kartu su tarnais, ginklanešiais ir samdiniais (santykis 1:10) ordinas pastatė nemažiau 550 karių, arba imant apvalų skaičių — 600. Nemažiau buvo ir kryžininkų, kurių liesais metais atvykdavo nuo 150 iki 300, o gerais — 900, 1000 ir daugiau. Atsargiai imdamas vidurkį — apie 600 kryžininkų, Benninghovenas gavo 1200 karių (ordino ir kryžininkų), kurie sudarė kariuomenės branduolį. Vietinių gyventojų, lybių ir latvių, paprastai, žygiuodavo tiek pat, kiek ir vokiečių. Kadangi šį kartą buvo pašaukti ir estai, tai jis leidžia, kad vietinių kontingentai, mažų mažiausia, sudarė 1500 vyrų. Prie jų pridėjęs 200 rusų iš Pskovo, Benninghovenas gavo apytikriai 3000 vyrų kariuomenę. Anot jo, tai būtų mažiausias skaičius:

„Tokiu būdu, visą kariuomenę sudarė 3000 vyrų įskaitant ir gurguolę. Priimant šitą ribotą jos didumą, galima ją laikyti rinktine kariuomene“ (328 p.). Jo nuomone, tas skaičius labai gerai derinasi su įvairių kronikų paduotais žuvusių livoniečių skaičiais, būtent, 2000 iki 3000 (pvz. „Saechsische Weltchronik“ — 2000, panašiai ir „Chronica novella des Hermann Korner“ ir kt.).

Logiškam žaidimui su skaičiais, atrodo, prikišti Benninghovenai nebūtų kas. Tačiau, kažkodėl jis visiškai nekreipė dėmesio pvz. į Rygos ir kitų Livonijos vyskupų kariaunas, Rygos biurgerių kontingentą ir Rygos ir Gotlando pirklis, kurie, kaip



Kalavijuočių žygio kelias. Iškarpa: **KEBLIAI - MEŠKUIČIAI - JAUNIŪNAI - NORAICIAI**. Mast. 1:100.000

ankstesni žygiai prieš estus rodo, noriai vykdavo kartu pasiplėsti. Taip pat paliko nuošalyje Rygos vyskupo ir ordino vasalai, kurie, lybių ir latvių žemėse valdydami, aplink save turėjo savo kareivių būrius. O Nikono metraštis mini ir apie žuvusius naugardiečius, kas leidžia manyti, kad ir jų būrio ten būta. Todėl, priimdami Benninghovo nustatytą *žemiausių* karių skaičių — 3000 ir pridėję čia paminėtus praleistus kontingentus, galime teigti, kad Livonijos kariuomenė turėjo apie 4000 vyrų⁷ per daug neprieštaraudami ir jo apskaičiavimui.⁸

Dar telieka paskirti kariuomenės vadus ir bus galima paleisti ją žygiui į Lietuvą — Žemaičius. Visos jungtinės kariuomenės vadas buvo kalavijuočių ordino magistras Volkvinas, tuo pat metu jis buvo ir savo brolių — riterių kontingento vadas, jam padėjo ordino magistratas (anot dr. Ivinskio). Kryžininkų vadus Livonijos Eil. Kr. mini du: grovą Dannenbergą ir kilmingąjį Haseldorfą. Iš to atrodo, kad kryžininkai buvo sudarę bent du stambius dalinius, kurių priekyje stovėjo tie du didikai su savo palydomis — kareivomis.

Visi kiti, būtent, vasalai ir lenininkai, patys vedė savo būrius. Estai, latviai ir lybiai buvo vedami savųjų seniūnijų ir vadų. Pskoviečiai ir naugardiečiai atvyko vadovaujami savų bajorų.

Žygio kelias

Žygio datos šaltiniai neparodo. Tačiau yra žinoma mūšio prie Saulės — Šiaulių tikslė data, būtent, šv. Mauricijaus diena, t. y., rugsėjo 22 d., 1236 metais.

Diena, kurią suskambėjo Rygos didysis varpas, duodamas ženklą kariuomenei pradėti žygį, galima bus nustatyti, kai bus išsiaiškinta žygio kelias ir mūšio vieta. Nors Eil. Kronikos autorius kalba apie žygį „zu Littowen“, tačiau iš tiesų, buvo žygiuota į Žemaičius. Jei Žemaičiai ir sudarė gan savarankią sritį, tai tuo metu jie jau buvo dalis Mindaugo sujungtos Lietuvos, ir to meto šaltiniai neskyrė žemaičio nuo lietuvio. Žemaičių kunigaikštis Vykintas tada buvo pavaldus vyriausiam kunigaikščiui Mindaugui.

Kai 1229 m. Volkvino žygis į Nalšią ėjo link Šventosios aukštupio, į Aukštaičius, tai 1236 m. Volkvino žygis taikė į Dubysos ištakas, į patį jos aukštupį. O galutinis to žygio tikslas — vietovė, kurioje sustojusi skaitlinga Livonijos kariuomenė galėjo pasklisti po plačias apylinkes grobio ir naikinimo veiksams — buvo Šiauliai.⁹

Šiaulių sritis, tada tirštai apgyventa (terra populosa Saulia”, pagal H. Wartbergą), kyliu įsikverbusi į Žiemgalą (lygiai kaip Nevėžio aukštu-

pys ir panašiai kaip Šventosios), buvo tinkamas taikyns didžiulei kariuomenei grobio tikslams,¹⁰ nes plytédama tarp Prūsų, Kuršo ir Žiemgalos, ji buvo kartu geras strateginis taikyns užkariavimo tikslams — tiltas jungiantis Livoniją su Prūsais. O, be to, sėkmingas smūgis į Žemaičius laidavo ordinui kuriam laikui vidujinę ramybę Kurše ir Žiemgaloje, kraštuose, kurie vis dar šiaušėsi prieš vokiečių užkariavimą.¹¹

Žinodami kalavijuočių žygio galutinį tikslą — Šiaulius, galime patyrinėti ir spėjamų saugiausią, patogiausią ir artimiausią kelią į jį.

Kelias iš Rygos į Žemaičius galėjo eiti, vakarinis — nesaugus ir ilgesnis, per Kuršą, arba rytinis, per rytinę Žiemgalą - Upmalę. Tiesiausias, trumpiausias ir saugiausias kelias buvo per Upmalę, kur kalavijuočiai turėjo tvirtą atsparos tašką Mežuotinės pilį. Kad tas rytinis kelias buvo pasirinktas, sutinka prof. S. Sužiedėlis, sutinka ir Benninghovenas (Dr. Ivinskis pasirinko ilgesnį Kuršo kelią).

Atrodo, kad rytinis kelias, éjęs iš Rygos per Mažuotinę link Šiaulių (apie 150 km ilgumo), yra visiškai logiškas pasirinkimas: "Kelio per Mežuotinę pirmumai yra tokie neginčijamai svarūs, kad dėl žygio kelio bendros krypties negali būti jokios abejonės". (Benninghovenas 333 p.).

Iš Rygos Mažuotinės pilis buvo patogiai pasiekama dviem keliais: sausumos keliu, persikeliant per Dauguvą ties Holmės pilim, ir toliau tiesiai į pietus Upmalės miškų keliais iki pačios pilies; arba Lielupe, kuria kalavijuočiai iš Duena muendės plukdydavo visą tiekimą ir išteklius Mažuotinės įgulai. Reikia manyti, kad galutine žygio baze ir buvo pasirinkta Mežuotinė, kurią kariuomenė ir jos ištekliai pasiekė, pasinaudojant abiem keliais, sausumos ir upės. Mežuotinė, kaip išėities taškas pulti Šiaulių sritį, buvo patogi ir tuo, kad buvo beveik pusiaukelėje tarp Rygos ir Šiaulių. Ji turėjo dar ir tą pirmumą, kad iš jos buvo galima tuo pačiu metu grasinti lygiai taip Dubysos aukštupiui (Šiaulių sričiai), taip ir Nevėžio aukštupiui, tokiu būdu suruošiant staigmeną ir netikėtumą lietuviams, jei jie būtų įspėti apie žygį, tačiau iki paskutinio momento nežinotų, kuria kryptimi priešas puls (Benninghovenas, 333 p.).

Nežiūrint didelės kariuomenės ir jos karingo ūpo, net užsidegimo, magistras Volkvinas dėsė, norėdamas žygį nutęsti iki žiemos meto, nes jis per gerai pažino gamtines sąlygas vasaros žygiui į Lietuvą.¹² Nuo rugsėjo pabaigos šiaurinėje Lietuvoje prasideda lietingas laikotarpis. Lietaus išmarkinti keliai, nekalbant apie kelius einančius žemomis, pelkėtomis vietomis, pavirsta sunkiai iš-



Viduramžių riteris

brendamais, ligi pirmieji stiprūs šalčiai vėl juos sukausto ir sukietina. Tačiau, atplaukę iš Vokietijos kryžininkai (kronikos "pilgerin" — pilgrimai — maldininkai) spaudė magistrą nedelsti ir žygiuoti į Lietuvą dar vasaros metu:

*Daug taip pat ir maldininkų,
Nes Rygoj jų daug tad buvo.
Jie žinias geras turėjo
Apie padėtį to krašto,
Nesiliovė tat maldavų,
Kad tą vasarą žygiuotų.
Daugel sykių jie tai prašė.
Hazeldorfas, viens didikas,
Visė spēką tam ir dėjo,
Dannenbergis grapas irgi.
Daug tuomet narsių didvyrių
Prieš lietuvius nusistatė.*

(Kan. Pr. Žadeikio vartimas čia ir toliau).

Volkvinas nors ir žinojo vasaros žygio į Lietuvą būsimus sunkumus,¹³ tačiau neatlaikė kryžininkų spaudimo ir sutiko vesti kariuomenę į žygį, bet gi įspėdamas karštuolius kryžininkus:

"Jums mušte reiks prasimušti",
 Taip kalbėjo viršininkas (t.y. magistras,
 "Aš tikrai jums duodu žodį".
 Tokių nuomonę išgirdę,
 Jam visi iš vieno tarė:
 "Mes tam tyčia ir atėjom,
 Ir turtingi ir beturčiai".
 Volkevins leido jiems tą karą,
 Tardamas: "Juk ir mes dėl Dievo
 Esame čia, Jis mus saugo.
 Su jumis aš draug žygiuosiu,
 Kad jau taip kovoti norit,
 Duokit truputį tik laiko,
 Aš tenai jus pats nuvesiu,
 Kur patenkinti mes būsim".

Iš Rygos išžygiavusi kariuomenė per tris dienas galėjo pasiekti Mežuotinę (už 70 km, ar kiek toliau) ir ten prisijungus Lielvarde atplukdytus ir išteklius atgabenusius vyrus, be abejo, sustojo bent diena pastovio. Galime spėti, kad penktos dienos ansktų rytą livoniečiai patraukė jau pramintu prekybos ir karo keliu per Žiemgalos miškus link Šiaulių. Iki Šiaulių dar buvo apie 80 km sunkaus kelio:¹⁴

Su kariuomene stipria gan
 Jie į Lietuvą žygiavo,
 Per laukus ir daugel upių,
 Sunkenybių daug patyrė,
 Kol pasiekė tą šalį.

Skubiai žygiuodama iš Mežuotinės senu ir vingiuotu keliu, vedančiu bendra pietų vakarų kryptimi, pro Blaudžiūnus, Kriukus, Skokius, Joniškį, Jauniūnus, Meškuičius, Keblius,¹⁵ Livonijos kariuomenė galėjo pasiekti Šiaulius ne greičiau kaip po trijų dienų. Ten įsikūrusi stovyklą ("maja"), kariuomenė tuoj pasklido po apylinkes grobti ir naikinti.

Kronikininkas nematė reikalo smulkiai aprašyti tų deginimų ir teriojimų, kurie ištiko žemaičių sodybas, nes negalėjo tų veiksmų apvainikuoti pergale. Todėl, nesileisdamas į smulkmenas, jis tik trumpai apibrėžė tos didžiulės kariuomenės veiksmus:

Čia jie degino ir plėšė,
 Į būrių būrius suskydė;
 Džiaugdamiės jie teriojo
 Užkampius visus to krašto.

Grobimo veiksmų metu livoniečiai nesutiko pasipriešinimo ir jų džiaugsmui jie galėjo laisvai ir nekludomai siautėti po skaitlingus ten žemaičių kaimus.¹⁶ Kronikininkas gi, žinodamas liūdną tos

ekspedicijos galą, nekalba apie grobio didumą, kuris galėjo būti šiuokart ne toks, kokio kryžininkai tikėjosi. Sprendžiant iš kronikos trumpo veiksmų Šiaulių apylinkėse aprašymo, Volksvino skubėjimo ir fakto, kad paminėta tik vos viena vietovė, atrodo, kad žemaičiai buvo laiku įspėti apie užpuolimą. Todėl gyventojai išsislapstė pilaitėse ir miškų tankmėse, nusivarydami savo gyvulius ir pasiimdami savo vertingesnę mantą.

Kronika pamini tik vieną Žemaičių vietovę — Šiaulius, iš kurios Livonijos kariuomenė pradėjo vykdyti savo veiksmus ir iš jos grįžo atgal. Iš stambios kariuomenės buvo galima laukti ilgiau trukusių grobimo veiksmų, bent keleto šuolių iš vienos stovyklos į kitą, vis keičiant kryptį, neleidžiant priešui susigaudyti, kur eis sekantis smūgis. Tačiau šio žygio metu livoniečiai pasitenkino tik viena veiksmų sritimi ir greitai pasuko atgal. Tušti kaimai ir žinios, gautos iš žvalgų ir iš belaisvių, greičiausiai, buvo neraminančios, pranešančios apie stiprios lietuvių kariuomenės telkimą. Volkvinui lietuvių jėga buvo žinoma. Davęs progą svečiams kryžininkams pasiausti ir kiek pasiplėšti, jis nutarė nerizikuoti pasilikti ilgiau Žemaičiuose, bet kuo greičiau, po trijų, ar keturių dienų veiksmų, sušaukti dalinius, pasklidusius po apylinkes, ir žygiuoti atgal į Livoniją.

Žygio į Šiaulius atvejis primena 1208m. vasaros žiemgalių ir kalavijuočių užpuolimą Upytės srities,¹⁷ kai lietuviai laiku įspėti suspėjo ištuštinti savo kaimus ir išsislapstyti. Ir tuo atveju kronikininkas nerado reikalo aprašinėti nei veiksmų, nei grobio didumo, nei paminėti kokių vietovių.

Tačiau priešingos nuomonės yra savo studijoje dr. Z. Ivinskis. Jis dėsto, kad 1236 m. užpuolimas žemaičiams buvo netikėtas ir todėl jie neturėjo sudarę jokie plano pasitikti livoniečius: "... šiame atsitikime apie *planingai* paruoštą žygį (t.y. lietuvių pasipriešinimą. Z. R.) negali būti kalbos, nes lietuviai turėjo reikalo su *į jų kraštą įsiveržusia* kariuomene..." (27 p.).

Panašiai dėsto ir Benninghovenas:

"Pagal Eiliuotą Kronikos pasakojimą, Žemaičių šalis buvo neįspėta. Sargybinis, kuris turėjo duoti pranešimą, jei priešų kariuomenė pasirodytų Šiaulių žemėje, vartodamas įspėjimo ženklų perdavimą ugnimi ir ragu, užtruktų visą dieną, kol įspėtų žemaičius. Šaukiama kariuomenė 75 - 90 km aplinkiniu spinduliu, anksčiausiai tik po trijų dienų susirinktų prie Šiaulių. Daliniai iš Auktaičių už Nevėžio galėtų tik tada prisidėti, jei ordino kariuomenė teriotų ilgiau — šešias iki septynių dienų, bet ir tuo atveju pagalbinės jėgos atvyktų tik

iš krašto tarp Nevėžio ir Ukmergės” (341 p. 59 past.).¹⁸

(*Bus daugiau*)

I š n a š o s

1. Benninghovenas, 1229 m. žygi, nukeldamas į 1235., jungia jį su 1236 m. žygiu į vieną karą. (Der Orden der Schwertbrueder, 1965).
2. S. Sužiedėlis, “Kautynės ties Šiauliais 1236 m.”, Atheneum, t. IV, Kaunas 1935 m.
3. Kalavijuočiams trūko pakankamai pinigų laikyti didelę kariuomenę parengtyje, pilyse įgulas ir, iš viso, ginti Livoniją: “Nepajėgdami rekrutuoti pakankamai brolių, kalavijuočiai desperacijoje priimdavo net biurgerių sūnus (t.y. nekilminguosius)... Neatsirado pakankamai nei kryžininkų. Tokiu būdu reikėjo samdyti algininkus, kad užpildytų savo eiles, o tam buvo reikalingi pinigai. Kadangi Livonija ir Estija nedavė pakankamai pajamų, kalavijuočiai buvo priversti plėsti savo valdas pietų link”. The Baltic Crusade, 1975.
4. Žinoma, jie sudarė tą sugniaužtą geležinį kumštį, kurio uždavinys buvo sutriuškinti bet kokį pasipriešinimą vienu masiniu, drausmingu, telktiniu smūgiu, nelyg modernųjų laikų sutelktų šarvuotųjų ir tankų, bet jokių būdu ne kaip teigia Z. Ivinskis, kad “jie (kalavijuočiai - riteriai) buvo, taip sakant, tos sutelktos masės karininkai”. (25 p.). Taip nebuvo. Visi kariuomenės skirtingi kontingentai turėjo savus vadus — karininkus; taip lybiai, taip latviai ir estai, taip ir kryžininkai su biurgeriais. Tas gi aiškiai matyti iš įvairių šaltinių.
5. “. . . jest že nekaja čast i ot Novogorodcev . . .” (PSRL X, 105 p.).
6. “Sušaukta kariuomenė buvo viena iš stipresnių, kurias tas misijų kraštas (t.y. Livonija) buvo bet kada išsiuntęs į žygi” (327 p.).
7. Pagal šaltinius, 1229 m. žygyje į Lietuvą kalavijuočių kariuomenė buvo apie 3000 karių didumo. Šiame gi, 1236 m. žygyje, ji turėjo būti, pagal visus duomenis, gerokai didesnė.
8. “Su kryžininkais tuomet žygiavo Livonijos riteriai, vyskupo pajėgos, Rygos miestiečiai, Ordino pavergtos Livonijos tautos — lyviai, estai, latviai. Pagal trečiojo dešimtmečio pabaigos Livonijos - Pskovo sutartį, atvyko karių iš Pskovo, galbūt iš Naugaro”. (R. Batūra, Šiaulių žemė kare su kryžiuočiais, Mokslas ir Gyvenimas, 1983 m. 10 Nr.).
9. Senieji tyrinėtojai dar ginčijosi ar kronikos “Soule” yra žemaičių Šiauliai, ar žiemgalių Vec-Saule (vok. Alt Rahden). Dabar istorikai jau sutinka, kad 1236 m. žygio tikslas buvo Šiaulių sritis. Todėl čia nusileisime į tą, už ir prieš, argumentų nagrinėjimą.
10. Pagal kronikų duomenis, į tuos tris iškyšius, trijų upių aukštupius dar ir XIV a. Livonijos ordinas nuolat tebevykdė savo dažnus užpuldinėjimus.
11. “Tai prieš Žemaičius nukreiptas karo žygis turėjo parblokti įkyrius kaimynus, o jų kurstomus kuršius ir žemgalius įbugdyti į tokią izoliaciją, kuri priverstų juos visiškai pasiduoti”. (S. Sužiedėlis, 27 p.).
12. Prof. Z. Ivinskio nuomone, magistras delsė, nes norėjo sutelkti didesnę kariuomenę.
13. “Volkvino abejonės buvo gerai pagrįstos. Puola-mojo vasaros žygio metu reikėjo nepalankiausiomis sąlygomis nugalėti didelę dykrą, kuri tęsėsi į šiaurę nuo lietuvių gyvenviečių. Dėl liūnų ir pelkių, miškų tankmių ir lietuvių paruoštų varčių, kaip matysime, vasaros metu ji buvo pereinama tik kai kuriose vietose. Apie 1240 m. rašęs vienuolis Bartolomiejus Anglicus, kuris gaudavo žinių iš Livonijos, tuos sunkumus taip pažodžiui perdavė: ‘Lietuva yra kraštas. . . daugelyje vietų pelkėtas ir turtingas miškais, dėl savo upių ir vandenų jis yra derlingas’, ir toliau: ‘Jis yra apsaugotas miškų ir pelkių taip, kad be upių, miškų ir pelkių mažai turi kitokių įtvirtinimų. Todėl tas kraštas vasaros metu neužkariaujamas, bet tik žiemos metu, kai vandenys ir upės užšąla’. Tokias žinias Vakaruose rašęs vienuolis galėjo gauti tik iš kalavijuočių, kurie tada patys tokius karinius patyrimus buvo išgyvenę. . . Sunkiai šarvuotas riteris dėl savo svorio buvo priverstas naudotis tik retai pasitaikančiais sausais takais”. (Benninghovenas, 330 p.).
14. Tyrinėtojai sutinka, kad tų laikų šarvuotos kariuomenės žygis buvo 30 km, tačiau raižyta ir miškinga, sunkiai žygiuojama vietoje siekė tik apie 20 km.
15. Patal Benninghoveną, 337 p., tą senąjį vinguo-tą kelią vėlesniais laikais pakeitė nauja ir tiesi magistralė Ryga - Mintauja - Joniškis - Šiauliai.
16. Istorikas R. Batūra mano, kad atsidūrę prie Šiaulių kalavijuočiai mėgino paimti Šiaulių pilį, dabar vadinamą Salduvės kalnu, kur IX - XIII a. stovėjusi medinė pilis mieste rytiniame pakraštyje, tarp Šiaulių ir Žuvininkų kaimo, tačiau buvę atmušti. Į kalną per pelkes yra pravestos trys kulgrindos.
17. R. Batūros nuomone, 1208 m. žygis ėjo taip pat link Šiaulių. Tačiau žiemgaliai ir kalavijuočiai buvę sumušti netoli Meškuičių, prie Tautinio upelio. (Doc. Domas Batūra, Šiaulių žemė kare su kryžiuočiais. Mokslas ir Gyvenimas, 1983 m. 10 Nr.).
18. Apie ryšių kelius iš Šiaulių, minėtame straipsnyje, R. Batūra rašo: “Nuo Šiaulių žemės pilių per Šaukėnus, XVI a. dokumentuose minimą “Šaukimo kalną” Karklėnų apyl., žinia apie pavojų iš šiaurės galėjo pasiekti istorinius žemaičių centrus: Kražius, Medvėgalį ir kitus. Antrąja šaltiniais pasekama panemunių - panerių trasa — nuo Šiaulių į pietryčius, per Šaukotą bei kitus tarpinius punktus — žinia eidavo iki Kernavės, Trakų ir Vilniaus. Šios hipotetiškai apžvelgtos senovės ryšių tramos rodytų galimus Šiaulių žemės ryšius su pagrindiniais Lietuvos centrais karo su kryžiuočiais metu”.

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Tąsą iš *Kario* Nr. 6)

Dr. KAZYS ĖRINGIS

11. Apie lietuvių karinį olimpą

Pabaltijo valstybės 1939 metais, įsiliepsnojant Antrajam pasauliniam karui, Maskvos brutaliai kariniam užpuolimui nesipriešino. Taip nusprendė tų kraštų vyriausybės. Tuomet daug mažų valstybių nesipriešino agresijai, nes atrodė, kad kariškai priešintis didžiulėms užpuolikų jėgoms pareikalautų daugybės aukų ir vistiek apsiginti nepasisektų. Tada užpultos nesipriešino Danija, Norvegija, Olandija, Belgija, Liuksemburgas. Net Prancūzija silpnai pasipriešino. Taigi, ir Lietuvos kariai, nesulaukę įsakymo smogti sovietų užpuolikams, vėliau pateko į savo priešų armijas — atstatę krūtinės "kovėsi" už grobiukų agresyvius tikslus.

Šiame straipsnio skirsnyje pateiksime žinias apie grupę Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės kadrinių karininkų, kurie Antrojo pasaulinio karo sūkuriuose, lėmusiuose Lietuvos valstybei sovietų užtrauktą okupacinę nelaimę, dėl įvairių aplinkybių pateko Rusijon ir buvo priversti vadovauti Maskvos įkurtai taip vadinamai 16-tai lietuvių šaulių divizijai. Išimtį sudarys tik generolas Čepas, kuris 16-toje divizijoje netaravo ir kurį šio straipsnio autorius turėjo progos pažinti, kurio amžiaus pabaigoje politinė laikysena padeda paaiškinti visų žemiau aptariamų kadrinių karininkų vergavimo atėjūnui dvasinę būklę. Tai reiškia, kad tie karininkai nepriklausomoje Lietuvoje laisvanoriškai pasirinko griežtais karo dėsniais tvarkomą profesiją, o aplinkybių priversti, patekę svetimoje armijoje į sovietų replės, liko karinės pareigos žmonėmis žiauriame karo kelyje. Kartą įkliuvę, kito pasirinkimo jie neturėjo. Kiek tai liečia nepriklausomos Lietuvos laikotarpį, tai juos visus matyt dera laikyti neutralistais, kuo pagrindiniai ir buvo visa Lietuvos kariuomenė. Asmeninės jų politinės pažiūros gal ir buvo kiek kairesnės, negu daugumos Lietuvos karininkų, bet jie jokiai politinei partijai nepriklausė. Juo labiau,

jie nepriklausė pagrindinei Lietuvos komunistų partijai, nes jų narystė neišryškėjo paiko tuo priverstinio didžiavimosi metais, prasidėjus ir tęsiantis antrajai sovietų okupacijai. Dauguma jų į Sovietų Sąjungos komunistų partiją buvo priversti stoti tik 1944 metais (arba vėliau), kai Maskva antrą kartą okupavo Lietuvą. Išimtį sudaro tik generolas majoras Vladas Karvelis, kuris į kompartiją įstojo 1943 metais ir buvo paskirtas 16-tos divizijos vadu, taip pat plk. Vladas Motieka — divizijos štabo viršininkas.

Tik gyvenus Sovietų Sąjungoje ir turėjus aukštesnes pareigas, galima pilniau suprasti tų karininkų nepriklausymo partijai auką ir kančią. Įsivaizduokime minutėlę štai ką: karo menas yra paremtas paslaptimis, juo labiau — pas sovietus. Vyksta uždaras partinis susirinkimas, kuriame aukšto rango partiniai karininkai sprendžia sudėtingiausius įsakymų vykdymo klausimus. Nepartiniai štabų viršininkai ir pulkų vadai nedalyvauja (16-tos divizijos atvejis). Už juos kalba partiniai gal menkesni karo reikalų žinovai arba pavaduotojai politiniams reikalams — dažnai net arogantiški nemokšos. Jie perduoda nepartiniams vadams nurodymus su savų asmeniškumų atspalviais. O tai jau klaukiau nei "Šaraškino kontoroje", kur viešpatauja suirutė. Šio straipsnio autorius turėjo progų sovietų armijoje visai iš arti tas situacijas stebėti, o civiliniame gyvenime — asmeniškai patirti.

Be šios grupės Lietuvos kariuomenės karininkų, dar paminėsime ir keletą Rusijos revoliucijos laikų surusėjusių lietuvių karininkų, kurie buvo susiję su 16-ta divizija. Kilusių iš Lietuvos žymesnių kitų Rusijos revoliucijos laikų surusėjusių karininkų, nesusijusių su 16-ta divizija, čia neminėsime. Nebent primintini vilnietis generolas V. Juškevičius, vadovavęs 22-ai, vėliau 31-ai sovietų armijai prie Smolensko, Maskvos ir Kalinino, taip

pat žuvęs Alpėse korpuso vadas J. Blaževičius, vadovavęs pulkui prie Staliningrado ir 99-tai divizijai prie Budapešto.

Žemiau išvardijamų lietuvių karininkų nurodomi aukščiausieji kariniai laipsniai, kuriuos jie turėjo sovietų armijoje, kartu pažymint, su koku laipsniu ten pateko.

Pažymėtina dar ir tai, kad melu pagrįsta sovietų okupacinė sistema 1940 metais iššaukė didelį pavergtų žmonių tarpusavio įtarumą. Maskva pašalinusi iš pareigų aukštus nepriklausomos Lietuvos pareigūnus, jų vieton paskyrė buvusius pareigūnų pavaldinius ar net pašalinius nemokšas. Tačiau okupanto direktyvų, nauji pareigūnai profesionalų ir net visuomenės akyse dažnai išrodė esą pataikūnais ar net tikrais išdavikais. Jie tapo nevisuomet teisingų apkalbų objektais. Tai galioja ir kai kuriems žemiau minimiems karininkams.

Išsiunčiant 1943 metų pradžioje 16-tą diviziją į frontą, iš daugiau kaip 10,000 karių 1378 buvo sovietų kompartijos nariai ir 1718 — komjaunuoliai.¹⁶ Nors tai nemažas formalių Maskvos šalininkų skaičius, bet vis dėlto daugiau kaip du trečdaliai karių buvo nesusiję su jokia sovietų politine organizacija ar jos rezervu. Dar reikia atsiminti, kad rusų ir kitų kitataučių divizijoje buvo daug. Jų nemažiau kaip 90% buvo partiniai ir komjaunuoliai. Taigi, lietuvių karių, priklausančių kompartijai, buvo mažai, dėl ko Maskva nerimavo ir todėl divizijos politinė vadovybė lietuvius ypač vertė stoti į partiją. Tačiau nepriklausomos Lietuvos kariniai karininkai verčiami į partiją stoti, įstojo vėlai arba priešinosi ir visai neįstojo. Dėl lietuvių vengimo stoti į kompartiją, Maskva, vengdama kompromitacijos, buvo net davusi direktyvą 16-tos divizijos politinei vadovybei pristabdyti priėmimą į kompartiją kitų tautybių karių.⁵

Personalios žinios

PULKININKAS BRONIUS BITINAITIS, ša-kietis, gimęs 1907 m. liepos 13 d. Iš nepriklausomos Lietuvos kariuomenės pateko į sovietų armiją būdamas leitenantu. 1942 metais pateko į 16-tą diviziją ir pradžioje joje buvo pulko štabo, vėliau — divizijos štabo operatyvinio skyriaus viršininku ir pulko vadu.^{14, 15}

Šio straipsnio autorius turėjo progos pažinti pulkininką, nes jis skaitė karinio parengimo kursą, kai buvo Lietuvos žemės ūkio akademijos Karinės katedros viršininku. Tai iki karsto pasitempęs triumfuojančio žygio karininkas. Pulkininkas nepakentė

susmukimo, netvarkingumo ir apsilėidimo, o pats savo išvaizda ir laikysena skyrėsi iš daugumos, ypač iš sovietų karininkų tarpo. Į komunistų partiją įstojo 1948 metais, siekdamas LZŪA Karinio parengimo katedros viršininko pareigų. Tačiau šios pareigos 1951 metais atiteko generolui Čepui, pulkininką Bitinaitį perkeliant į tokias pat pareigas Kauno kultūros institutan.^{14, 16} Formaliai tai gal ir tiko pulkininkui būti ruošiamų kūno kultūros mokytojų ir sportininkų ruošimo mokykloje. Bet kartu tai matyt reiškia, kad pulkininkas savo kėdėje laikėsi silpnai. Abejotina, kad Stalino teroro laikais šie kariškiai būtų asmeniškai susitarę pasikeisti tarnybinėmis vietomis. Tarp kitko, studentija ir profesūra tada taip ir nežinojo, kad sovietų - vokiečių karo pradžioje pulkininkas lektoriavo Tomsko karo mokykloje, Sibire. Tik 1977 metais vilniškė enciklopedija pabrėžtinai paskelbė, kad B. Bitinaitis 1941 metų vasarą baigė karininkų pasitobulinimo kursus ir dirbo Tomsko karo mokyklos mokymo dalies viršininku. O buvo matyt kitaip: karininkas Bitinaitis, kaip ir daugelis nepriklausomos Lietuvos karininkų, prievarta buvo išsiųstas Rusijos gilumon į žeminančius nepriklausomos Lietuvos kariuomenę "perkvalifikavimo" kursus ("pasitobulinimo" kursai — čia ne tie žodžiai, nes tie karininkai buvo siunčiami "na perepodgotovku"). Dauguma minėtų kursantų tada pateko Užpoliarės Sibirą į Nolrilską ir žuvo kankinių mirtimi, bet pulkininkas Bitinaitis tuomet pražūtis išvengė.

GENEROLAS MAJORAS ALBINAS ČEPAS (ČE-PAUSKAS), žemaitis nuo Kelmės, gimęs 1898 metais, miręs Palangoje 1963 metais liepos 17 d.^{14, 16} Gen. Čepas buvo vienas iš pirmųjų Lietuvos kariuomenės savanorių - kūrėjų ir dalyvavo kovose už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę,²¹ per visą nepriklausomybės laikotarpį ėjo įvairias karines pareigas Lietuvos kariuomenėje. 1940 metais Maskvai okupavus Lietuvą, pradžioje Lietuvos kariuomenės ir Krašto apsaugos ministerijos likvidavimo laikotarpyje buvo Krašto apsaugos viceministru, ir tų pareigų paskyrimo proga, jau Maskvos komanduojuamas taip vad. liaudies vyriausybės buvo pakeltas brigados generolu. Gen. S. Raštikis savo veikale,¹ iš vienos pusės, užsimena, kad per pirmąją sovietų okupaciją gen. Čepas neišvengė pataikavimų okupantui. Iš antros pusės, tas pats autorius, remdamasis 259 šaulių pulko vado plk. ltn. A. Špokevičiaus liudijimu, pažymi, kad gen. Čepas lemtingą minutę atsisveikindamas su pulkininku, buvo labai susirūpinęs Lie-

tuvos likimu ir su ašaromis akyse pastebėjo, kad lietuvių tauta yra žiauriai naikinama. Šio straipsnio autorius turėjo progos generolą pažinti, kai jis 1951 metais tapo Lietuvos žemės ūkio akademijos Karinio parengimo katedros viršininku ir skaitė studentams karinio kurso baigiamąsias paskaitas. Mums, studentams, susidarė įspūdis, kad gen. Čepas buvo švelnus charakterio ir gero linkintis žmogus. Tai patvirtina ir gen. Raštikis, ir todėl jo užuomina apie gen. Čepo pradinį pataikavimą okupantui gal greičiau yra tautos ir valstybės nelaimėse, kaip jau anksčiau minėjome, išaugusio įtarumo pasekmė. Pagal S. Raštikį, gen. Čepas buvo drausmingas ir gabus karininkas ir, pridursime nuo savęs, nebūdamas abejingas Lietuvos reikalams, pats pirmasis sugrįžo į teriojamą maskolių kraštą rengti lietuvių karininkų rezervo aukštojoje mokykloje. Deja, Atlanto Charta Rytų ir Vidurio Europoje liko bevaisė dėl Maskvos diktatoriaus Stalino grubuoniškumo.

Gen. A. Čepas 1941 metais patekęs Rusijos gilumon, formaliai, matyt, buvo 16-tos divizijos įskaitoje, tačiau jis niekad nei tai divizijai, nei jos padaliniam nevadovavo. Karo metais gen. Čepas dėstė Maskvos aukštojoje karo akademijoje. Sovietų armijoje A. Čepas kariniu laipsniu paaukštintas nebuvo. Okupanto jau paraližuotos "liaudies vyriausybės" sprendimą A. Čepą pakelti brigados generolu dabar vilniškė enciklopedija įvardija kaip 1940 metų karinio laipsnio paaukštinimą į generolus majorus. Be to, matyt, galima daryti prielaidą, kad gen. A. Čepas 16-tos divizijos įskaitoje buvo tik 1945 metais, nes neteko girdėti, kad 1944 metais divizijai žygiuojant per Lietuvą kas nors jį būtų matęs ar girdėjęs. Betgi 1945 metų ankstyvą rudenį gen. A. Čepas jau profesoriavo Kauno kultūros institute ir dėstė karinį parengimą. Čia jis patyrė pavojų ir politinių provokacijų.

Kai, perkeltas į LŽŪA ir paskirtas Karinio parengimo katedros viršininku, gen. A. Čepas mums skaitydamas baigiamąsias bendrosios karo taktikos paskaitas, nors ir laikėsi su studentais atsargaus atstumo, bet ir neslėpė savo politinio nusistatymo. Gen. A. Čepo politinė laikysena bene geriausiai atspindi priėmusių nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje karinę priesaiką tų karininkų dvasinę būklę, kurie karo pabaigoje arba vėliau buvo priversti stoti į priešų kompartiją. Čia pateiksime tik vieną svarbų nusistatymą. Vienoje iš baigiamųjų paskaitų generolas kalbėjo maždaug taip: "Laikas greitai bėga. Prieš ketverius metus jūs, iškopę iš paau-

glystės metų, peržengėte Akademijos slenkstį. Gyvenimas nestovi vietoje, viskas keičiasi. Jūs jau baigiate teorinį karinio parengimo kursą. Šią vasarą jūs atliksite 16-toje lietuvių divizijoje baigiamuosius praktinius karinius parengimus, tapsite atsargos karininkais ir diplomantais, o po poros metų — išeisite į savistovų gyvenimą. Tai atsakingos jūsų brendimo ir keitimosi ribos. Keičiuosi ir aš", sako generolas. "Kas vakar buvo neįmanoma, šiandien gal yra ir priimtinau. Jeigu, pavyzdžiui, kas nors 1940 metais būtų pasiūlęs stoti į komunistų partiją, — tai tam žavėtojui būčiau trenkęs antausį. O šiandien, kaip galvoju, — sako generolas, — net įstojus į kompartiją nieko pasibaisėtino matyt ir neatsitiktų". (Išidėmėtos citatos pabaiga). Tai, žinoma, drąsus Stalino (ir ne tik jo) laikais pareiškimas, nors ir savaip save apdraudžianti kalba. Tai prievartos pasekmė, kuomet nepartinis dėstytojas yra verčiamas girti partiją ir kvieisti į ją stoti, kai dėstytojas yra nepartinis. Tuomet gen. A. Čepas, savaime suprantama, negalėjo pasakyti, kad mes esame rengiami karininkais kovoti už Nepriklausomą Lietuvą. Bet dauguma studentų jo mintis būtent taip ir suprasdavo. Generolas paskaitas privalėjo skaityti rusiškai, bet lietuvių kalbą brangino. Nestatutinius dalykus aiškino lietuviškai, pateikdavo lietuvių karinę terminologiją.

Ir taip gen. A. Čepas dar ketveris metus "atsišaudė", taip sakant, "kirto antausius" žavėtojams narystei į Maskvos kompartiją. Deja, siekdamas tų pačių pareigų sekančiam pareigystės laikotarpiui, gen. A. Čepas 1956 metais į kompartiją įstojo ir palyginti greitai be laiko mirė. Tai sistemingos sovietų prievartos, išskirtinai nukreiptos prieš aukšto laipsnio nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkus, paskutinė auka. Maskva lemtingose gyvenimo kryžkelėse vertė tuos karininkus stoti į partiją todėl, kad, jiems žuvus ar mirus, galėtų melagingai skelbti namuose ir pasauly, jog jie kovojo ir žuvo ar mirė kaip ištikimi Solvietų Sąjungos kompartijos sūnūs ir karšti, atseit, "socialistinės" tėvynės patriotai. Šis sovietų melo srautas, skirtas pasaulio viešajai nuomonei klaidinti, neturi nieko apgauti.

PULKININKAS BRONIUS GERTUS, panevėžietis, gimęs 1896.II.1, miręs 1973.II.5 Kaune. Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkas, karo inžinierius. Nuo pat pradžios patekęs į 16-tą diviziją, ėjo divizijos karo inžinieriaus pareigas. Nepartinis. Po karo dėstė Vilniaus universitete ir Kauno politechnikos institute.¹⁶

PAPULKININKIS JOMANTAS, vienas iš jauniausių nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkų. Kokį karinį laipsnį turėjo patekdamas į sovietų armiją, patirti nepavyko. Tarnavo 16-toje divizijoje, dalyvavo jos kovų žygiuose. Po karo — LŽŪA Karinio parengimo katedros lektorius. Šio straipsnio autorius turėjo progos papulkininkį pažinti, nes jis skaitė karinio parengimo kursą. Tikslus, dėstė aiškiai, nors ir neišraiškingai. Paskaitas privalėjo skaityti rusiškai, tačiau lietuvių kalbą brangino. Gana uždaras, prislėgtas, niekad nei žodžio neprasitarė nei apie save, nei apie gimines, nei apie patekimo kelius į sovietų armiją. Atrodo, kad tikrai buvo nepartinis (?). Apie papulkininkį Jomantą nei vienoje vilnišėje enciklopedijoje informacijos nėra.

GENEROLAS MAJORAS VLADAS KARVELIS, šiaurietis, gimęs 1901 m. kovo 29 d., miręs 1980 m. kovo 28 dieną Vilniuje.^{14, 16} Gen. Karvelis — nepriklausomos Lietuvos kariuomenės savanoris - kūrėjas.²¹ 1919 metų pradžioje įstojęs į Lietuvos kariuomenę, baigė pirmąją Karo mokyklos laidą ir dalyvavo Nepriklausomybės kovose. 1924 metais baigė Aukštuosius karininkų kursus, o 1928 - 1929 metais, kaip Krašto apsaugos ministerijos stipendininkas, lankė ir baigė Prahos generalinio štabo akademią. Vėliau ėjo įvairias aukštas karines pareigas nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje. Gen. S. Raštikis savo veikale pažymi,¹ kad gen. V. Karvelis buvo labai geras pėstininkų karo taktikos žinovas, energingas ir darbštus karininkas. Lietuvoje visiškai nesidomėjo jokiais politiniais reikalais. Vargu, ar jis galėjo domėtis politiniais klausimais ir pakliuvęs į sovietų armiją, kai 1943 metais buvo priverstas įstoti į komunistų partiją. Greičiau čia lėmė labai sudėtingos karo meto aplinkybės: visų pirma, nepakenčiamai senamadiškas gen. F. Baltušio - Žemaičio vadovavimas divizijai ir jos sutriuškinimas 1943 metų žiemą prie Oriolo; antra, gen. V. Karvelis tai nujautė, patyrė, giliai pergyveno ir sėkmingai visa tai išreiškęs buvo paskirtas divizijos vadu; trečia, įstojęs į partiją, naujasis divizijos vadas gen. Karvelis įgijo laisvesnes rankas pasirinkti talentingesnius pulkų vadus ir štabų karininkus iš nepartinio Lietuvos kariuomenės karininkų kontingento ir sutramdyti arogantišką nemokšą divizijos vado pavaduotoją politiniams reikalams generolą majorą (tuomet dar pulkininką) J. Macijauską, juo labiau, kad tokios galimybės, bent teoriškai, sovietų armijoje jau egzistavo; ketvirta, partinis 16-tos divizijos vadas gen. Kar-

velis sėkmingiau galėjo apsaugoti lietuvius karininkus nuo prievartos stoti į partiją, nes tokia prievarta egzistavo, ką nurodo ir D. Levinas,⁵ kuris pažymi, kad rusai, kiti kitataučiai ir Lietuvos žydai buvo pristabdomi stoti į komunistų partiją, o lietuviai — buvo verčiami. Galima daryti prielaidą, kad gen. Karvelis Lietuvos kariuomenės nepartinius karininkus, išlaikydamas aukštose pareigose, dalinai apsaugojo nuo prievartos stoti į partiją tol, kol 1944 metų ankstyvą rudenį buvo atleistas iš 16-tos lietuviškos divizijos vado pareigų. Atleidimo priežastys — nesutarimai strateginiais, taktiniais ir politiniais klausimais, partijai ir armijos politinei vadovybei be atvangos aštrinant klasinius išpuolius, prasidėjus antrajai sovietų okupacijai Lietuvoje.

Atleidus gen. V. Karvelį iš 16-tos divizijos vado pareigų, jis buvo paskirtas Pirmojo Ukrainos fronto 118-to šaulių korpuso vado pavaduotoju,¹⁶ tai yra, neva buvo paukštintas, o tikrumoje — buvo pažemintas ir pašalintas nuo lietuviškų problemų sprendimo ir net nuo minties jas spręsti.

Po karo gen. V. Karvelis metais vėliau nei gen. A. Čepas sugrįžo Lietuvon ir buvo paskirtas Vilniaus universiteto Karinio parengimo katedros viršininku. Kai tik gen. Karveliui suėjo 60 metų, jis tuojau iš viršininko pareigų buvo atleistas.¹⁶ Tai leidžia padaryti prielaidą, kad generolo santykiai su partija ir armijos politine vadovybe buvo blogi.

Šio straipsnio autorius kartkartėmis turėjo progą generolą V. Karvelį pažinti, domėtis jo straipsniais, paskaitomis. Viename tokių užsakomųjų pranešimų, skaitytų Lietuvos mokslų akademijos iškilmingoje sesijoje, skirtoje sąjungininkų pergalei prieš nacių Vokietiją paminėti, gen. Karvelis pateikė reikšmingų išvadų. Pradžioje savo ilgos paskaitos generolas, daug-maž prisilaikydamas sovietų karo istorikų schemas, nušvietė Antrojo pasaulinio karo kilimo priežastis, tačiau begėdiškai nesumenkino, kaip tai daro sovietai, Vakarų sąjungininkų karinio įnašo ir materialinės paramos pergalei pasiekti. Generolas šitą paskaitą skaitė gana nervingai. Toliau gen. V. Karvelis pareiškė, kad jis nesutinkąs su sovietų karo istorikų išvadomis dėl tikslų, už kuriuos kovojo grobikų užpultos ar jų pavergtos tautos. Jis kalbėjo, kad tautų išlaisvinimas iš vokiškojo nacizmo priespaudos ir sunaikinimo yra labai svarbus, bet ne vienintelis Antifašistinės karinės valstybių koalicijos tikslas. Išlaisvintos tautos turi pačios kurti sau gyvenimą žmoniškame pasaulyje. Aiškiau generolas išsireikšti jau negalėjo, neišstatydamas savęs į

pavojų. Papildomas išvadas pasidarė patys sesijos dalyviai. Minėtas drąsias ir svarbias mintis generolas paskaitos pabaigai pridengė sudėvėta sovietų kovos “už Taiką” skraiste.

PAPULKININKIS ANATOLIJUS KESELIS (KISIELIUS), gimęs 1899 metais Marinske, Kemerovo sr., žuvęs 1944 m. liepos 4 d. prie Polocko. Nepartinis, surusėjęs Rusijos porevoliucinių laikų karininkas. Nuo 1942 metų pradžios tarnavo 16-toje divizijoje. Nuo 1943 metų liepos mėnesio — pulko vadas. Dalyvavo kautynėse prie Oriolo, Kursko lanke, žuvo fronte.¹⁶

PULKININKAS VINCAS KIRŠINAS, šiaulietis, gimęs 1896 m. balandžio 5 d.,^{14, 16} sunkiai sužeistas Ruskij Brode prie Oriolo, mirė pamaskvio ligoninėje

1943 m. kovo 24 d. Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkas, savanoris - kūrėjas.²¹ Kaip pažymi S. Raštikis,¹ tai buvo labai rimtas, drausmingas ir gabus, pavyzdingos karinės laikysenos karininkas. Karo audrose patekęs į 16-tą diviziją, buvo jos štabo viršininku ir sovietų armijoje jokie karinio laipsnio paaukštinimo neužtarnavo. Pulkininkas Kiršinas — tai vienas iš pirmųjų sovietų armijoje fronte žuvusių aukšto laipsnio lietuvių karininkų. Jis ypač ryškiai simbolizuoja Lietuvos kariuomenės tragizmą po to, kai 1940 metais buvo nuspręsta nesipriešinti Maskvos agresoriui. Vėliau jau Lietuvos kariai buvo priešų priversti “laisvanoriškai” žygiuoti atstačius krūtines ir dešimtimis tūkstančių žūti už grobiškiškus Maskvos (ir Berlyno) tikslus.

Bus daugiau)



Šiomet sukanka 50 metų, kai Specialių atsargos jaun. leitenantų laida baigė PLP Karo mokyklos kursą. Nuotraukoje šios laidos absolventai su PLP Karo mokyklos vadovybe ir lektoriumi

NERAMIOJI NAKTIS

Vokietijos kariuomenė įžygiuoja į sostinę Vilnių Dramatiškas susitikimas

(1941 m. birželio mėn. 23-24 d. naktis)

(Atsiminimų iš KARIO Nr. 6 tąsa)

JONAS ABRAITIS

Laiku įspėtas apie galimą mano suėmimą, sugrįžau į namus ir naktį praleidau viename Olandų g-vės namo rūsyje. Ta vieta buvo mano nakvyne ir sekimo punktu. Birželio 24 d., antradienio rytą, apie 05:00 val., pro rūsio langelį stebėjau išorinę aplinką. Netoli Šv. Petro - Povilo bažnyčios, Kosciuškos — Antakalnio gatvių susidūrime, riogsojo paliktas rusų artilerijos pabūklas, o kitoje vietoje — kariškas sunkvežimis. Liūdną ir graudų vaizdą darė matomas prie Olandų — Antakalnio gatvių kampo, prie telefono stulpo, gulintis negyvas lietuviškoje uniformoje karys. Šie regimi vaizdai priminė, kad pereita naktis buvo labai nerami. Besitraukiantis priešas, degdamas kerštu ir neapykanta prieš sukilusius lietuvius, prieš juos naudojo ugnį. Nenustebkite, jeigu lietuviai jiems atsakė tokia pat, mirtį nešančia ugnimi!...

(P.S. Žuvęs lietuvis karys buvo mano 5-os šaulių kuopos sanitaras, grandinis Prancėvičius, kilęs iš Alytaus apylinkių. Smulkiau apie jo žuvimą ir mirties aplinkybes man papasakojo vienas kuopos karys. Jo pranešimas skambėjo sekančiai:

— Ankstyvo rytmečio valandomis, kai dar vyko apsigynimo veiksmai su priešo besitraukiančiais mažais daliniais, vienas į mus šaudęs raudonarmietis buvo sužeistas; jis sukrito prie telefono stulpo. Būdamas apkasuose, šį įvykį pastebėjo san. grandinis Prancėvičius. Nieko nelaukdamas, išsoko iš apkaso, su aiškiai matomais sanitaro ženklais, be ginko, tik su pirmosios pagalbos sanitariniu krepšiu, nubėgo pas sužeistąjį raudonarmietį ir atsiklaupęs prie sužeistojo, teikė jam pirmąją pagalbą. Tuo momentu kitas raudonarmietis, pasislėpęs netoli esančioje uždangoje — daubelėje, degdamas kerštu lietuviams laisvės kovotojams, mirtinai nušovė gr. Prancėvičių. Ką pasako šis įvykis?

— — — — —

Šį pavasario rytmetį staiga ir netikėtai išgirdau savotiškus nepaprsatus garsus, kažkokį motorų



Šv. Petro ir Povilo bažnyčia

ūžimą ir trenksmą. Atrodė, gatvės grindinys laužomas, žemė dreba ir kažkas skardą kūju daužo. Šių nepaprastų, staiga atsiradusių, aplinkybių poveikyje man kilo dešimtys klausimų: kas vyksta, kieno daromas šis triukšmas, gal raud. armijos daliniai grįžta ir vykdys kontrataką, o gal vokiečių armijos

sarvuotos dalys įžygiuoja? Koks bus mūsų likimas ir kokių pasekmių galime susilaukti, koks būtų geriausias šiuo atveju sprendimas?! Viskas maišėsi galvoje. Atsakymas į visus klausimus atsirado savaime po 20 - 25 minučių.

Šį rytą Vilnius neramiai budėjo ir laukė išsigelbėjimo. Sukilę pavergtos tautos kovotojai užėmė laikė gyvybinius sostinės postus — pašto rūmus, geležinkelio stotį, radijo stotį, kalėjimą, miesto įstai-gų namus, policijos vado ir nuovadų įstai-gas ir kito-kius pastatus, kaip universito rūmus bei buvusio okupanto saugumo (NKVD) ir R. A. štabus ir jų pastatus. Mano kuopos vyrai su dideliu budrumu ir atsargumu, su pasišventusiu pareigingumu vykdė savąsias pareigas: vieni sargybų postuose, kiti budėjo apkasuose. Ir kitų dalių bei dalinių lietuviai kariai, palikti Vilniuje, vykdė panašius sargybų tarnybos uždavinius: saugojo įvairios paskirties sandėlius, kareivines ir pasirengę atidžiai budėjo prieš galimą besitraukiančio priešų užpuolimą.

Ne vien aš, visi, visi iki vieno atkreipė dėmesį į šiaurės Antakalnio g-vės kryptimi pasireiškusį neįprastą triukšmą.

05:00 val. ryto prie Šv. Petro - Povilo bažnyčios, Antakalnio g-vės ir Olandų g-vės sankryžoje, pasirodė pirmieji Vokiečių armijos sunkieji tankai. Visi gerai juos atpažinome, nes tankų šonuose turėjo juodus kryžius su baltais ornamentais. Iš Antakalnio gatvės išvažiavo 12 tankų ir kiekvienas išvažiavęs tankas savo vamzdį nukreipė vis į priešingą gatvės pusę. Sustoj! Kiekvieną sekundę vokiečiai galėjo atidangti ugnį į mūsų apkasuose esančią kuopą.

Dešinėje gatvės pusėje, Neries upės kryptyje, buvo vienas kitas namas, dalinai matėsi ir kitas upių krantas, kairėje gi gatvės pusėje buvo neapgyventi smėlėti laukai, kalvelės ir mažos daubos, o toliau — Trijų kryžių kalnas, kurio papėdės apkasuose budėjo mano kuopos vyrai. Jie visi buvo pilnoje kautynių aprangoje, pozicijoje, turėjo sunkiuosius ir lengvuosius kulkosvaidžius bei asmeniškumus ginklus. Tekančios saulės spindulių apšviesti, karių geležiniai šalmai skaisčiai žvilgėjo ir ryškiai buvo matomi vokiečių armijos tankistams. Vokiečiai ugnies neatidengė, matyt, iš šalmų suprato, kad apkasuose yra lietuviai kariai. Atstumas iki apkabų — nedaugiau 300 m.

Laukti ilgiau negalėjau! Pasiėmęs baltą vėliavėlę, greit išlipau iš rūsių, išbėgau į Olandų gatvę ir, pakėlęs vėliavėlę į viršų, pradėjau gana greitai bėgti prie sustojusios vokiečių tankų voros. Man besiantinant prie pirmojo tanko, iš jo išlipo

dulkėtu veidu jaunas vokiečių armijos tankų karininkas, o po jo iš tanko bokšteliu išsoko kitas vokiečių karys — puskarininkis ar viršila. Atvykęs pasakiau: "Litauer, Litauer Ofizier". Norėjau atraportuoti ir pranešti apie padėtį, bet ištarti žodžių negalėjau, buvau giliai susijaudinęs, o akyse buvo džiaugsmo ašaros... Vokiečių karininkas tylėjo ir labai gerai suprato akimirksniu atsiradusią tylą ir name patį.

Po valandėlės raportavau, pranešdamas, kad esu Lietuvos kariuomenės karininkas ir vadas to dalinio, kuris yra ten, apkasuose. Vokiečių armijos viršila, lyg švelnindamas padėtį, įsiterpė sakydamas, kad bemaž visą Europą apkeliavo, dalyvaudamas visuose karo žygiuose, visur turėjo laimę, bet laimė nebuvo jam dėkinga šį rytą netoli Vilniaus, nes kautynių metu prarado savo prieštankinį pabūklą, kurį priešas tiesioginiu pataikymu išvedė iš rikiuotės, užmušdamas ir jo ginklo draugą — pabūklo taikytoją.

Po šios įžangos vokiečių armijos tankų karininkas man įsakė: "Duok ženklą savo kariams, kad visi ir su visais turimais ginklais išliptų iš apkasų ir atsistotų jų priekyje". Atsisukęs į kuopą pakėliau dešinę ranką su vėliavėle aukštyn ir ir parodžiau ženklą "dėmesio", o po to kitą ženklą — "keltis". Tuo pat momentu apie šimtas Lietuvos kariuomenės karių atsistojo, išlipo iš apkasų ir suguldė sunk. ir lengvuosius kulkosvaidžius bei asmeniškumus ginklus ant žemės. Įsakymą įvykdžius, vokiečių karininkas man tarė: "Nueik prie kuopos ir pranešk savo vyrams, kad šiuo metu į Vilnių įžygiuoja trys vokiečių kariuomenės voros. Jūs, lietuviai, savo pareigą atlikote, kuopą gražink į kareivines, tęskite savo pareigas ir vykdykite savus uždavinius". Taip ir buvo padaryta.

Taigi toks ir buvo pirmasis Lietuvos kariuomenės karių susitikimas su įžygiuojančios į sostinę Vilnių Vokietijos armijos 20-tąja motorizuota tankų divizija. Šis susitikimas įvyko prie Šv. Petro - Povilo bažnyčios istorinį 1941 metų birželio 24 d. 05:30 val. rytą! Šio susitikimo ir laiku sudaryto sąlyčio dėka, manau, ir buvo išgelbėta visos kuopos karių gyvybės ar, geriausiu atveju, patekimas į vokiečių karo nelaisvę. Mūsų laimingam išlikimui ir išsigelbėjimui svarbų vaidmenį suvaidino ne tik mūsų kuopos, bet ir visų kitų lietuvių karių drausmingumas. Neatsirado Vilniuje nė vieno kareivio, kuris būtų iššovęs į vokiečius mums mirtinai pražūtingą provokacinį šūvį.

Atėjęs ir susijungęs su kuopa, pirmiausia padėkojau šauniems vyrams už pavyzdinai įvykdy-

tas pareigas, o kai kuriems ir rankas paspaudžiau už vakarykštį manęs įspėjimą.

Tada, tą rytą, kai vokiečių armijos tankai riedėjo Kosciuškos gatve per Vilniaus upelį ir Gedimino kalno papėde Katedros linkui, aš tada kalbėjau į savo kuopos vyrus ir pasakiau dar ir šiandien neužmirštas šias mintis:

“Brangus Lietuviai kariai, Tėvynė Lietuva keiasi laisvam ir nepriklausomam gyvenimui. Tikime, kad šiuo metu okupacijos ir vergijos retežiais atsikrato visi geros valios lietuviai, kurių širdyse teka tyras lietuviškas kraujas. Nuleiskime galvas ir atiduokime pagarbą žuvusiems kariams, sukilėliams partizanams ir kiekvienam, parodžiusiam savo patriotiškumą ir pasiryžusiam paaukoti savo gyvybę už Tėvų Žemę. Pagerbkime tylos minute žuvusį kuopos karžygi sanitarą grandinį Pranckevičių, kuris buvo nušautas beteikiant sužeistam priešui pirmąją pagalbą. Būkime dėkingi vokiečių armijos kariams už šiuo metu mums parodytą draugiškumą. Tikėkime, kad mūsų 234 šaulių pulko (buv. Gedimino pulko) 5-os kuopos kariai Lietuvos kariuomenės istorijoje pasiliks kaip Vilniaus Trijų kryžių kalno ir apylinkės gynėjai”.

Kuopa sugrįžo į kareivines. Kiek įspūdžių ir pergyvenimų... o pasitenkinimui ir džiaugsmui nebuvo galo! Tą kuopos nuotaiką tik širdimi ir buvo galima pareikšti, ją pajusti ir suprasti.

Dvasiškai atsigavę ir fiziniai pailsėję, greitai sugrįžome prie normalios gyvenimo eigos, prie savo

pagrindinio uždavinio — sargybų tarnybos.

Nuo ankstyvo ryto per visą tą dieną vokiečių armijos motorizuoti tankų, prieštankinių ginklų, artilerijos ir pėstininkų daliniai masiškai, be sustojimo, traukė per Vilnių rytų kryptimi. Vakarop prie Vilnelės upelio tilto ir netoli mūsų saugomų sandėlių trumpam susitvarkymui sustojo vienas motorizuotas vokiečių karių dalinys. Sustojus, vokiečių kareiviai išsoko iš sunkvežimių, nubėgo prie Vilnelės krantų, nusiėmę kautynių aprangą ir išokę į vandenį, skutosi barzdas, prausėsi ir gairinosi vėsiam tekančio upelio vandenyje.

Norėdami parodyti vokiečių kariams savo dėkingumą, draugiškumą ir lietuvišką vaišingumą, pakvietėme mus aplankyti mūsų kareivinėse, esančiose kitoje gatvės pusėje. Iš karto atvyko apie 20 karių. Prasidėjo “vaišių puota” su vokiečių kariais. Vaišino ir vaišinomės alumi ir sausainiais. Netrukus vokiečių skaičius padidėjo dvigubai, ar net trigubai. Užbaigę tuštinti pirmą alaus bačką, atsiprašėme, kad daugiau neturime ir davėme suprasti, kad vaisės baigtos. Vokiečiai buvo labai patenkinti, linksmi, o mums lietuviams draugiški, išeidami karštojo, kad rusai negerai, o lietuviai geri... Prisipažinčiau, kad alaus pulko krautuvėje mes turėjome ir daugiau, bet kitas alaus bačkas mes “taupėme” saviems reikalams — mūsų pačių pasismaguriavimams, atšvenčiant mūsų išsivadavimą iš vergijos ir laimingą, nors ir laikiną, išsigelbėjimą.

(*Bus daugiau*)

A. P. BAGDONAS

LIŪDNAS KRAŠTAS

*Liūdnasis ir pamirštas krašte,
Smauglys tau gyvybę terioja,
Nelaimių kalnų uolos braška,
Ir kraujo puta atbanguoja.*

*Galiūnų valia neteisinga –
Tu numestas slibinui ryti,
Ir laisvės svajonės pradingo
– Vilties kibirkštėlė mažytė.*

*Tarytum našlaitė užguita,
O pamotės pinkles tau ruošia,
Kovoj už likiminę buitį
Samsono tu rolę suloši.*



Vytautas prie Juodųjų jūrų. Nuotr. J. Mackevičiaus

MOMENTAS MIRTIES ŠEŠĖLYJE

(Tęsinys iš "Kario" Nr. 6)

A. KRAMILIUS

Vokiečių karininkų grupė, jų apie dešimts, pradėjo daryti nuo dešiniojo sparno tarsi patikrinimą. Tuojau pastebėjome, kad SS kažko ieško. Palengva eidami palei išsirikiavusius vyrus, jie kiekvieną iš mūsų akimis nuleidžia nuo galvos iki kojų. Štai netrukus išsišaukia iš rikiuotės vieną - kitą mūsų vyrą ir liepia jiems eiti į kampą žardžio vakariniame pakraštyje. Pašnibždomis ateina iš priekio gandai, kad vokiečiai renka vyrus į specialų policijos dalinį. Tuoj atsiranda pagunda. Kas gi nori kitą naktį nakvoti tokiaime šaltyje po atviru dangumi.

Mano svajonę greitai išblaško, kai pastebiu iš rikiuotės paimtą Vytautą Grybą. Vytautas vidutinio ūgio vyrukas, tamsūs plaukai, rudos akys ir tamsi į rudumą spalvos oda. Vytautą paskutiniu metu buvo užpuolę šunvotės. Jo jau buvo užsikrėtęs visas sprandas ir vyrukas vaikščiojo apsirišęs kaklą ir galvą sunkiai pasukdamas į šalis. Dar vis nežinome, kam renkami šie vyrai. SS grupė atėjus prieš mudu su Vytautu Kymantu sustoja. Aukštas į priekį palinkęs SS kapitonas žiūri į mane, tai į Vytautą. Sunkus pistoletas ant šio SS kapitono diržo nusvėręs jo diržą ir jį patį į vieną pusę. Vytautas stovėjo mano dešinėje, pilnoje aprangoje, t. y., su miline, kepure ir kuprine. Aš tik su švarkeliu, be kepurės. Abiejų mudviejų buvo beveik tas pats ūgis. Abudu tamsūs. Vytautas buvo už mane bene dvigubai storesnis. Jo tamsūs net iki mnėlynumo plaukai. Akys rudos, veidas išpurpęs, tamsios spalvos, išvogtas mažomis kraujo gyslelėmis, kurios buvo lengvai pastebimos. Vokiečiai žiūrėdami tarp savęs kalbasi ir vėl žiūri į mane. Liepia išeiti į priekį, apsisukti, gražina atgal į rikiuotę. Pasišaukia Vytautą, jį nuo galvos iki kojų gerai apžiūri ir jau rodo rankos mostu Vytautui žygiuoti ten į kampą prie kitų išrinktų vyrų.

Vaikiškas jausmas užpildė mano vidų. Apmaudas ima, kodėl jie nepaėmė manęs. Tačiau kitos mintys jau sakė ką kitą. Koks čia gali būti specialus policijos dalinys iš mažaūgio Kymanto arba šunvotėmis apaugusio Vytauto Grybo? Pagunda vis tik buvo labai didelė ir norėjosi pačiam pasisiūlyti, kad aš noriu būti kartu su mano draugu.

Neabejoju dabar, kad mano likimą saugojo mano angelas sargas ir neleido man padaryti išsišokimų, kurie būtų man kainavę gyvybę.

Vokiečiai, apėję mūsų dalinį, išsirinko 12 vyrų. Jų pavardės yra užregistruotos įvairiose knygosė. Rašau čia apie tuos, kuriuos gerai pažinojau.

SS kapitonas duoda komandą, ir sargybiniai pradeda varyti šią 12 vyrų link vartų į plento pusę. Už vartų stovi apdengtas sunkvežimis. Išėjus už vartų, jie vėl uždaromi. Aš akimis seku Vytautą Kamanatą. Staiga prie jo prieina vokietis kareivis ir su jėga nuplėšia kuprinę nuo Vytauto pečių ir sviedžia per aukštą vielų tvorą atgal į žardį pas mus. Tai pastebi ir kiti vyrai. Tuoj man sako, ar matei, ar matei? Ką čia reiškia? Sakau, kad ir aš nežinau, bet jau apima kažkoks baisus jausmas.

Šiuos 12 vyrų ir kartu koks tai karininkas daktaras, apie kurį neužtikau niekur minint jo pavardės, suvaromi į tą sunkvežimį, užleidžiamas brezentas, ir jis nuvažiuoja su savo kroviniu Vilniaus link, praeiviui neišduodamas, kas sėdėjo šio sunkvežimio viduje.

Dingo iš akių greitai tas dengtas sunkvežimis. Esesininkų grupė dar pasikalbėjo ten prie vartų ir paskui visi suėjo į administracinį pastatą. Vaikščiojom truputį neramūs. Kiekvienas tyliai spėliojančiai klausė: kur išvežė tuos trylika vyrų?...

Nereikėjo ilgai spėlioti. Iš administracinio pastato vėl išeina ta pati grupė esesininkų. Tas budelio veido S.S. kapitonas, paėjęs į priekį nuo savo grupės, vėl gargaluoja: Dolmetcher!.. (vertėjau!).

Prisistato vėl mūsų vertėjas Skaisgirys. Jis praneša mums, kad kapitonas reikalauja vėl rikiuotis į savo vietas taip, kaip ankstyvesnėje formacijoje. Kadangi jau žinojome tvarką, tai gan greitai ir išsirikiavome. Pastebime, kad iš to žardyje stovinčio administracinio pastato pasipila mūsų aprangoje kitas būrys esesininkų (vėliau sužinojome, kad tai buvo vengrų dalinys), jie buvo ginkluoti lengvais kulkosvaidžiais. Vienas iš jų nešė kulkosvaidį, o kiti du vyrai iš šalių po dvi dėzes, reikia manyti, šovinių. Šis būrys išsidėstė apie 10 metrų atstumu kulkosvaidis nuo kulkosvaidžio palei spygliuotą vielos tvorą,

viduje visiškai apsupant mūsų rikiuotėje stovintį 310 batalioną.

Nepastebėjau, iš kur pasigirsta gargaliuojanti komanda vokiškai. Esesininkai kriste krinta prie į mus atsuktų kulkosvaidžių. Sukrinta ant žemės ir sargybiniai lauko pusėje prie savo ginklų.

Sustingstame iš baimės. Pas kiekvieną ta pati mintis. Dabar jau šaudys... Niekas nebando protin-gai galvoti, ypatingai mes, jaunesni kariai, kad vokiečiai, būdami tokioje formacijoje, gali vienas kitą nušauti, juk gulėjo apsupę mus iš visų pusių.

Kišenėje spaudžiau dar mamos nupirktą rožančių, su kuriuo nesiskyrčiau išėjęs iš namų. Jaučiau, kad ir kitų vyrų lūpos juda maldos žodžiais.

Palinkęs SS kapitonas atsiskiria iš savo grupės ir žengia keletą žingsnių į priešakį. Dar kita nesu-prantama mums komanda ir girdime, kaip subraška ginklų spynos. Vadinasi, įleidžiami šoviniai į lizdą. Mirtina tylą... laukiame pasipilant šūvių. SS kapito-nas, kuris tik prieš kelias minutes šūkavo "Dolmet-cher" vokiškai, štai su keistu akcentu prakalba lietu-viškai:

— Dėmesio, dėmesio! Gėdos atpirkimui 310 bataliono sušaudyta 13 vyrų. Gėda atpirkta! Heil Hitler! – Padaręs sukinį, greitai su savo grupe nužygiuoja į žardyje stovintį pastatą.

Stovime, kaip žaibo pritrenkti, savo vietose, šalia manęs tuščia Vytauto Kymanto vieta... Vytau-tas dar prieš valandėlę čia kvėpavo. Tai vienturtis Kymantų sūnus iš gražaus ūkelio, prie pat Lukšių miestelio. Negalėjome susigyventi su mintimi, kad tuos vyrus tikrai sušaudė.

Sargybiniai sukilo nuo kulkosvaidžių ir, išsiri-kiavę po tris, nužygiavo į žardyje stovintį namą. Tik tada mes apleidome rikiuotę.

Spaudžiau kišenėje rožančiaus kryželį, o lūpose: "Sveika, Marija, Motina Dievo... melskis už mus dabar ir mūsų mirties valandoje..."

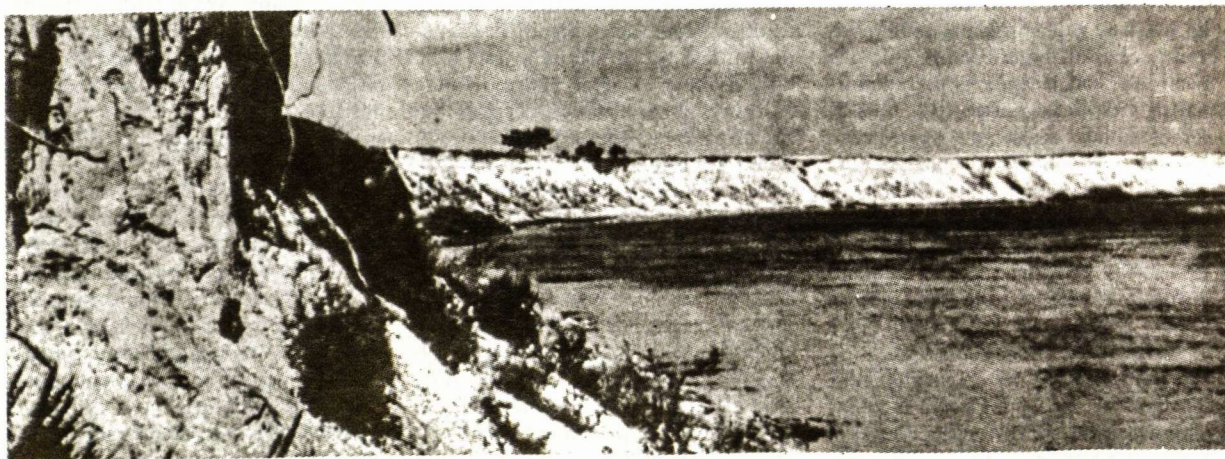
Dar ilgai nežinojome, kas ištiko tuos trylika vyrų. Vokiečių žiaurumas dar nesibaigė su šiuo gy-vulišku aktu 310 batalione. Važiuojant iš Vilniaus į Kauną ir pakeliui į priverstiną tarnybą Luftwafėje Vokietijoje, dar buvo nušautas kitas lietuvis puska-rininkis, kaip atpirkimas už vieno vyro pabėgimą iš sunkvežimio.

Palengva laikas užgydė širdyje vokiečių padary-tas žaizdas. Pirmai progai pasitaikius, su 334 vyrais dar prieš karo pabaigą pasidaviau į anglų nelaisvę. Anglai nesidomavo, kaip mes čia atsiradome Vokie-tijoje. Viena jie tik matė, kad mes buvome vokiškose uniformose ir buvome traktuojami, kaip nacių šali-ninkai. Žinoma, čia jau kitas gyvenimo epizodas.

Grįžtu atgal į savo gimtuosius Lukšius, kur vel-tui laukia motulė Kymantienė sugrįžtant savo vien-turčio sūnaus į jų gražų ūkelį. Vytautas, nieko blogo gyvenime nepadaręs, buvo nužudytas vieno tirono, o kitas tironas, atėjęs iš Rytų, sulygino su žeme gražų Kymantų ūkelį ir visą Lukšių valsčių pavertė Zanavykijos vidury į pasaulinio masto **žmogžudžio Lenino vardo kolchozą**.

Mirtis dar niekada mano gyvenime nežiūrėjo iš taip arti į mano akis...

(Užbaiga)



Nemuno būdingas vaizdas ties Dubne, Baltarusijoje

PASKUTINIS KARIŪNAS

(Atsiminimų tąsa iš "Kario" 6 nr.)

J. KLIMAS

Ltn. Kaulinis buvo gavęs būtinai reikalingų atostogų, nes mirė jo tėvas. Kuopą išvedė j. ltn. Jučas. Kuopos vadu tapo ltn. Saliarik. Politrukas Denisenko buvo gavęs mėnesį atostogų Ukrainoje. Išsiskyrėm geruoju. Aš sakiau, kad man politika nesvarbu, tik man toks būdas — pasiginti čyti savitarpyje. Po kapitono pražuvimo pasidarė man neramu ir nusprendžiau, kad jau tokios armijos, kur kariai pradingsta be žinios, nebe noriu.

Pulko štabe buvo raštininko vieta mokačiam rusų kalbą. Tuoj gavau tą vietą pas finansų viršininką. Ir vėl bloga pradžia. Užklaustas, kaip man patinka ši sistema, pasakiau, kad nepatinka. Sakau: "Buvau labai neturtingas, veik pusbadis baigiau gimnaziją, didesnio proletaro už mane negalėjo būti, o čia išlaisvintojai kaip kiaulę be jokio nusikaltimo išmetė iš Karo mokyklos." O jis sako: "Buvau finansų viršininko raštininkų civilis tarnautojas ir aukščiau negalėjau pakilti, nes finansų viršininko vietą tik karininkas tegalėjo užimti, o dabar, žiūrėk, aš finansų viršininkas." Aš vėl užprotestavau. Sakau: "Gauni karininko algą, tik kartą per mėnesį išmoki algas, o karo metu, jei būtum karininkas, galėtum kautynėm vadovauti." Paskui lyg sušvelnėjom, nes pasirodė, kad jis buvo 6 p. pulko finansų viršininko raštvedys, o aš 6-tame pulke stažavau. Pradėjome kalbėti apie bendrus pažįstamus. Dirbau gerai. sudarinėjau pulko sąrašus rusų kalba. Pulko vadu buvo plk. ltn. Špokevičius, pulko vado adjutantas — vyr. ltn. S., pulko štabo viršila Mačiulaitis, pulko raštininkas j. psk. Gražys.

Staiga vieną dieną nepasirodė S. Ir kitą dieną. Trečią dieną pasklido gandas, kad vyr. ltn. S. ir kpt. G. ir rusas, artilerijos vyr. politrukas, pabėgo iš poligono į Vokietiją. Vėliau pasakojo, kad po kelių dienų surado politruką nušautą, o karininkai pabėgo.

Buvęs mano kuopos kariūnas Spudčas, kuris dirbo raštininku divizijos štabe, gavo komandiruotę nuvežti kai kuriuos raštus į Varėnos poligoną. Sugrįžęs labai atvirai kalbėjo, kad Varėnoje turi žinių, jog greitai bus karas. Ir štai netrukus kuopai pranešė, kad Spudčas mirė šiltine. Kai kas galvojo, kad jį patardę davė injekciją, kad amžinai užmigdytų. Palaidoti pasiuntė ltn. Jučą. Norėjau ir aš dalyvauti, bet negavau iš pulko štabo leidimo. Palaidojo Vilniuje, Rusų kapuose. Sugrįžęs iš laidotuvių j. ltn. Jučas pasitraukė su kuopa į Rusiją, buvo 16 divizijoje, dar dalyvavo kautynėse prie Oriolo. Kuomet ir kur žuvo — žinių nėra.

Aš, išeidams į Karo mokyklą, padėjau tėvams, kad mane užaugino ir padėjo baigti mokslą, o toliau jau man paramos nereikės. Gavęs pirmą karininko algą, atsimokėsiu, kiek už mano mokslą išleista. Todėl vėliau, nors kartais pilvas mušdavo dvyliką ir iš niekur negalėjau papildymo sukombinuoti, bet tėvų pagelbos neprašiau, galvodamas, jog troškau kario gyvenimo, tai ir tą vargelį išvargsiu. Kai kurie kareiviai gaudavo siuntinėlius ir iš raštinės juos atsiimdami siūlydavo gabaliuką lašinių ar dešros, bet neimdavau, nes žinodavau, kad tie siuntiniai ir juos retai aplankydavo. Ir štai staiga ir man siuntinys nuo motinos (—tik porą dienų prieš karą), kuriame apie 10 kg. kaimiškų lašinių, dešrų ir šiek tiek pyragaičių. Žinojau, jog mano motina yra pamaldi, tai sukalbėjau "Sveika Marija" savo mintyse, galvodamas, kad tai bus jai geriausia padėka. Ir matyt ji išmeldė Dievą nujautimą, kad pasiųstų savo sūneliui, nes už poros dienų jis išeis į ilgą karą.

Apie pusę kg. lietuviškų lašinių išsinešiojau veik pusantrų metų fronte, žinodamas, kad prireikus turėsiu kuo gyvybę palaikyti.

Gavęs siuntinį tuoj užkandau pyragaidžių, kurie buvo veik sutrupėję ir

gabaliuką dešros, o likusį visą turtą šiaip taip susitulpinau į duonmaišį ir naktį jį pasidėdavau po galva, o dieną nešdavausi į raštinę. Nors kareiviai ir sugyveno kaip broliai ir vagysčių nepasitaikė, bet alkanų vilkų gaujomis negalėjai pasitikėti, kada kurio nervai ir tuščias pilvas neišlaikys. Tad ir kiti kareiviai, taip nepasitikėdami, per greitai siuntinį sutvarkydavo, o paskui vėl būdavo pusalkaniai.

Po Vėlykų turėjome žygiuoti į Kai-ronis, į kulkosvaidininkų poligoną. Čia ėjau kuopininko ir raštininko pareigas, nes viršila Lukoševičius su paštininku buvo pasilikę kareivinių apsaugai.

Rytą išrikiuodavau kuopą užsiėmimams, vakare padarydavau patikrinimą. Naktimis dar pašaldavo, kai kur buvo dar ir sniego. Miegojimui turėjome čiužinius ir apsirergus buvo galima miegoti. Kartą per savaitę nuojodavau į Vilnių, į pulko štabą, pašto pasiimti. Taip praeidavo nuobodūs pusdienis su pajvairinimu. Vieną dieną įeinant pašto, sutinku iš štabo išeinantį Vainauską, jau civiliai apsirergusį su atsargos knyguite rankose. Ir sako jis man: "Ar čia Dievas tave atnešė, Juze (buvo žemaitis)? Aš taip norėjau tau "sudiev" pasakyti, ranką paspausti. Mauk ir tu kuo greičiau, nes tuoj bus karas (aš vis dar norėjau sugrįžti ir baigti Karo mokyklą)." Jis buvo paleistas kaip buožė.

Tuo momentu, šmykšt, ir politrukas įeina. Pradėjo ant manęs rėkti, ką aš čia darau. Manė, kad gal atjojav kokių slapty žinių iš poligono perduoti. Sakau jam: "Vėl kokių durnių išškail Juk kas savaitę aš čia atjojav pašto pasiimti." O draugui sakau: "Tegul tau Dievas padeda, Alfa, mauk į kolį nežinomą užkampį."

Jis taip ir padarė. Apsistojo pas pažįstamą girininką ir sulaukė karo pradžios. Nors pats buvęs mokytojas, tapo miškininku ir karo metu užsi-

dirbdavo sau pelningą duonele. Artėjant frontui jau netikėjo kita laime, pasitraukė į Vokietiją. Rytprūsiuose buvo pristatytas apkasų kasti, paskui paimtas į aviaciją darbamams. Susitikome 1945 metais vasario mėn. Weimare, kur aš buvau atsiųstas į aviacijos globos karininkų kursus. Kaip paprasta "baklaškė" buvau paskirtas karininkų aptarnavimui. Vakare išeidavom į Goetės miestą. Aš nerūkantis, tai jis mano cigaretes pleškino. Kai buvome Karo mokykloje, jis jau buvo mokytojavęs ir buvo atsivežęs porą tūkstančių litų, tad savaitgaliais, išėjus į miestą, mane vaišindavo. Dabar bent tuo aš jam atsilyginau. Vėliau jis atsidūrė prie anglų dalinių, persirengė civiliai ir nepateko į nelaisvę. Po karo išvažiavo į Angliją. Apsivedė. Po poros metų atvažiavo į Ameriką. Mirė Hamiltone plaučių vėžiu, matyt, nuo rūkymo, nes jau Karo mokykloje traukdavo papirosą po papiroso. Taip gaila. Anuomet nežinojome rūkymo pavojingumo.

Kitą dieną į raštinės palapinę įpuolė labai susijaudinęs C. "Juozai, mane paleidžia, o kaip tavo?" Jis buvo skyrininku kito pulko kulkosvaidžių kuopoj. Aš sakau: "Norėjau per pietus tavo aplankyti. Vakar buvau Vilniuje ir, laimei, susitikau Vainauską jau civiliais drabužiais, paliekantį kareivines." Sakau: "Manęs niekas nepaleidžia, gal nei nepaleis, nes aš dar noriu į Karo mokyklą sugrįžti, o politrukui esu reikalingas kaip vertėjas." Jam irgi patariau spausti kurį užkampį. Sakėsi kažkur kaime turįs merguželę. Kai nuvažiavo į Vilnių, kpt. K. įteikė atsargos knygutę. Viduje buvo raštelis: "Kuo greičiau nežymiai pasišalink, nes tavo nori suimti!" Taip jis nepastebimas prisiglaudė pas mergaitę Vilniuje, po kelių dienų jos tėviškėje.

Bet nusibodo jam tūnoti kaime ir nusprendė nuvažiuoti futbolo rungtynių pažiūrėti. Žaidė komanda, kurioje jis žaidęs. Žaidėjai, jį pamatę, ištempė iš žiūrovų suolo, apvilko uniforma ir pakvietė žaisti. Dar įmušė porą įvarčių. Betgi tuoj po rungtynių prisistatė NKVD ir uždarė į Kauno kalėjimą, kur buvo nežmoniška mušamas ir įsodintas į traukinį Sibiro tremčiai. Laimei prasidėjo karas ir traukinys iš

Kauno nepajudėjo. Nors rusai laikė jį vokiečių šnipu, ir jis laisvai vokiškai kalbėjo, bet prie vokiečių į jokiais kariuomenės nestojo, nes vokiečių irgi nekeitė, kaip ir rusų, kurie jo mylimą Klaipėdą atplėšė. Klaipėdoje jis praleido dalį savo jaunystės, baigė Klaipėdos gimnaziją. Po karo nuo partitų kankinimų ir kalėjimo susirgo džiova, bet jau gerais amerikų vaisiais pasigydė ir dabar leidžia senatvės dienas Amerikoje.

Poligone gyvenimas buvo nuobo-



Laisvosios Lietuvos karys — puskarininkis Bolius Šiušis Artilerijos pulke tarnavęs 1938 m. Šiauliuose, Kaune. Tragiškai žuvo rusų okupacijos laike 1952 metais Radviliškyje.

dus — nei leidžiamų, nei jokios programos savaitgaliais, kaip kad būdavo mūsų Gaižiūnų poligone. Čia tik politinės pamokos, karinės pamokos ir užsiėmimai.

Per pratimus kaime G. susipažino su gražia lenkaite. Sako jis man: "Kariūne, aš susitariau, kad ji pakvies daugiau merginų ir padarys vakarėlį, o mes ateisime ten po patikrinimo. Stankevičius gražiai griežė armonika. Merginos parūpino armoniką, tai mes, visa palapinė, po patikrinimo užsagstėme įėjimą, išlindom per apačią ir jau vakarėlyje. Merginų buvo mažiau, tai aš nešokau, o kareiviams, veik visiems, užteko po vieną. Ypatingai buvo smagu stebėti G. Neaukštas, raudonais veidais dzūkelis, kaip burokas, pusėtina kalbėjo lenkiškai, šokdamas glaudėsi prie savo šokėjos. Akys sakė, kad esąs devin-

tam rojuje. Apie vidurnaktį įsiveržė rusas viršila su pora kareivių. Viršila bešokančią B. merginą pagriebė už rankos, patraukė prie savęs ir ėmė šokti. B. paraudo kaip žarija. Jis buvo buvęs kaimo "muštukas". Dabar priėjo prie manęs ir sako: "Dievaž, kariūne, negaliu susilaikyti, tą kacapą papjaušiu!" Sakau jam: "Negražu šioms žmonėms bėdos padaryti, einam laukan ir ten supilsime". Šokiui pasibaigus, aš priėjau prie viršilos ir sakau: "Kareivis supyko ant tavęs ir

nori su tavim lauke pakalbėti. Lietuvoje skaitoma nekultūringa paveržti iš kito merginą." Rusas atsakė, ar aš nematęs, kad jis viršila ir jam esąs pasirinkimas pirmoj vietoj.

Kai išėjome į lauką, jau vyrai buvo apsirūpinę pagaliais iš tvoros ir pradėjo rusus pilti. Kai kurie pagaliai buvo dar su vinimis ir užpultuosius sukapojo, apibadė. Rusai ėmė gintis griebdamiesi tuo tarpu sušalusiu grumstų. Supylėm juos ir bėgte parbėgom į stovyklą. Vėl sugulėme įlindę per apačią, nusiavėm batus ir taip, kaip niekur nebuvę.

Po kokio pusvalandžio išgirdome trimitą — visiems rikiuotis patikrinimui! Vyrai, kurie buvo vakaruškoje, atsistojo antroje eilėje dėl atsargumo, jei rusai ieškotų atpažinimui. Man buvo didžiausias pavojus. Nors šviesa buvo ten menka, bet aš kalbėjau ru-

siškai. Mūsų laimei, betgi, tik kažkur iš rusų įgulos buvo patelefonavę, kad lietuviai supylė rusus.

Man darant patikrinimą, vienas skyrius, kuriame buvo trys komjaunuoliai, nesikėlė. Už kai kuriuos vyrus kiti atsiliepė, už kitus ne, o už komjaunuolius niekas neatsiliepė. Atraportavau kuopos vadui, kad trys komjaunuoliai patikrinime nedalyvavo ir tas davė jiems po penkias paras daboklės. Tie kitą dieną pasiskundė politrukui. Tuomet puolė mane tardyti. Aš pasakiau, už tamsoje aš nemačiau, kas buvo rikiuotėje ir tik atraportavau tuos, kurie neatsiliepė.

Pabaigoje balandžio grįžome iš poligono ir po keliolikos dienų vėl vyko me į Pabradės vasaros poligoną.

Sugrįžęs radau viršilą iškeltą į 1-mą kulkosvaidžių kuopą. Gaile buvo man jo — jis man buvo kaip tėvas. Aš už jį atlikdavau tarnybą, o jis, kol dar lenko krautuvėlį ko buvo, vis pavaišindavo.

1944 man beeinant 253 bataliono adjutanto pareigas, į raštinę užėjo savo buvusio vado kpt. Boreišio aplankyti. Pamatęs mane karininko uniformoje, pradžioje savo akimis netikėjo. Jam buvo pasakęs, karo metu grįžęs buvęs paskutinis mano finansų dalies viršininkas, kad aš pasitraukiau į Rusiją ir žuvau. Apsikabinom besisveikindami, vėliau gerai „pabaliavojom“ jo šeimoje su jo artimaisiais besidalindami nuotykiiais, įvykusiais mums išsiskyrus.

Atėjo naujas viršila D. Su juo buvau drauge Pavasario suaugusių gimnazijoje 5-je klasėje. Jis tada buvo puskarininkis, o aš bandžiau tęsiti mokslą dienomis, dirbdamas spaustuvėje. Pinigų mokslui neužteko, todėl turėjau gimnaziją palikti.

Prieš išžygiuojant į poligoną, jis buvo pasiūstas paimti kuopai palapinių. Kai nužygiavom — D. neradom. Niekas nežinojo, kur jis pražuvo. Tik po karo pasiekė žinios, kad buvo išvežtas į Rygos koncentracijos stovyklą.

Pabradė visai velniop nuėjo. Nei karininkų, nei kareivių atostogoms neleido. Maistas dar prastesnis. Kai kuriomis dienomis gaudavome tik duonos džiovėsių ir džiovintos žuvis. Aš ėjau kuopininko ir raštininko pareigas, ir įmaišytiems rusams atski-

rai duodavau pamokas, daugiausia apie ginklus, kadangi mes dar buvome ginkluoti Lietuvos kariuomenės ginklais.

Birželio pradžioje kpt. L. vieną savaitgalį ir sako: „Juozai, prižiūrėk kuopą kaip visuomet. Jei manęs prireiktų — pats sutvarkyk. Jis atsirado tik antradienį, buvo išbalęs ir neramus. Anksčiau neidavo į užsiėmimus, dabar pradėjo eiti, lyg norėdamas būti su žmonėmis. Vėliau sužinojau, kad savo žmoną, laukiančia kūdikio, nuvežė į Mažeikius, kur buvo NKVD suareštuotas ir atvežtas į poligoną.

Išvežimo dieną atėjo iš pulko štabo žydelis ir pasakė, kad kpt. prisistatytų štabe 5 val. karininkų pratimams. Kaip tyčia, 5-tą jis negrįžo. Jau ir 5:30 — vis dar nebuvo. Žydelis vėl atbėgo, nežinodamas kur jis yra. Grįžo tik 5:40. Aš perdaviau raštelį. Nusikeikė, sakydamas, kad jo laikrodis sustojo. Pasigriebė į vieną ranką sumuštinį ir sako: „Einame abu, gal reikės kokius užrašus daryti.“ Beeinant prisiminė, kad užmiršo planšetę. Sako: „Bėk, paimsi, gal reikės žemėlapių.“ Kai atbėgau atgal, nemačiau kur jis tarp karininkų buvo, tik pastebėjau vienoj ir kitoj pusėje už krūmų rusus su šautuvais. Pasidarė neramu, kad darėsi kažkas neiškaus. Nusprendžiau dėt į kojas, kiek tik galiu, sugrįžau į raštinę, laukiau iki vidurnakčio. Rytą kuopą išrikiavo jau be kapitono.

Pirmas sekmadienis kaip esu „štabistas“. Nebereikia kuopos rikiuoti, nebereikia vykdyti vakarinio patikrinimo. Prasti pusryčiai — grikių košė, arbata ir gabaliukas rusiško cukraus. Raštininkai nebedirba, todėl raštinės palapinė tuščia. Šiaip taip sukemšu į pilvą sausą košę, o paskui atsilaužiu gerą gabalą dešros su duona, užsigerdamas arbatos. Švenčiu Jonines, nes prisimena graži vaikystė, kai tėvai ir mes trys broliai švento Jono atleidams važiuodavome į Zapyškį. Vežimas buvo prastas, bet geri arkliai ir reikėjo vadžias gerai įveržti, kad galėtum juos suvaldyti. Zapyškyje prie bažnyčios būdavo daugybė ubagų; kurie šaukdavo įvairiausiais balsais besitikėdami išmaldos. Vienas be rankos, kitas be kojos. Didžiausias būrys būdavo apstoję aklą ubagą Stuką, kuris griežė smuiku ir ko tik kas paprašydavo, jis tuojau sudėdavo

dainą. Daugiausia jauni vyrai mėsavo į jo kepurę, prašydami padainuoti apie mergužėles, kiti prašydavo padainuoti kaip kleboną „rabavojo“. Tas ir dainavo:

*“Kartą buvo trys broliukai,
Jauni, gražūs kazokiukai,
Per dienele jie miegojo,
O naktimis “rabavojo”.*

*Vieną dieną jieji žiūri—
Kleboms pinigų daug turi.
Vieną naktį jie nuėjo,
Pinigėlius susidėjo.*

*Bėga jieji dainuodami,
Vejas juosius šaudydami—
Kalėjiman pasodino,
Sunkiais pančiais surakino.”*

Po pamaldų susirinkdavo pušyne visa giminė: dėdės, tetos ir kt. Pasitiesę an žemės staltieses prikraudavo visokių valgių, statinaitę savo gamybos alaus ir krūminės. Mes vaikai žaisdavome kavones po miškelių, eidavome pažiūrėti „karabelnykų“ elgetų.

Besvajodamas apie vaikystės Jonines nei nepajutau, kaip atėjo pietūs. Lietuvis virėjas, matyt irgi prisimindamas Jonines, išvirė neblogos sriubos, kad nereikėjo nieko nei prisidurti. Po pietų biskį nusenūdęs, su vyr. ltn. K. nuėjau pasitreniruoti bėgime, kadangi buvo rengiama pulko sporto šventė. Aš buvau geras trumpų distancijų bėgikas, o K. ilgų. Vos kartą beapibėgom aikštę ir — pavojaus trimitas!

Visi renkamės į aikštę. Išeina kažkuris vyr. politrukas ir praneša, kad fašistinė Vokietija sulaužė nepuolimo sutartį, nors nenugalima armija ir ginasi iki paskutiniųjų, vokiečiams pavyko peržengti sieną ir įsibrauti į Sovietų Sąjungą. Jis pats dalyvavęs Suomijos kare ir matęs fašistų žiaurumus. Jei suomiai paimdavę moterį sanitarę į nelaisvę, tai nulenkdamę du beržus prie kelio, prie vieno viršūnės prišėdavę vieną koją, prie kitos viršūnės kitą, tuomet medžius paleisdavę ir motersį pusiau perplėšdavę. Suomia kareiviai būdavo baltai apsirengę, šautuvai ir kulkosvaidžiai baltai nudažyti ir nieko visai negalėdavai jų matyti, todėl taip

nematomai priartėję, kaip pasiūtę šunes iš pasalų paleisdavo ugnį ir visus rusus iki vieno iššaudydavo, neimdami nei vieno į nelaisvę. Pakėlė ranką ir prisiekė, kad ir vėl jis kariaus iki paskutinio kraujo lašo už Staliną ir už tėvynę.

Po jo išėjo pora komjaunuolių, žydelių ir dar keli, ir visi prisiekė kariauti iki paskutinio kraujo lašo už Staliną ir už tėvynę. Taip buvo sugaišta apie porą valandų brangaus laiko. Po mitingo visi išsiskirstė. Nebuvo paruošiami kautynėms ginklai, nebuvo išduota amunicija. Tik komjaunuoliams ir žydeliams amunicija buvo išduota ir jie pasiūsti saugoti tiltus. Žydėliai buvo daugiausia sandėlninkai, kiti jų pasiliko vežikais. Iš kulkosvaidžių kuopos paskyrė tiltų saugojimui komjaunuolius: Kulinauską, Dilbą ir Martišių. Martišius pabėgo, Dilba pasitraukė ir kovojo 16 divizijoje, apie ką teko skaityti po karą "Tiesoje", kad Dilba, demobilizuotas didžiojo karo raudonarmietis, negaunąs Kaune buto. Taip pat teko skaityti, kad buvo Kalinausko partizanai — nežinau ar to paties ar ne.

Po mitingo užėjau į r a š t i n ė, kur viršininkas krovė į dėžes turtą. Klausiau ar reikia padėti, atsakė, kad ne. Dar gavome vakarienę. Aš į savo kuprinę įsidėjau tik vienus apatinius baltinius, autus, paruošiau katiliuką, gertuvę ir dujokaukę. Pasiėmiau tik milinę. Nei šautuvo, nei durtuvo neturėjau ir kitiems raštininkams niekas jų neišdavė. Patikrinimo nebuvo. Sugulėme palapinėje, bet nežinau, ar kas užsnūdo, ar ne. Buvo neramu. Karas, o mums nei šaudmenų, nei ginklų neduoda (kareiviai turėjo šautuvus ir kulkosvaidžius, bet niekas neišdavė šaudmenų). Dauguma užsnūdo. Po vidurnakčio — pavojaus trimitas! Aš nuskubėjau į štabą. Viršininkas jau turėjo gurguolę su vežiku, kurie buvo jau pasikrovę. Tuojau visas poligonas pajudėjo į vakarus, fronto link. Vos spėjome palypėti į kalną ir pradėjo švisti. Užskrido vokiečių lėktuvai ir sulygino su žeme. Pradėjau juoktis, kai vienas politrukas, išsitraukęs naganą šaudė į lėktuvus, kurie taikinį bombardavo maždaug už vieno kilometro.

Kur sugulėm per bombardavimą, ten ir pasilikom iki pietų, paskui vėl

pradėjome žygiuoti link Vileikos. Čia kiek pabuvus, vakarop gavome įsakymą žygiuoti atgal.

Pirmą kautynių krikštą gavau Vileikoje.

Atrodo, kažkoks pabėgęs kareivis paliko ant gurguolės užtaisytą šautuvą. Pradėjus važiuoti, matyt, tas šautuvas nuo judėjimo iššovė. Rusai, žydėliai ir komjaunuoliai turėjo išduotus šovinius, tad, tam šūviui netikėtai pasigirdus, jie visi pradėjo šaudyti į mišką. Pylė kur pakliuvo. Pabėgom kalvelę ir sugulėm. Pasirodo, miške būta kitų kareivių, kurie pradėjo atsišaudyti. Vėl bėgome per kalniuką į kitą pusę. Pasigirdo rusiškai: "Desant!" Šaudymui aprimus, arčiau žygiavusiems parodžiau, iš kur pirmas šūvis pasigirdo. Nors neturėjau šautuvo, bet to neėmiau ir nepastebimai žygyje nuo to vežimo atsitolinau. Sukalbėjau "Sveika Marija" ir pagalvojau: "Juozai, koks tavo likimas? Pirmą karą diena, pirma kulka ir toji pro skvernus prašvilpė."

O, kad tuomet būčiau žinojęs, kiek metų, kiek kulku, bombų ir granatų pro ausis prašvilps!

Žygiavome per naktį, kartais sustojant dešimčiai minučių, ar trumpiau. Kartais nuaidėdavo šūvis šen ar ten, užpakalyje. Iš paskos slinko politrukai ir rankiojo iš javų laukų ar krūmų pabėgusius, vietoje juos šaudydami. Nelaimė buvo tam kareiviui, kuris iš nuovargio užsnūdavo — jam nei nemanant pabėgti buvo kulka į pakaušį.

Auštant pasiekėm Švenčionis. Kol perėjom miestelį, jau ir saulė buvo gerokai pakilus. Maži ūkeliai jau buvo išsikepę šviežios duonos, pamelžę karvutę ar dvi, dalino iki paskutinio lašo kareiviams pieną. Ir aš gavau riekę šviežios duonos ir katiliuko viršelį dar šilto pieno. Duona buvo skani kaip tortas. Tai buvo mano jau paskutiniai lietuviški pusryčiai keletriems metams. Mano viršininkui atrodė irgi seilė bėgo, bet maisto neėmė. Vėliau teko sužinoti, kad ne tik pienu vaišino ūkininkai, bet siūlė ir civilių drabužių negirdom. T e n paskutine proga gal daugiausia pasinaudojo ir, kurie galėjo, pabėgo.

Traukėmės visą dieną. Maisto niekas nedavė. Kareiviai vis turėjo kokį gabaliuką duonos ar džiovėsių. Kurie

nieko neturėjo, skynė pakelyje pušiau prinokusias rugių varpas ir valgė. Žygiavome per visą naktį. Jau trečia naktis be miego — išmokau beeidamas miegoti — užmerkдавau akis ir žygiuodavau. Tik, jei priekinis kareivis sustodavo, tai atsimušdavau į jį. Prašvitus dar mačiau kaip vieną 22-os laidos j. ltn. varė du politrukai, atkišę naganus. Jo diržas buvo nuimtas, pats išbalęs, ėjo greitai žingsniu į priekį. Taip pat pamačiau politruką Denisenko, kuris dėl karo turėjo nutraukti atostogas ir dar spėjo pasivyti pulką. Veik apsikabinome. Batai jo dar nublizginti, žinoma, lietuviški, veik veidą gali matyti, nauja palaidinė veik iki kelių ilgumo. "Na, Juozai, kad tu pasitrauksi, tai aš niekuomet negalvoju", jis tuoj pasakė, Sakau jam: "Mat, drauge politruke, gal aš turėjau didelę burną, bet esu tikras karys ir pildau įsakymą". Dar paklausė, kodėl aš ne kulkosvaidžių kuopoje? Atsakiau, kad buvau perkeltas. Paklausė, kur jo komjaunuoliai? Nors nežinojau, bet pasakiau, kad buvo paskirti tiltų apsaugai ir pabėgo. Vėl jo akys išvirto iš nuostabos. "Tie kalės sūnūs! Aš sugrįšiu ir pats savo ranka juos nušausiu! Juozai, čia pat siena, paėję užeisime į kolhozą, atsigersime pienu". Sieną buvo tik siauras takas ir buvo apsodinta maždaug pečių aukščio eglaitėmis. Taipogi buvo įspėta nežengti į šalį... Ryto ūkanos buvo nusėdę ant žemės. Pažvelgiau atgal paskutinį kartą į Lietuvą. Buvau tris naktis nemigęs, bet vistiek širdį labai suskaudėjo — "Ar dar matysiu tave kada, brangi žemele?!"

Pažygiavus porą kilometrų nuo sienos, buvo didelis pienu kolchozas, kuris net savo nugriebimo punktą turėjo. Buvo apie 8 val., karvės pamelžtos. Kareiviai, nors ir pavargę, stoviniavo, kad gautų lašiuką pieno ir gal kartais sviesto ar sūrio.

Kolchozo pirmininkas atsiklausė kažko aukštesnio, kol nutarė — atėjo jau 10 valanda. Dabar atidarė pieninės duris ir pradėjo pilstyti kareiviams po samtį nugriebto pieno. Politrukas Denisenko paėmė gurkšnį į burną ir išspjovė ir, "po matuški" užkeikęs, pasakė, kad: "Mes kariaujame už plačią tėvynę, o mus šeria kaip

(Nukelta į 326 psl.)



FAUSTINAS JUOZAS ŠVENČIONIS — BRIGADOS GENEROLAS

Neperseniausiai "Karys" gavo laišką, o kiek vėliau ir "Argentinos lietuvių balso" laikraščio iškarpa, kur pranešama, kad Argentinos kariuomenės pulkininkas Faustinas Juozas Švenčionis pakeltas brigados generolu. "Džiugu mums, Argentinos lietuviams," rašo laikraštis, — "nes tai yra pirmas lietuvių kilmės generolas, kalbantis lietuviškai."

NEMINIMAS POGRINDŽIO VEIKĖJAS

1985 m. balandžio 25 mirė buv. ilgametis Philadelphia, PA., gyventojas Vytautas Šuopis, kurio veiklą gegužės 15 Drauge pamini Bronius Vaškaitis. Atsisveikinimo metu kalbėjęs Lietuvių aktyvistų fronto vardu inž. ir rašytojas Vytautas Volertas paminėjo, kad



Vytautas Šuopis

velionis Šuopis buvęs vienas iniciatorių vokiečių okupacijos metu organizuojant slaptą radijo stotį. Jo mintis papildė bostoniškis Aleksandras Griauzdė, artimas Šuopio bendradarbis pogrindyje.



Prie radijo siųstuvo. Dešinėje Vyt. Šuopys

Straipsnio autorius, surinkęs daugiau žinių apie Vytauto Šuopio veiklą, pateikia tokius duomenis. Vytautas Šuopys ir Lietuvoje likęs X asmuo susirūpino suorganizuoti pogrindžio radiją, kuriam buvo reikalingas siųstuvai. Siųstuvą įrengti padėję į talką

atėję Kauno universiteto technikos fakulteto studentai Romas Šatas ir Bagdonas Kontrimas. to siųstuvo nuolatiniu operatorium tapo Šuopys, o programų redaktorium ir pranešėju — X. Vėliau į šį kolektyvą buvo pakviesti Juozas Rudokas ir Aleksandras Griauzdė, kurie rūpinosi finansų reikalais, žinių programom rinkimu ir saugių transliacijos vietų suradimu. Paties siųstuvo priežiūra liko Šato ir Kontrimo žinioje.

Šis radijas, pasivadinęs Žalgirio vardu, pradėjo veikti 1943 m. vėly rudenį, banga, kuri buvo greta Vatikano radijo bangos. Vėliau radijas

buvo pavadintas Laisvos Lietuvos radiju.

Gestapui patyrus slaptos radijo stoties veikimą, prasidėjo jo sekimas. Jau tada vokiečiai turėję aparatą radijo siuntimo vietai nustatyti, todėl reikėjo kiekvieną kartą keisti radijo

transliacijos vietą. Saugumo sumetimais prie siųstuvu buvo palikti tik du žmonės: Šuopys ir X, kurie, transliacijai pasibaigus, siųstuvą pakraudavę į Maisto b-vės, kurioj aukštą vietą turėjęs Griauzdė, sunkvežimį ar vežimą ir išgabendavę kitur. Tokiu būdu šis radijas galėjo veikti iki 1944 m. gegužės pabaigos, nors jo talkininkas Juozas Rudokas kartu su kitais Gestapo buvo suimtas 1944 m. gegužės 1 - 2 d.

Šiuo metu gyvi yra likę šie radijo veikėjai: Romas Šatas, Aleksandras Griauzdė ir Lietuvoje esantis X. Bagdonas Kontrimas buvo išvežtas į Sibirą ir kankinio mirtim mirė 1952 m. Magadano koncentracijos lageryje. Geštapas Juozą Rudoką žiauriai kankino, bet jo valios nepalaužė, ir jis nieko neišdavė. Amerikiečių išlaisvintac, jis mirė 1945 m. gegužės 20 Bayreuth, Vokietijoje.

Lietuvos Laisvės kovotojų sąjungai ruošiantis leisti knygą "Laisvės besiekiant", Šuopys, Šatas ir Griauzdė buvo paprašyti parašyti savo atsiminimus apie jų veiklą slaptoje radijo stotyje. Jie tai padarė, bet jų pavardės išėjusioje knygoje nemimimos, o jų darbai esą priskirti kitiems žmonėms.

JAV kariuomenės kalbų mokykla

Juozas Kojelis 1986 m. gegužės 22 Drauge, reaguodamas į Juozo Vitėno teigimus apie Lietuvos krikščionybės sukaktuves ir Vilniaus vyskupijos Lietuvai priskyrimą, pamini įdomų epizodą apie Monterey, Calif., veikusių JAV kariuomenės svetimų kalbų mokyklą.

Autorius, nuvykęs 1956 m. rudenį į šią mokyklą dėstyti lietuvių kalbos, ten lietuvių skyriaus vedėju rado George Gricių, o jo padėjėju — buv. Lietuvos kariuomenės vadą gen. Stasį Raštikį ir instruktoriais Joną Danį, Joną Kavaliūną ir Stasį Rudį. Skyriaus vedėjas kalbėjęs stipriu rusišku akcentu, o mokykloj buvę reikalaujama švarios "native" kalbos. Jis ne tik kad darydavo kai kurių lietuvių kalbos klaidų, bet ir buvo įsitikinęs, kad Rusijos carų okupacija Lietuvoje prieš i pasaulinį karą buvusi teisėta.

Pagal autorių Monterey buvo rusų monarchistų tvirtovė, kurie ten turėjo net savo "egziliinę vyriausybę".

Buvę kalbama, kad Gricius (Lietuvoje Gricevičius), imdamas JAV pilietybę, pasivadino Gricevič, o, ateidamas dirbti į svetimų kalbų mokyklą, vėl atsilietuvinio pavardę į Gricių, buvo tos "vyriausybės" vidaus reikalų ministru.

Toje mokykloje rusai monarchistai turėję didelės įtakos ir net buvo mėginę lietuvių kalbos skyrių prisijungti prie rusų kalbos grupės, tik gen. Raštikiui, kuris mokyklos vadovybės buvo respektuojamas, pasipriešinus, prijungimas neįvyko.

Nuostabus savos nuomonės neturėjimas

Užsienio politikos apžvalgas Dirvoje rašęs Vytautas Meškauskas 1986 m. gegužės 22 Dirvoje pateikia JAV Valstybės sekretoriaus Geoge Schultz 1985 m. birželio 18 JAV ambasada Maskvoje pasiųstos telegramos tekstą, kurioje OSI vardu prašo padėkoti sovietų įstaigoms už bendradarbiavimą, apklausinėjant liudininkus OSI keliamose bylose nacių kolaborantams.

Tas pats Schultz Vasario 16 ir kitom progom sveikina Lietuvos pasiuntinybę Vašingtone ir tvirtina, kad JAV nepripažįsta Lietuvos okupacijos teisėta. Meškauskas mano, kad jei JAV nepripažįsta Lietuvos okupacija teisėta, tai jos turėtų kreiptis tuo reikalu pirmiausia į Lietuvos pasiuntinybę, nes sovietai yra suinteresuoti vokiečių okupacijos metu veikusiais

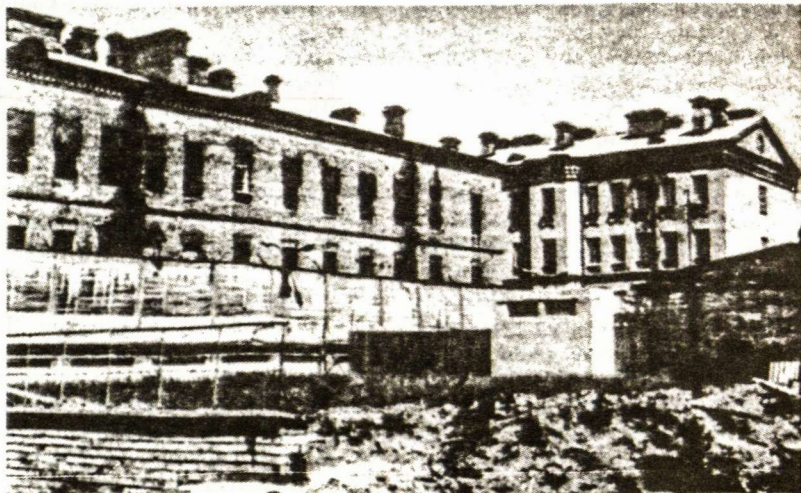
savivaldos įstaigas atvaizduoti blogesnėmis už pačius nacius. Pagaliau pagal autorių čia yra pakankamai ir privačių įstaigų, pvz. Rand korporacija, kurios atlieka įvairiausius valdžios pavedimus.

Sovietų galybės Lietuvoje centras

Vilniuje esantis Lukiškių kalėjimas, kuriame okupantai sovietai žiauriai kankina daugelį lietuvių. Kalėjimą iš gatvės pusės atidžiai saugo automatinis ginklus atsukę enkavedistai. Nuotrauka daryta iš pastato užpakalinės pusės.

Šią nuotrauką spausdino Tasmanijoje, Australijoje, leidžiamas kas keturi mėnesiai leidinys BALTIC NEWS, nr. 4 (48), 1985 m. gruodžio mėn. Prie šios nuotraukos pridėjo tokią žinią: Tėvas Jonas - Kastytis Matulionis, birželio 19 d. paleistas iš Smolensko kalėjimo, grįžo į okup. Lietuvą. Jis svėrė 40 kg. (90 svarų). Džiaugsmingai sveikintas parapilietis šv. Mykolo bažnyčioje Vilniuje. Betgi birželio 26 d. jį vėl suėmė du KGB agentai, įgrūdo į Lukiškių kalėjimą. Tuo tarpu jo likimas nežinomas.

Žurnaliuką BALTIC NEWS redaguoja lietuvis. Adresas: P. O. Box 272, Sandy Bay, Tasmania 7005, Australia. Prenumeratos kaina nepažymėta, atrodo, verčiasi iš aukų. Spausdina 7000 egz., vien pašto išlaidos vieno numerio išsiuntimui kaštuoja 2.40 dol.



Lukiškių kalėjimas

Lietuviškosios skautijos rūpesčiai

Nevengianti įvairiais klausimais pasisakyti žurnalistė Aurelija Balašaitienė Tėviškės žiburių 1986 m. Nr. 19 plačiai informuoja apie Kanadoje vykusį balandžio 12 skautininkų ir skautininkų suvažiavimą.

Lietuviškoji skautija buvo atsivežta iš nepriklausomos Lietuvos. Ją atvežė vyresnioji karta ir sugebėjo sujungti visų žemynų skautiškąjį lietuvių jaunimą, jį auklėti skautijos ideologijoje. Per 40 metų buvo sugebėta ne tik išlaikyti lietuvišką skautiją, bet ir prisiauginti naujų vadų, kurių tobulinimui ir auklėjimui ir ruošiami tokio pobūdžio suvažiavimai.

Dabartinė lietuvių skaučių vadovybė stengiasi prisitaikyti prie naujų gyvenimo sąlygų. Posėdžiuose buvo analizuojama moralinio įsipareigojimo ir organizacinės struktūros klausimai, talkininkavimas jaunesniosioms vadovėms.

Veiklos sunkumus sudaro ir naujas JAV įstatymas, reikalaujantis visas stovyklavietes ir jų dalyvius apdrausti.

Skautišką spaudą vergina medžiagos trūkumas. Kaziuko mugių lankytojais iš siūlomų darbų reikalauja meniškumo, o tenkinasi tik pietų pavalgymu ir skanėstų pirkimu.

Nei Sesorijai, nei Brolijai netrūksta jaunų vadovų, bet reikia rūpintis jų geresniu paruošimu ir mokėjimu ryšius palaikyti. Nusiskūsta tėvų nesidomėjimu, ką jų vaikai skautaudami išmoksta. Vadovams yra statomi dideli reikalavimai, bet talkos sulaukiama mažai.

Lietuvių fondas

Mūsų kultūrinio gyvenimo jėgainė — Lietuvių fondas susilaukė jau 23-čio narių suvažiavimo. Per tą laikotarpį fonde yra 5864 nariai ir 3,314.100 dol. kapitalas. Kapitalą reikia didinti, nes gaunamo pelno nepakanka visiem reikalams patenkinti. Fondo pelną paskirsto Pelno skirstymo komisija, sudaryta iš 3 LF ir 3 LB atstovų. Šiais metais buvo paskirstyta 181.000 dol., o prašymų paramai gauta net 580.000 dol. sumai. Pelno skirstymas kiekvienais metais susilaukia kritikos ir nepasitenkini-

mo, nes visų prašymų patenkinti dėl pinigų trūkumo negalima. Priklauso, kad nesama ilgalaikio plano lėšom skirstyti, o skirstoma pagal atsitiktinius prašymus. Bet tokie priekaištai nevisai tikslūs. Tokių autoritetų, kurie sukurtų neginčijamus planus, neturime ir, atrodo, neturėsime. Kai prekės yra veltui dalijamos ir kai tų prekių trūksta, ginčų ir nepasitenkinimų visada bus, bet tai nereikia, kad pelno skirstymo komisija neturi jokio plano. Gyvenimas nestovi vietoje ir nuolat iškelia naujus reikalavimus ir naujus užmojus. Būtų daug paprasčiau sutelkti tokį Fondą, kad jo pelno užtektų visiems mūsų kultūriniais reikalams patenkinti. Bet, kaip paprastai, didžiausi kritikai yra tie, kurie į Fondą nėra įnešę jokio savo įnašo. Ačiū Dievui, ramovėnai LF prasmę gan gerai supranta: yra paaukojęs net dešimtimis tūkstančių dol.

Lietuvos santykiai su Vatikanu

Buv. lietuvių Šv. Kazimiero kolegijos Romoje rektorius prelatas L. Tulaba 1986 m. gegužės 22 Drauge pateikia visa tų santykių istoriją, kuri čia sutrauktai ir atpasakojama.

Lietuvos santykiai su Vatikanu prasidėję popiežiui Benediktui XV paskelbus Lietuvį dieną, kurios metu visam katalikiškam pasauly buvo renkami pinigai Lietuvai. Lietuvai atstaičius nepriklausomybę, tas pats popiežius pasirūpino paskirti 1918 m. prelatą Achille Ratti apaštališkuoju vizitatorium Lenkijai ir Lietuvai, ir tuo būdu buvo automatiškai pripažinta Lietuva de facto.

1918 m. Lietuvos delegacija (Aleksandras Stulginskis ir prel. Konstantinas Olšauskas) lankėsi Muenchene pas nuncijų arkivysk. E. Pacelli ir prašė, kad Vatikanas pripažintų Lietuvą de jure.

1919 m. tuo pačiu reikalu Vatikane lankėsi grafas Alfredas Tiškevičius ir kun. dr. Viskanta. Vėliau kun. J. Staugaitis ir kun. Grigaitis prašė pripažinti Lietuvą de jure ir sudaryti atskirą bažnytinę provinciją. Vatikan valstybės sekretorius kard. Gasparri tai pažadėjo, kada didžiosios Europos valstybės Lietuvą pripažins, o tuo tarpu Lietuvą galys atstovauti

Lietuvos vyskupų delegatas. Tokiu delegatu buvo paskirtas 1919 m. rugsėjo 17 kun. J. Narjuskas, o jo sekretorium Petras Mačiulis.

1920 m. Lietuvą aplankė kaip apaštalinis vizitatorius arkiv. A. Ratti. Lietuvos santykiai su Lenkija tuo metu buvo įsitempę. Jo įpėdinis arkiv. A. Zecchini, mokėsis ir kurį laiką gyveno Krokuvoje, buvo lenkams palankus ir dėlto nemielas lietuviams. Juo nepasitenkinimas pasiekė aukščiausią laipsnį, kai Vatikanas 1925 m. sudarė su Lenkija konkordatą, pagal kurį Vilniaus vyskupija buvo priskirta Lenkijos bažnyčios provincijai. 1925 m. balandžio 9 Kaune įvyko demonstracijos prieš Zecchini.

1922 m. vasario 6 nauju popiežium buvo išrinktas kard. A. Ratti, pasivadinęs Pijum XI, kuris 1922 m. spalio 10 Lietuvą pripažino de jure. Tada Lietuvos atstovu prie Vatikano buvo paskirtas ministeris K. Bizauskas: jį 1923.11.24 paskyrus Lietuvos atstovu Vašingtonan, laikinai Lietuvą atstovavo pasiuntinybės sekretorius, o nuo 1924.10. charge d'affaires J. Macevičius.

1925 m. Lietuvos santykiai su Vatikanu įsitempė dėl Vilniaus pripažinimo Lenkijai. Reikalų taisyti į Vatikaną atvyko Lietuvos užs. reik. min. dr. J. Puriokis, bet jo, kaip buv. kunigo, popiežičius nepriėmė. J. Macevičius dėl to pareiškė protestą, kuri Vatikanas grąžino, o pati Macevičių atsisakė pripažinti personą grata. Santykiai su Vatikanu nutrūko ir arkiv. Zecchini išvyko į Rygą.

Popiežius vietoj pasitraukusio arkiv. Zecchini apaštališkuoju vizitatorium Lietuvai paskyrė lietuvių vysk. J. Matulaitį ir suteikė jam arkivyskupo titulą.

Arkiv. Matulaitis į Lietuvą atvyko 1925 m. Jam teko nuraminti lietuvių visuomenę ir paruošti planą Lietuvos bažnytinei provincijai įsteigti ir būsimam konkordatui. 1926 m. balandžio 4 apaštališka konstitucija "Lituanorum Gente" popiežius Pijus XI įsteigė Lietuvos bažnytinę provinciją.

Lietuvos vyriausybė 1926 m. birželio m. bandė atnaujinti diplomatinis santykius su Vatikanu, bet naujasis kairiųjų seimas tuo reikalu buvo abejingas.

Ivykus 1926.XII.17 perversmui, naujoji vyriausybė santykius su Vatikanu išlygino. Internuncijum Lietuvai buvo paskirtas arkiv. L. Schoppa, o Lietuvos ministeriu Vatikanui — dr. J. Šaulys.

Prezidentas A. Smetona pageidavo, kad konkordato projektą paruoštų pats arkiv. J. Matulaitis, bet arkiv. Matulaičiui 1927.1.27 mirus, konkordatas buvo pasirašytas tik 1927.9.27.

1928 m. atsirado nesutarimų su Vatikanu dėl konkordato vykdymo, ir nuancijus arkiv. G. Bartoloni 1931.6.6 policijos buvo palydėtas iki sienos su Vokietija, o Vatikanui atstovauti liko reikalų vedėju mons. Faidutti. Prie jo nunciatūros sekretorium buvo mons. Samore. Mons. Faidutti mirus, nunciatūrą tvarkė mons. A. Arata, vėliau Mons. G. Burzio, kuris išbuvo iki 1940 m. Lietuvos reikalams Vatikanu nuo 1931 iki 1932 atstovavo charge d'affairs St. Lozoraitis, o nuo 1932 iki 1939 m. dr. K. Graužinis.

Normalūs santykiai buvo atstatyti tik 1940 m. Nuncijum Kaune buvo paskirtas 1940.2.19 arkiv. L. Centoz, o Lietuvos ministeriu patvirtintas St. Girdvainis, kuris pareigas ėjo iki 1958.10.9, kada naujas popiežius Jonas XXIII pagal diplomatinę praktiką pareikalavo, kad prie Vatikano akredituoti diplomatai įteiktų naujus kredencialus. Paveikus laisvojo pasaulio lietuviams Vatikaną, šis reikalavimas Lietuvai nebuvo pritaikytas, ir Girdvainis pasiliko Lietuvai atstovauti, bet tik charge d'affairs titulu iki savo mirties 1970 m. Girdvainiui mirus, Lietuvai Vatikanu atstovauja St. Lozoraitis, jr., sekretoriaus - patarėjo titulu.

Lietuvių ir žydų santykiai

Tuo klausimu Tėviškės žiburių Nr. 18 pasisako dr. Bronius Kaslas savo straipsniu "Iš ginčo į nuoširdų dialogą". autorius rašo, kad mūsų spaudoje daug tuo klausimu buvo kalbama, bet daugumoje straipsnių buvo arba kaltinama ar teisinama. Todėl autorius ir siūlo sueiti į kontaktą ir atvirai tuo klausimu išsikalbėti. Autorius pabrėžia, kad abi tautybės-religijos per amžius gyvenusios taikingai Lietuvos žemėje, bet II Pasaulinis

karas dėl žmogžudžio nacizmo išbloškęs iš tradicinio taikaus sugyvenimo kelio ir dabar esą sunku jį sugrįžti.

Okupuotoje Lietuvoje tas klausimas yra visai užmirštas ir paliktas istorijai. Autorius siūlo čia iš diskusijų pereiti į rimtą ir gilų klausimo supratimą, kurį galima surasti Lietuvos filosofo išmintyje, nes istorijos bėgyje visos tautos ieškojo svarbių sprendimų savo išminčių idėjose. Autorius siūlo įsigilinti į Lietuvos filosofo Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus ir filosofijos profesoriaus Stasio Šalkauskio išreikštą lietuvių tautos nusistatymą žydų klausimu. Profesorius tą savo mintį buvo pareiškęs 1939 m. lapkričio mėn., kai viena maža grupelė manė, kad Lietuvą gali išgelbėti tik Vokietija. Toliau autorius cituoja VDU rektoriaus žodį apie aktualiuosius akademinio gyvenimo klausimus. Čia profesorius pasisako dėl antisemitizmo, kurį gali praktikuoti tik silpniau susipratę visuomenės elementai, ir apgailestauja, kad ir tarp studentų atsiradusi negausi nesusipratėlių grupė einanti agresyvaus antisemitizmo linkme. Už antisemitizmo slepiasi pliki zoologiniai instinktai, pagrįsti anarchiniais polinkiais. Profesorius žydų tautos nelaiko nei idealia, nei ypatingai išsiauklėjusia, nei sugebanti būti ypatingai malonia tiems, su kuriais jai tenka gyventi. Bet negalima neprotuoti, kai grupė studentų vykdanči išsišokius prieš žydus, kaltina žydų studentus agresyvumu ir smurtu.

Joks agresyvus antisemitizmas nėra atnešęs naudos tai tautai, kurios vardu jis buvo vykdomas. Ir tik nesusipratėliai, arba užsislėpę tautos priešai, gali drįsti įžiebti antisemitizmo ugnį lietuvių visuomenėje ir jaunuo- menėje. Tokių minčių profesoriaus pareiškimas buvo išspausdintas 1939.XI.15 "Studentų dienose".

Ginčai dėl Lietuvos krikšto sukaktuvių

Ruošiantis minėti 1987 m. Lietuvos krikšto 600 m. sukaktuves, mūsų visuomenės veikėjai nepatin- gėjo pareikšti tuo klausimu įvairių nuomonių ir priekaištų dėl sukak- tuvių datos pasirinkimo, nes Lietuva buvo krikštvyta Mindaugo, Jogailos su

Vytautu ir pagaliau Vytauto, ir net apie krikščionybės padarytą žalą lietuvių tautai, nes ji, patinka mums tai ar ne, atėjo per Lenkiją, su kuria mes turime daug įvairių sąskaitų.

Dirva 1986 m. Nr. 18 išspausdino buv. Lietuvos prezidento Antano Smetonos pasisakymą, 1938 m. minint Lietuvos krikšto 550 metų sukaktį. Su straipsnio mintimis verta susipažinti, nes tai yra autoritetingo žmogaus mintys.

Krikštas esąs vertinamas dvejopu mastu — valstybės ir Bažnyčios. Bažnyčiai labiau rūpi pats krikštas, tikėjimas ir jo platinimas, žmonių dorinimas, o valstybei — tautos gerovė šioje žemėje. Todėl ir vertinimo mastas negalys būti vienodas. Prezidentas pastebi, kad tuo metu visa Europa jau buvo pakrikštyta, ir tik vieni lietuviai buvo likę pagonys. Nuo kardu nešamos krikščionybės didvyriškai gynėsi ir prūsai ir lietuviai. 1387 m. atliktas krikštas tuojau neprigijo, ir pagonija dar ilgai liaudyje išliko.

Ką krikštas davė Lietuvai? Tuometinė Lietuva buvusi tarp dviejų kultūrų: rytų Bizantijos ir vakarų Romos. Rytų bažnyčia turėjo didelės įtakos Lietuvos valstybės gyvenime, daug mūsų valdovų vaikų tapo stačiatikiais. Jų pavyzdžiu pasekė didžiūnai ir bajorai. Tačiau krikštas pasuko Lietuvą griežtai į Vakarų ir į jų kultūrą. Romos civilizacija buvusi lankstesnė už Bizantijos. Vytautui įsigalėjus Gedimino soste, sparčiau plito katalikų tikyba lietuvių tarpe, o su ja ir lotynų kalba, kaip tuometinės šviesuomenės susižinojimo priemonė. Didžiūnų ir bajorų tarpe lietuvių kalba pradėjusi palengva nykti dėlto, kad krikštas buvęs pavėluotas ir kariškai skelbiamas. Dėlto kai krikštas valdovų buvo padarytas privalomu, neatsirado entuziastingų jo skelbėjų. Jų vietas užėmė lenkai ir kiti svetimšaliai, bet jiems lietuvių sielos išganymas nerūpėjo, o tik beneficijos, medžioklės. Truko net du šimtmečiai nuo krikšto, kol pasirodė lietuvių kalba raštas, o per tą laiką mūsų bajorai pasidavė lenkų įtakai. Lietuvos krikštu daugiau pasinaudoję lenkai, nes lietuviai buvo apsieidę ir savo ateitim nesirūpino.

Visa būtų kitaip virtę, jei Lietuva būtų tapusi katalikiška ankstyvą viduramžių, prieš Kryžiaus karų gadinę ar bent Mindaugo metu. Tada būtų atsiradę savų apaštalų, kurie būtų išugdę lietuvių dvasininkų luomą, tada būtų galėjusi atsirasti lietuviška religinė literatūra, kuri būtų padėjusi pagrindą mūsų savam raštui, o gimtoji kalba būtų tapusi šviesuomenės ir valstybės kalba.

Katalikybė Lietuvoje pergyveno reformacijos metą, o Rusijos valdžioje būnant sėkmingai atsispyrę rusinimo politikai.

Santykiai su lenkais

Lietuvių santykiai su lenkais dar ilgai bus mūsų visų susidomėjimo objektu, bet tai nereikia, kad bent mūsų dauguma būtų tuo reikalu vienodos nuomonės. Ilga ir lietuviams ir Lietuvai nepalanki tokių santykių istorija įspaudė gilią žymę į lietuvių sąmonę, sukeldama nepasitikimą lenkų žodžiais ir pažadais. Todėl nenuostabu, kad tokių santykių svarstymas sukelia prieštaravimus ir net vieni kitų įtarinėjimų.

Lietuvių santykių su lenkais klausimus dažnai svarsto ir Vilniaus lietuvių sąjungos veikėjas Stepas Varanka. Štai ir Tėviškės žiburių 1986 m. 10 ir 11 numeriuose jis, pasinaudamas Kanados lenkų laikraščiais, pateikia tokius samprotavimus.

Pagal jį Lenkijos pagrindžio organizacijos esančios nepatenkintos Lenkijos emigracinės vyriausybės laikysena, neveiklumu ir nebojimu lenkų pagrindžio organizacijų. Vyriausybei siūloma persitvarkyti taip, kad į ją galėtų įeiti ir pagrindžio atstovai, kurie vyriausybę pajaunintų, suteiktų jai lankstumo ir energijos.

Nors kai kurios lenkų pagrindžio organizacijos sutinka atsisakyti Vilniaus ir Lvovo, bet ne visi lenkų jaunesnieji veikėjai ir politikai sutinka pripažinti mažom tautom apsisprendimo teisę. Štai kad ir prezidento Carter patarėjas saugumo reikalams Zbigniew Brzezinski reikalauja, kad Sov. S-ga pasitrauktų tik iš Lenkijos, bet nenumato jokios vietos Lietuvai, Latvijai ir Estijai būsimoje Europoje.

Kai kurios lenkų pagrindžio or-

ganizacijos vis dar negali užmiršti didžiosios Lenkijos. Taip Čikagoje leidžiamas politinis žurnalas Pomost (Platforma) ir Paryžiuje Kontakt vedė stiprią akciją Jaltos susitarimam panaikinti, būsimoji Rytų-Vidurio Europa turėtų būti sufederuota, be jokių sienų ir jungiama tik draugystės ryšių. Autorius pripažįsta, kad lietuvių ir lenkų dialogas yra reikalingas ir aktualus, bet ligšioliniai pasikalbėjimai nebuvo sėkmingi. Emigracinė Lenkijos vyriausybė Londone pripažįsta 1935 m. Lenkijos konstituciją, tvirtinančią, kad Lenkijos sienos esančios neliečiamos. Bet ši vyriausybė didesnės įtakos neturinti—su ja nesiskaito ne tik pagrindžio organizacijos, bet net kai kurios viešos lenkų organizacijos išėivijoje.

Z. Ivinskio "Rinkiniai Raštai" II t.

Lietuvos Katalikų Mokslų Akademija, Romoje, 1986 m. išleido II tomą dr. Zenono Ivinskio raštų istorinėmis temomis. Knyga 726 psl. Išlaidas apmokėjo dr. J. Kazickas. Redagavo Paulius Jatulis.

Dr. Z. Ivinskis mirė 1971.XII.24 d. Bonn'oje, Vakarų Vokietijoje, ten darbavosi kaip Europos istorijos profesorius. Anksčiau profesoriavo Nepriklausomos Lietuvos universitetuose.

Šioje knygoje atspausdinta daug vertingų nurodymų, kokie yra svarbieji istoriniai archyvai, juose pavadinimai turintieji ryšio su lietuvių praeitimi.

Keistai nuteikia, kai, nors rašo apie istorinį objektyvumą, bet iš visų pusių, įvairiai, kritikuoja svetimuosius, kada nors palankiai rašiusius apie lietuvius, ypatingai senosios lietuvių tautos mitologiją, religiją, dievybes. Tokius raštus labai kietai neigia, pajuokia, pataria jais nesinaudoti.

Gaila, negalima paklausti autoriaus: kuo, tada, naudotis, jei tokia daugybė svetimųjų raštų, palankiai, teigiamai rašiusių apie lietuvius prieš keletą šimtmečių atmetami, beveik siūlomi sukišti ugnin, tai kuo remti lietuvių tautos istoriją? Nereikia būti išminčiu — daugelis senųjų rusų,

vokiečių, lenkų raštų apie lietuvius yra neteisingi, melagingi, sugalvoti. Ar jais pagrįsti Lietuvos istorija?

Tolygiai kritikuoja lietuvių mokslininkus, palankiai pasisakiusius apie lietuviams palankius svetimųjų raštus. Visi blogi, kurie teigiamai rašė apie lietuvius, tik vienas dr. Zenonas Ivinskis teisus, nes jis ... toks kritiškas...

Per daug slidus kelias, kad juo būtų galima naudotis.

Seniau rašiusieji kronikininkai nebuvo istorijų profesoriai, bet dabartiniuose dėstymuose dr. Ivinskis nenori pripažinti turinčių teisę rašyti istorinėmis temomis... jei jie nėra tituluoti istorikai. To nepasako, bet ir taip aišku. Istoriją kuria eiliniai žmonės, juo labiau žymūs visuomenininkai, valstybininkai, spaudos žmonės. Įvykio, ar kautynių, ar suvažiavimo aprašymui nereikia istorijos daktaro titulo. Bet dr. I. atrodo, kad reikia.

Dr. Ivinskio raštų knygoje atspausdinta daug abejotinių tvirtinimų. Pav., kunigaikščio Radvilo XVII a. žemėlapiu aiškinimų vertimą iš lotynų k. į lietuvių k. priskiria, pagirdamas, plk. J. Andriui. Manoma, tą vertimą atliko Kazys Kepalas, buvęs Kauno "Aušros" berniukų gimnazijos mokytojas, lotynų k. lektorius Vytauto Didžiojo universitete, Lietuvos Generalinio štabo karo mokslų skyriaus artimas bendradarbis.

Dabartinė, ar kiek ankstyvesnė lietuvių istorija taikinama daugelio asmenų. Kai kurie, kaip keletas labai vertingų istorinių knygų autorius Bronius Kviklys, karo temų istorikas Kazys Ališauskas, ištisa eilė kitų yra palikę didelės vertės istorinių raštų, kurių reikšmė juo tolyn, tuo daugiau didės. Dr. Ivinskis juos ir ištisą sąrašą kitų neįtraukia į Rinkinių raštų II tomą. Kai kurie dr. Ivinskio nepaminėti lietuvių istorikai, ar parašiusieji vertingų istorinių raštų:

K. Ališauskas, M. Anysas, Vyt. Bagdanavičius, J. Bičiūnas, Alg. Budreckis, P. Būtėnas, Pr. Čepėnas, J. Dainauskas, St. Dirmantas, Č. Gedgaudas, M. Gelžinis, A. Gerutis, K. Grinius, B. J. Kaslas, M. Krupavičius (yra tokia pavarde rusas), Br. Kviklys, E. Laucevičius, V. Liulevičius, K. A. Matulaitis, A. Mažiulis (red. J.

Puzino raštus), Vyt. Mažiulis, L. Mikšys, P. Pakarklis (pašaipiai 271, 301 psl.), A. M. Račkus, P. Rabikauskas, St. Raštikis, Z. Raulinaitis, A. Rūgytė, J. Rūgys, Ant. Rukša, R. Skipitis, A. Smetona, V. Sruogienė (temini jos studentavimo rašini), A. Stulginskis, K. Škirpa, P. Šležas, J. Švoba, V. Žemaitis ir daug kitų. Nutylėti svetimieji, paskelbusieji istorinių raštų, kuriuose yra

teisingų sakinių apie lietuvius: Edgars Andersons (latvis), PL. I. Kušneris (Knyšinas) — rusas, Sven Ekdahl (švedas), Jerzy Ochmanski (lenkas), ir daug kitų.

Knygos leidėjai paskelbė, kad be jau išspausdintų dviejų tomų, numatoma išleisti dar bent keturis stambius dr. Ivinskio raštų tomus. Linkėtina, juose bus išvengta šališkumų.

Vyt. Kilikas

Amerikoje, kad šie tyrimai būtų nutraukti.

Amerika ir Sovietų Sąjunga sutarė, kad kiekviena šalis gali turėti vieną sistemą savo atominių raketų bazių apsaugai. Dėl nesuprantamų priežasčių prezidentas Karteris nusprendė, kad šitokia sistema Amerikai nereikalinga, nors dviejų tipų raketos tam tikslui buvo suprojektuotos. Tuo tarpu sovietai tokią sistemą išdėstė prie Maskvos, o patobulinimai vyksta ir šiandien. Vienas tokių patobulinimų yra erdvės ginklų-leizerių, kinetinės energijos ir spindulių tipo ginklų, kurie galėtų sunaikinti Amerikos atomines raketas, lekiančias Maskvos kryptimi. Taigi Sovietų Rusija jau turi (arba yra labai pažengusioje tyrimų stadijoje) panašią "Star Wars" sistemą, tuo pačiu metu visokiais būdais trukdydama Amerikai tokią sistemą turėti.

(Rašant pasinaudota *Sea Power* žurnale skelbtu Anglijos parlamento nario ir buv. Šiaurės Atlanto Gynybos komiteto pirminko Sir Patrick Wall straipsniu)

Jonas Stelmokas



“ZVAIGŽDŽIŲ” KARAS

Prezidentas Reaganas, keletą kartų savo kalbose yra pareiškęs, kad sofistiniai ginklai erdvėje yra skydas apsaugoti nuo sovietinės Rusijos atominių raketų susprogdinančias dar žemėje arba atmosferoje, prieš joms pasiekiant taikinį. Šis "skydas" (SDI) padarytų atomines raketas nepavojingomis, nes jos negalėtų pasiekti taikinių. Tai būtų galas dabartiniame atominio karo terorui. Prieš šias amerikiečių pastangas, savaime suprantama, su didžiausiu įnirtimu kovoja sovietai, nes Amerikai pasigaminus tokį "skydą", jie prarastų galiybę ne tik netikėtai Ameriką užpulti, bet ir ją terorizuoti. Šia prasme ir dabartinis sovietinės Rusijos caras Gorbačiovas visokiais būdais stengiasi šio "skydo" idėją sustabdyti. Jam į talką ateina ir dalis kairiųjų pažiūrų mokslininkų, įrodinėdami, kad toji idėja neįvykdoma. Jie ją ir pakrikštijo "Star Wars" vardu. Tačiau amerikiečiai mokslininkai, dirbantys šioje srityje, mano, jog prie dabartinės technikos ši idėja yra visai reali. Prak-

tikoje būtų, kaip pradžioje minėta, būtų siekiama dar tik iššautas raketas sunaikinti, joms dar nepakilus į erdvę. Amerikos erdvės satelitai, "pastebėję" atomines raketas kylant, automatiškai užalermuotų gynybos skydą (sistemą) ir sektų raketų kelią. Raketoms pasiekus tam tikrą aukštį, chemiški leizeriai erdvėje pradėtų jas bombarduoti. Tuo pačiu metu elektromagnetiniai ginklai pradėtų atakuoti. Ir kai raketos pradėtų iš atmosferos leistis, X ray leizeriai, paleisti iš povandeninių laivų, užbaigtų naikinimo veiksmą. Kaip pradžioje, raketoms tik pakilus, taip ir pusiaukelėje, rusų raketos būtų nuolatiniame bombardavime, kurį vykdytų lazeriai ir mirties spinduliai erdvės spindulių pagalba. Kas liktų neišsprogdinta, galutinai pribagytų milijonai mažų sviedinių (small metal darts) ir kinetinio tipo ginklų.

Šiuo metu ši sistema yra tyrinėjimo stadijoje, ir prezidentas Reaganas yra pasiryžęs šį projektą privesti prie realybės, nenusileisdamas nei Gorbačioviui, nei kai kuriems įtaigojimams

TANKŲ PROJEKTAVIMO PROBLEMOS

Machine Design žurnalo š. m. balandžio 24 d. nr. išspausdintas straipsnis apie pagrindinių mūšio tankų (Main Battle Tank — MBT) projektavimo problemas. Sutrumpintą straipsnį pateikiame "Kario" skaitytojams.

Straipsnio antraštėje sakoma, kad naujus tankus projektuojant, priešas yra svoris. Savo sunkiu šarvavimu ir didele ugnies jėga tankas dominavo mūšio lauką per 65 metus. Padėti keičia atsiradusi gausa prieštankinių ginklų lengvų raketų pavidalu. Pastaruoju metu prie jų prisidėjo dvi stiprios grėsmės, tai prieštankinius sviedinius leidžią helikopteriai ir iš viršaus krintą sprogmenys. Žemyno kariuomenės nešami prieštankiniai ginklai yra riboto dydžio, ribota ir jų grėsmė tankams. Helikopteriai gali gana lengvai nešti didesnius sviedinius. jų buvimas privertė galvoti apie tankų sunkesnę šarvavimą ir apie priešhelikopterių ginklų įmontavi-

mą tankuose. Tankų pabūklams vystomi specialūs ore sprogstą sviediniai, kurie būtų veiksmingi prieš helikopterius.

Naujausią grėsmę sudaro sprogmenys prieš tanko viršų. Jie nunešami į kautynių lauką raketiniais ar artilerijos sviediniais, iš kurių jie iššaujami taip, kad pataikytų palyginti lengvai šarvuotą tanko viršų. Storiausi šarvai tradiciniai dedami tanko priekyje, ploniau šarvuojant tanko šonus, o lengviausiai tanko užpakalį ir viršų. Mūšyje tos silpniau šarvuotos vietos buvo saugomos kitų tankų ir lydinių pėstininkų. Ši apsauga lieka neveiksminga prieš naujuosius ginklus. Norint apsisaugoti nuo šios grėsmės, reiktų storiau šarvuoti tanko viršų, dėl ko sumažėtų judrumas ir kitas kovinis veiksmingumas. Dabartinis JAV Abrams M1 A1 tankas sveria 63 tonas, o taip sustiprinta versija svertų jau 65 tonas.

JAV armijoje yra tankų ir auto valdyba (Tank automotive Command — TACOM), kuri sprendžia šias problemas. Šios valdybos koncepcijų ir technologijos demonstravimo skyriaus viršininkas Roland Asoklis (Ašoklis?) yra nuomonės, kad sprendimai yra įmanomi. JAV tankų projektuotojai tiria galimumus tankus statyti atsisakant tradicinių formų,

pvz., eliminuojant bokštelį. Ta kryptimi daromi kai kurie bandymai. Vienas jų tiria galimumus matomumo iš tanko be bokštelio, kitas bando automatiškai užtaisomą pabūklą su trijų kovotojų įgula.

Sprendžiamieji veiksniai svarstant tankų struktūros pakeitimus yra dveji, daugumos armijų vartojami sviediniai tankams naikinti. Pirmieji sviediniai yra labai kietos ir sunkios medžiagos masyvūs sviediniai, iššaujami labai dideliu greičiu. Jų paskirtis yra pramušti šarvą panašiai kaip vinimi prakalamas medis. Taip šarvą pramušęs sviedinys, tanko viduje rekošetuoja, naikindamas įgulą ir tankomechanizmą. Šie sviediniai iššaujami iš pabūklo apsupti iš dviejų pusių sudaryto minkštesnio apvalkalo, vadinamo "sabot" kuris, iš vamzdžio išlėkęs, nuo pramušančio branduolio nukrinta. Antros rūšies sviedinių veikimas yra paremtas tuščiaavidurio sprogstamosios medžiagos kūgio sprogimo efektu. Šio sprogimo energija tanko viduje ištaško ištriptą šarvo metalą ir metalo skeveldras.

Nuo šių ginklų tankai apsaugomi šarvais. Šiam tikslui pasiekti šarvo storio nepakanka; sviedinį reikia sunaikinti ar nukreipti. Dabar visuotinai naudojami šarvai yra kom-

binacija įvairių minkštų ir kietų medžiagų ir tarpų tarp jų. Šių elementų kietumas, dydis ir orientavimas yra kritiškai svarbūs ir jų sudėtis yra griežtai saugoma paslaptis. Šių kombinacijų sudėtis yra dabar tiriama įvairiais požūriais ir savo atsparumu bei lengvu svoriu daug žada ateičiai.

Šarvų išdėstymas apie tankų yra kita tyrimų sritis. Tradiciniai tanko priekis yra labiausiai saugomas nuožulniais šarvais.

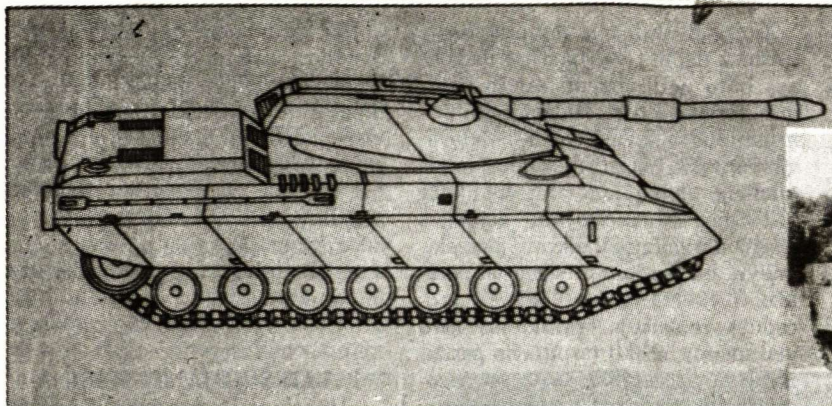
Jau dabar suprantama, kad, karinio susidūrimo su Sovietais atveju, technologinis pranašumas prieš Sovietų tankus nebūtų pakankamas. Lyginant su NATO pajėgomis, Sovietai ir jų sąjungininkai turi bent 4 ar 5 kartus daugiau tankų. Jau II Pasaul. kare vokiečių Tigris buvo geriau šarvuoti ir ginkluoti kaip Sovietų T-34, bet Sovietai turėjo jų daugiau ir karą laimėjo. JAV bandomi raketiniai ir artilerijos ginklai, kuriais būtų galima tolimoje užfrontėje naikinti Sovietų tankų telkinius.

Jeigu tankai dar bus naudojami ateinančiame šimtmečiuje, numatoma, kad artilerijos pobūkluose vietoje sauso parako sviediniams iššauti bus naudojamas į šovinio lizdą įpurškiamas skystis. Studijuojami ir lazeriniai ginklai.

S. T.



Teledyne Continental Motors sukūrė šį 105 mm šarvuotą pabūklą. Įgulą sudaro 3 žmonės.



General Dynamics numatomi M1 Abrams tanko pakeitimai numato bokštelių modifikavimą, 3 karių igulą



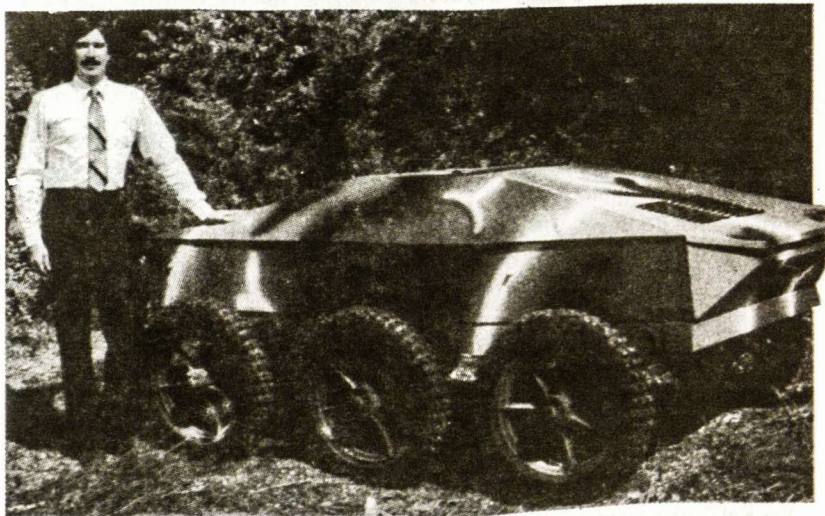
RENKASI PIRMOJI B-1B BOMBONEŠIŲ ESKADRILĖ

„Machine Design“ žurnalo š. m. vasario 20 d. numeryje rašoma, kad sausio mėn. į Dyess strateginės aviacijos bazę Texas buvo pristatyti trys B-1B bombonešiai. Pirmas šių lėktuvų buvo pristatytas 1985 m. birželio mėn., o antras — rudenį. Kiekvieną mėnesį atliekami apie 5 mokomieji skridimai. Šį rudenį Dyess bazė bus gavusi jau visus 29 jai skirtus lėktuvus.

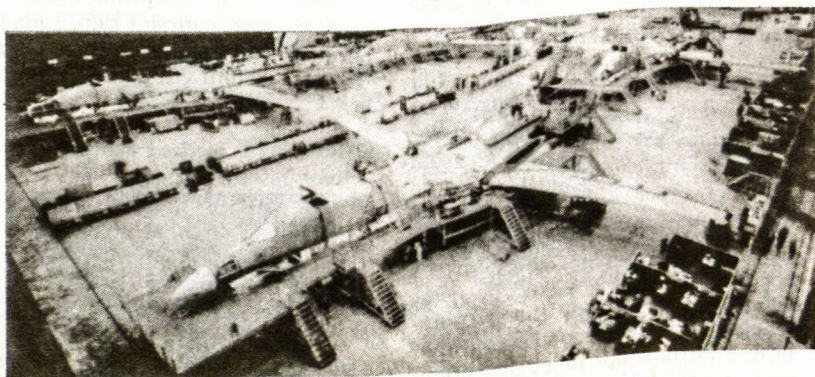
Sekančius B-1B bombonešius gaus Ellsworth aviacijos bazė, kurioje bus 35 lėktuvai. Numatoma, kad pirmieji lėktuvai į tą bazę bus pristatyti 1986 metams baigiantis, kada lėktuvus stantanti Rockwell International b-vė pasieks 4 lėktuvų produkcijos per mėnesį. Dar dvi bazės, baigiant 1988 m. pradžia, gaus po 17 šių lėktuvų.

Pirmas ir devintas šios serijos lėktuvai yra priskirti Edwards aviacijos basei, kur jie naudojami bandomiems skridimams. Dešimtas B-1B šį pavasarį Eglin bazėje Floridoje bus naudojamas klimatiniams bandymams.

S.T.



Siūloma prieš tankus naudoti šį pigų, iš saugios pozicijos radiju valdomą vežimuką. Jo svoris, pilnai pakrauto sprogmenimis: 1,500 svarų (675 kg.), didžiausias greitis 85 mylios per val.



B-1 B

Skaityk
ir platink
K A R Į

SPECNAZ

Š. m. balandžio mėn. *Reader's Digest* išspausdino Dale Van Atte parengtą raportą apie Sovietų specialios paskirties (specialnoje naziacijoje) dalinius. Raporte rašoma, kad šiuos dalinius sudaro apie 30,000 vyrų ir moterų, paruoštų vykdyti uždavinius, pavestus karinės žvalgybos vadovybės (GRU - Glavnoje Razvedyvatelnoje Upravlenije).

Į specnaz dalinius parenkami geriausi kandidatai, kurie praėina labai kietą ir vispusišką parengimą kovai. Jų tarpe yra daug geriausių atletų, Olimpiadų dalyvių. Dalyvaujant tarptautinėse sporto varžybose, jie turi progos pamatyti kraštus, kuriuose jiems eventualiai gali tekti vykdyti sabotazo veiksmus.

Specnaz karininkai ir kariai gauna aukštesnį atlyginimą, geresnį maistą, ilgesnes atostogas, greičiau keliami laipsniais ir anksčiau išleidžiami pensijon kaip kitų ginklų rūšių kariai. Tas privilegijas jie nusipelnė apmokymo metu priversti negyvenamose srityse praleisti dienas ir net savaites versdamiesi savo sumanumu ir be jokių civilizacijos išteklių bei priemonių. Ir visas kitas apmokymas pasižymi ypatingu brutalumu. Individualios kovos apmokymui panaudojami gyvi taikiniai — koncentracijos stovyklų kaliniai.

Asmeninį ginklavimą sudaro lengvas Kalašnikovo automatinis šautuvas su 300 šovinių, durtuvas, kurį galima naudoti vielai kirpti ir piūklo vietoje. P6 pistoletas su duslintuvu, 6 rankinės granatos arba rank. granatų svaitytojas ir peilis, kurio mygtuką paspaudus, gelžtė be garso sviedžiama pirmyn 10 metrų.

Žvalgybos duomenys rodo, kad specnaz daliniai rengiami panaudoti prieš NATO ir JAV taikinius. Prieš prasidedant atviram konfliktui, tarpvalstybinės įtampos laikotarpiu specnaz infiltruotų būsimo priešo kraštus įvairiais metodais: padidinant Sovietų pasiuntinybių ir konsulatų personalą tariamais "sargybiniais", "soferiais", "sodininkais" ir pan., siunčiant gausias kultūrines, sporto delegacijas. Kitos specnaz grupės būtų infiltruojamos nelegaliai: išmetant parašius, atgabenant nardomais laivais.

Karo veiksmams prasidedant, specnaz dalinių svarbiausias uždavinys būtų neutralizuoti priešos sistemos nervų centrus, žudant politinius ir karinius vadovus, naikinti vadovavimo ir ryšių mazgus, jėgaines, branduolinių ginklų sandėlius, radijo ir televizijos stotis. Sovietų Sąjungos staigiam puolimui užtikrinti pasisekimą yra būtina kuo greičiausiai paraližuoti NATO vyriausybes. Jų procedūra reikalauja, prasidėjus karo veiksmams, atlikti tarpusavio pasitarimus tarp valstybių — narių vyriausybių. Jau 1984 m. Britanijos gynybos ministerija įspėjo, kad svarbiausią grėsmę sudaro ne didelio masto invazija, bet specialiai apmokytų dalinelių vykdomas sabotazas.

Specnaz vienetai nuolat bando vakariečių žvalgybų ir karinių pajėgų budrumą ir reaguojimą. To pavyzdžiu gali būti kartkartėmis prie Švedijos krantų pasirodą paslaptingi nardomieji laivai. Jie buvo pastebėti ir prie Gibraltaro ir Japonijos krantų.

Vakariečiai jau pradėjo reaguoti į specnaz grėsmę. Britanija stiprina savo teritorinę armiją ir suformavo "Home Service Force" gynybai ir gynybinių įrengimų apsaugai. Paaiškėjo, kad Sovietai buvo infiltravę specialiai paruoštus agentus į grupes, kurios protestavo prieš "Pershing" raketų bazes.

Pentagone laikomasi nuomonės, kad gynyba prieš specnaz turi būti plati. Asmenys, kuriems gresia specnaz puolimas, turi tai žinoti ir turi žinoti tokio puolimo metodus. FBI ir Pasienio Apsauga turi žinoti ko žiūrėti ir turi būti pasiruošę tinkamai veikti. Turi būti ir sustiprinta žvalgyba prieš specnaz: patiriant kaip, kada ir kur jie smogs. Šią grėsmę užnugariai turi įsisąmoninti visi krašto gyventojai.

S.T.

JAV kariuomenė pasirašė sutartį su Švedijos valstybine FFV grupe pirkti lengvo svorio prieštankinį ginklą vadinamą AT4. Ginklas yra nešamas vieno kovotojo. Jį sudaro pluoštiniu stiklu sustiprintas plastikinis vamzdis, kuriame yra vienas prieštankinis sviedinys. Šis vieno šūvio ginklas su 300 metrų tolnašumu buvo parinktas varžybose, lyginant penkių valstybių ginklus.

S.T.

VAIKŠČIOJANTI MAŠINA

Maachine Design žurnalo š. m. vasario 20 d. nr. rašoma, kad JAV kariuomenė finansuoja Ohio State un-to, Carnegie - Mellon un-to ir kt. institucijų pastangas sukonstruoti mechanizmą ir kompiuterių sistemą mašinai, kuri galėtų eiti nelygia vietoje, Toliausiai pažengęs yra Ohio State un-to projektas. Tai 17 pėdų ilgio lengvo aliuminio mašina. Ji turėtų nešti 500 svarų krovinį 5 - 8 mylių/val. greičių per pelkes, dykumą, mišką, judėti per 30 laipsnių didesniais nuožulnumais, ilipti į 7 pėdų aukščio pylimus ir peržengti 9 pėdų pločio griovius. Mašina, valdoma vieno žmogaus, turi užpakalyje 70 AJ 900 ccm motociklo variklį. 16 kompiuterių vairuotojo vairo lazde duodamas instrukcijas perduoda į komplikuoatą seriją mašinos šešių kojų judesių. Mašina gali judėti pirmyn, atgal, į šonus, apsigręžti vietoje. Mašina turi ir optinį kelio sekėją, kuris turėtų "parinkti" geresnį kelią, bet šiuo metu dar neskiria aukštos žolės nuo aukštos sienos.

Čia reikia pastebėti, kad tokios mašinos problema Lietuvoje buvo išspręsta dar kunigaikščių laikais, kada visus mašinas numatomus uždavinius atlikdavo juodbėriai, bėriai ir švyiai...

S.T.



Ispanijos naujasis lėktuvnešis Principe de Asturias

RAMOVĖNŲ SUVAŽIAVIMAS

Š. m. gegužės 24 - 25 dienomis įvyko LKVS "Ramovės" sąjungos visuotinas suvažiavimas, praėjęs darbingoje nuotaikoje.

Gegužės 24 d. 9 val. prasidėjo atstovų registracija, o 9 val. 45 min., kaip numatyta suvažiavimo darbotvarkėje, prasidėjo iškilmingo suvažiavimo dalis — suvažiavimo atidarymas, be atstovų, dalyvaujant gausiam svečių būriui.

Įnešus vėliavas ir sugiedojus himną, invokaciją sukalbėjo vysk. Vincentas Brizgys, maldaudamas Visagali laiminti ramovėnų darbus, prie maldos prijungdamas ir savo komplementarinį žodį "Ramovės" veiklai, kurioje spindi pastangos dėl Lietuvos laisvės.

Šio suvažiavimo globėjų — "Ramovės" Čikagos skyriaus pirmininkui Kostui Juškaičiui pristačius suvažiavimui parodžiusius dėmesį garbės svečius, sveikinimo žodžius tarė Vliko atstovas V. Jokūbaitis, reikšdamas padėką už paramą Vlikui, prisimindamas šiemet įvykstančią Europos saugumo konferenciją ir kviesdamas gausiai dalyvauti ta proga organizuojamoje demonstracijoje. Altos pirmininkas T. Blinstrubas, pabrėžęs, kad Lietuvos kariuomenė yra buvusi patriotizmo mokykla, taip pat ir išeivijoje ramovėnų tikslai tebėra tokie patys: į aplinką spinduliuoti Lietuvos meilę ir darbuotis dėl jos laisvės. Jis kėlė klausimą: ar LKVS "Ramovė" negalėtų įstoti į Altą.

LK savanorių - kūrėjų vardu sveikinęs šį suvažiavimą plk. J. Švedas reiškė linkėjimą nepavargti kovoje dėl Lietuvos laisvės.

LŠST pirmininkas K. Milkovaitis savo sveikinime reiškė viltį, kad Lietuva atgaus nepriklausomybę, dėl kurios ir ramovėnai išeivijoje ištikimai dirba.

Birutiečių vardu sveikinusi P. Babickienė linkėjo būti vieningiems ir savo veiklą derinti su kitom lietuvių organizacijom, siekiančiom Lietuvos laisvės.

Iškilmingąją suvažiavimo dalį baigus, po trumputės pertraukos (kurios metu buvo nusifotografuota), pra-

sidėjo darbo posėdis. CV pirmininkui A. Jonaičiui tarus trumpą įvadinį žodį, į garbės prezidiumą buvo pakviesti pulkininkai K. Dabulevičius ir J. Švedas, o suvažiavimui pirmininkauti — B. Raugas su V. Kutkum, į sekretoriatą E. Vengianskas, A. Skopas, B. Bernotas.



Suvažiavimo prezidiumas

CV ir kiti pranešimai suteikė aiškų vaizdą apie plačios skalės ramovėnų veiklą, jungiančią buvusius Lietuvos kariuomenės karius laisvojo pasaulio įvairiuose kraštuose. Veikia 21 skyrius. Į suvažiavimą deleguota vienas atstovas nuo 12 narių. Visuomenei ramovėnai reprezentuojasi su savo įsteigtu Laisvės kovų muziejumi, veikiančiu Čikagoje ir su mėnesiniu žurnalu "Karys" bei "Kario" leidiniais, kurių iki šiol išleista net 21. "Kario" prenumerata nėra keliami dėka visuotinės skaitytojų paramos aukomis ir gausnesniųjų skyrių organizuojamos pinigines talkos, berengiant gegužines bei kitus renginius. "Kario" skaitytojų skaičius laikosi gan pastoviai. "Kariui" šiame suvažiavime atstovavo jo administratorius ir jo redaktorius.

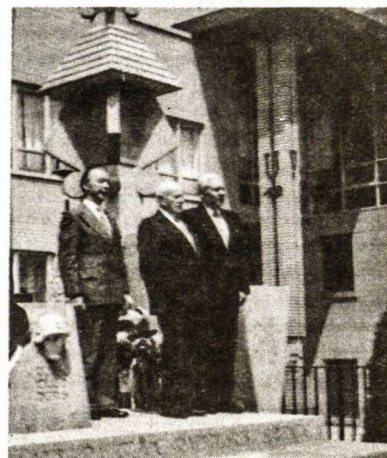
Popietinėje sesijoje buvo išrinkta nauja centro valdyba ir kiti Ramovės valdomieji organai. Šį kartą į valdybą kandidatavo du sąrašai: Čikagos ir Klivelando. Trijų metų kadencijai išrinkti Klivelando ramovėnai: Antanas Jonaitis — p-irm., Viktoras Stankus — vicepirm., Bronius Bernotas — sekret., Stasys Mačys — išdinink., Albinas Korsakas — kultūros reikimai vadovavo E. Vengianskas.

lams ir kooptuotas Čikagos ramovėnas Kostas Juškaitis ryšiui su vald. įstaigomis ir Laisvės kovų muziejaus reikalams.

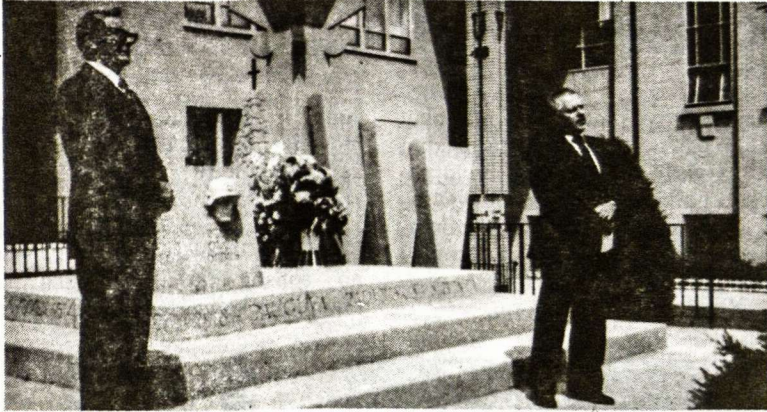
Pirmoji suvažiavimo diena baigta iškilminga vakariene, kurią pajavairino solistų Momkų gražiai nuskaubėjęs koncertas. Vakaro progra-

Antrąją suvažiavimo dieną suvažiavimo dalyviai rinkosi į Tėvų jėzuitų koplyčią, kur suvažiavimo intencija pamaldas laikė kun. J. Borevičius, S.J., pasakydamas progai pritaikytą puikų pamokslą.

Suvažiavimas baigtas prie Laisvės kovų paminklo vainiko padėjimu ir su atitinkamais LKVS "Ramovės" vadovybės žodžiais.



Vainiką padėjo V. Garbenis, K. Dabulevičius ir E. Vengianskas



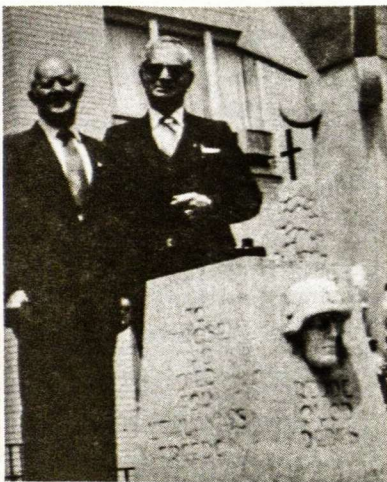
Prie Laisvės kovų paminklo apeigoms vadovavo K. Juškaitis, o suvažiavimo užbaigos žodį tarė LKVS CV pirm. A. Jonaitis



Aukurą uždegė (iš k.) B. Bernotas, I. Ivaškienė ir S. Mačys



Dalis suvažiavimo dalyvių prie Laisvės paminklo



“Kario” administratorius A. Samušis ir redaktorius B. Raugas

ADELAIDĖS RAMOVĖNAI

Š. m. gegužės 15 d. įvyko “RAMOVĖS” skyriaus informacinis susirinkimas su paskaita. Skyriaus pirm. V. Vosylius pranešė, kad šiais metais jau sukanka 35 metai nuo skyriaus įsikūrimo, ir skyriaus valdyba yra numachiusi tą sukaktį tinkamai atšvęsti.

Per paskutinius 5 metus skyrius buvo sutelkęs 19,000 dolerių, iš kurių apie 10,000 dol. sušelpo lietuvių organizacijos: Pas. Liet. Jaunimo kongreso ruošos komitetas, lietuvių spauda, “KARYS”, Vasario 16 gimnazija, H.E.L.L.P. organiz. Tasmanijoje, išplatinta Centro valdybos

išleistą: “Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės” 170 egz. knygų ir atsisakaita su Centru, skirtos nemažos sumos Tautos Fondui, Religinei Šalpai, Australijos Lietuvių Fondui. Atnaujintas esantis prie Lietuvių namų ramovėnų pastatytas ir prižiūrimas “ŽUVUSIEMS UŽ LIETUVĄ” paminklas, prie kurio yra užbaigiami visi tautiniai ir Kariuomenės šventės minėjimai.

Lėšos sukauptos iš įvairių renginių: vakarų su turtingomis loterijoms, koncertų bei minėjimų. Visiems parengimams talkininkavo ramovėnų ponios ir rėmėjos.



Adelaidės ramovėnai. Nuotr. A. Budrio

Skyriaus valdyba:

sėdi iš kairės: vicepirm. J. Jaunutis, pirm. V. Vosylius, sekr. Vl. Dumčius; stovi: išdin. P. Grėbliūnas, parengimų vadovas J. Lengtys.



Per paskutiniuosius penkerius metus "Ramovė" neteko 15 narių, kuriuos priglaudė mirties angelas po savo skraiste. Per paskutinius metus mirė šeši nariai. Tai buvo uoliausi mūsų nariai: a. a. artil. viršila J. Storpirstis, karo technikos inž. ir Karo mokyklos lektorius mjr. Vl. Petkūnas, "Ramovės" kapelionas kun. Alb. Spurgis, M. I. C., Karo aviacijos viršila J. Jasevičius-Jasys, Kariuomenės prokuroro padėjėjas kpt. M. Rudzenkas ir S. Reivytytis.

Skyriaus narių susiklausymas yra geras. Nariai uoliai dalyvauja skyriaus parengimuose. Taip pat Adelaidės lietuviai labai vertina "Ramovės" veiklą ir gausiai dalyvauja jos parengimuose.

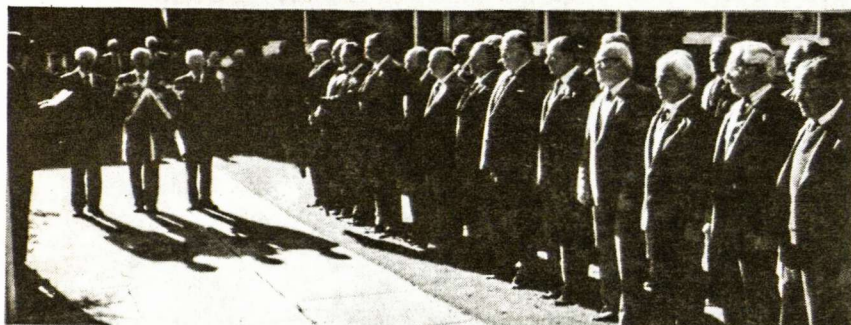
Toliau sekė ramovėno Alb. Pociaus paskaita: "Romus Kalanta ir mes". Tai žodis tartas kiekvienam lietuviui, tuo labiau mums, buvusiems Lietuvos kariams. Manau, kad ne vienas, girdėjęs paskaitininko žodžius savęs paklaus: "O kaip mes? Ar atliekame savo pareigas Lietuvos išlaisvinimo reikaluose?" Paskaitininkas baigė poeto Bradūno eilėraščio posmą:

*"...Degančiom rankom juos
dalinu
Kiekvienam po žariją,
Nebijokite ištiesti delnų,
Tegu žaizda niekada neužgyja..."*

Adelaidės skyriaus
35 metų sukaktis
Š. m. birželio 15 d. Adelaidės ra-

movėnai iškilmingai atšventė skyriaus įsikūrimo ir veiklos sukaktį.

Išvakarėse per lietuvių radijo vėliava dalyvavo Šv. Kazimiero bažnyčioje pamaldose. Prieš pamaldas savo mirusių narių atminimui tos bažnyčios šventoriuje padėjo vainiką prie Tėvynės Žemės paminklo. Skyriaus pirm. pavad. J. Jaunutis tarė jautrius žodžius, primindamas mūsų užgrobtą raudonojo tvano tėvynę, kruvinąsias 1940-41 metų birželio dienas ir mūsų mirusius narius, kurie



Ramovėnai padeda vainiką prie Tėvynės Žemės paminklo Šv. Kazimiero bažn. aikštėje. Nuotr. A. Budrio

jausdami kario pareigą, dirbo savo tėvynės išlaisvinimui.

Iškilmingas šv. mišias atnašavo kun. kleb. J. Petraitis, M.I.C., Šv. mišių auka buvo padėka Viešpačiui už sėkmingą skyriaus veiklą ir už gyvuosius ir mirusius narius. Per pamaldas giedojo Šv. Kazimiero vardo bažn. choras, vadovaujamas N. Masiulytės - Stapleton. Su P. Vaičiūčio giesme "Nualitūdo kapais apsiklojus tėvynė" baigėsi iškilmės bažnyčioje.

Iškilmingi minėjimo pietūs buvo paruošti Lietuvių namų didžiojo salėj. Dalyvavo ramovėnai su šeimomis, kviešti svečiai ir L. Bendruomenės ir organizacijų vadovaujantys atstovai. Prie stalų susėdo daugiau kaip 150 žmonių. Minėjimą pravedė skyriaus pirm. pavad. J. Jaunutis. Įnešus skyriaus vėliavą, buvo pakviestas kun. kleb. J. Petraitis,



Skyriaus pirm. V. Vosylius atidaro minėjimą

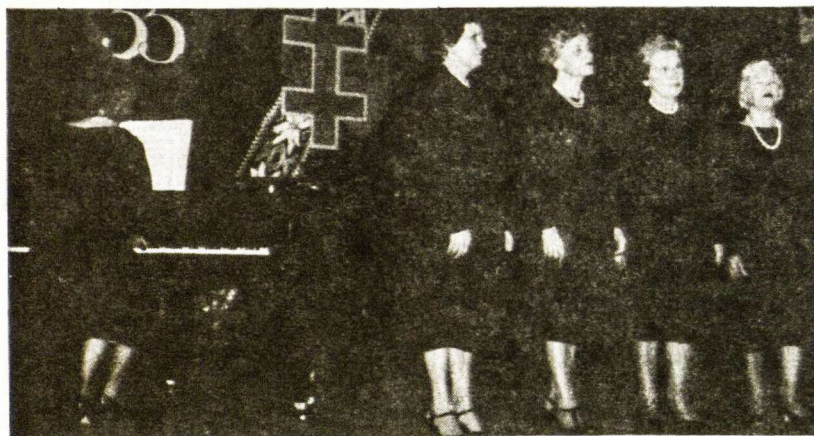
M.I.C., invokacijai ir stalo palaiminimui. Skyriaus pirmininkas V. Vosylius savo trumpoje paskutinių penkių metų apžvalgoje suminėjo svar-

Lietuvos išlaisvinimo darbuose ir prašė sugiedoti Tautos himną.

Sekantis kalbėtojas Adelaidės L.B. apylinkės v-bos pirm. J. Stačiūnas pasveikino skyrių su gražia 35 metų sukaktimi ir linkėdamas nepalūžtamo ryžto darbuose, pakvietė pakelti tostą už "Ramovę". Baigus oficialią minėjimo dalį, buvo išnešta skyriaus vėliava ir pradėti pietūs.

Pietums įpusėjus, buvo sveikini- mai. Nuoširdžius sveikinimus pareiškė: A. Lietuvių Sąjunga, Inc. — P. Bielskis, A. Liet. choras Lithuania — G. Vasiliauskienė, Šv. Kazimiero choro vardu — V. Opulskis, Pensininkų klubo — K. Kaminskis, Liet. Caritas, Inc. ir Teatro Vaidila vardu — V. Baltutis, Liet. Kat. Moterų D- ja — S. Pusdešrienė, Tautos Fondo atst. — J. Stepanas, Australijos Lietuvių Fondo atst. — A. Zamoiskis ir žurnalistų vardu — A. Dumčius.

(Nukelta į 329 psl.)



Moterų kvartetas "Nemuno dukros", dalyvavęs iškilmingo minėjimo meninėje programoj. Iš k. į d.: J. Nekrošienė, kv. vadovė S. Pusdešrienė, B. Budrienė, A. Kaminskienė. Akomp. D. Kaminskienė

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunellenė

531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Šiuo adresu siūsti visą Tremties trimitui skirtą medžiagą

NEMIRŠTANTI KOVOS DVASIA ĮPAREIGOJA

K. ČEPUTIS

Atgimimo šviesa. Taip neseniai įvyko priešaušrio stebuklas. Lyg meteoras nušviesta padangė prikėlė tautą suvereniniam gyvenimui ir ragino budėti, kad toji gyvybė nenyktų, neišblėstų. Protėvių dvasia lietuvio širdyje, suskambėjus Kudirkos Varpui ir kovos trimitui, pastūmėjo į žygį už laisvę, už geresnį rytą sau ir ateities kartoms. Laisvę atgavus visi dirbo, mokėsi, aukojosi, kad gležnutis laisvės žiedas nenuvystų... Vieni arė tėviškės dirvonus, kėlė jos ekonominį pagrindą, kiti mokėsi, ruošėsi pakeisti pavargusius, visi džiaugėsi gerbūviu ir laisve savame krašte...

Kovos įamžinimas. Deja. Neilgai džiaugėmės laisve, neilgai kvėpavome laisvos tėvynės oru, neilgai Lietuva buvo savarankiška, lygiateisė valstybė. Birželis. Svetimi, ginkluoti, rūstūs kariai užplūdo žydinčią mūsų šalį... Jie atėjo, atnešė priespaudą, baimę, netikrovę... Atrodė, kad nubudus pranyks, lyg slegiantis sapnas, žiauriai tikrovė, kad vėl būsime savo krašto šeimininkai, tėvynės gerbūvio kūrėjai...

Tačiau Lietuvos Pranašų idėjos nemirė... atsibus tėvynės sūnūs didžią praeitį atminę... ta dvasia pagimdė rezistencijos sąjūdį, išvedė tūkstančius į Lietuvos miškus, pagimdė miško brolius, kurių iki paskutinio kraujo lašo kova, įrašyta į laisvės kovų istoriją, teiks įkvėpimo ateities kartoms, ves jas į kovą...

Tu, broli, kentėjai Sibiro kančias. Okupanto muštas, sukruvintas, išniekintas... Niekas tau kruvino veido nenušluostė... Tavo kūną pridengė amžinos pusnys. Niekas nepadėjo vainiko ant tavo kapo, niekas nepalydėjo tavęs į amžinybę. Tačiau tavo kančios atneš vaisių, jos uždegs žygiams kitus jaunuolius, kurie žodžiais ir darbais liudys pasauliui apie



IR KĄ TAVĖ MATAVOLIGTUVA BRANGI,
NUMINTA KOTŲ SVETIMŲ, IR TAVO KANČIA,
MATAVO KAIP TŲ ATEINANČIUS LAIKUS ŽENGI
LAISVA, DIDINGA, IR BE SIELVARTO BE BANGŲ
TONAS KISTIS

tavo tautai darytas ir daromas skriaudas, apie neteisingus kaltinimus jos vaikams, kuriems užvestos bylos skaudesnės už šaltį ir alkį, nes OSI naudojasi Lietuvos okupantų pateiktais "dokumentais". Skaudi tikrovė — teisiamas ne budelis, bet jo auka... Kaltas ne vilkas, bet ėriukas...

Lietuvių jaunuolių, gimusių jau svetimuose, laisvuose kraštuose, šventa pareiga kelti lietuvių tautai okupantų padarytus genocidinius veiksmus, iškelti budelių kruvinus darbus ir bandymus juos nuslėpti...

Lietuvis neskriaudė nei rusų, nei lenkų, nei žydų...
Nebuvo Lietuvoj pogromų, kurie buvo labai dažnas
reiškinys Rusijoje. Nepriklausomoj Lietuvoj tautinės
mažumos turėjo visas Lietuvos piliečių teises.

Minėdami baisųjį birželį, švęsdami rugsėjo aš-
tantąją — Tautos šventę, ar bet kuria kita proga,
ryžkimės tęsti Savanorių kūrėjų, Laisvės kovotojų,
Lietuvos Miško brolių vestą kovą...

ŠAULIAI SKELBIA LITERATŪROS KONKURSA

Brangios Lietuvos garbei, norėdami įprasminti Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejų, LŠST Simo Kudirkos šaulių kuopa Niujorke skelbia: Romano ar novelių rinkinio konkursą.

Tema — laisva patriotinė, su krikščioniškos minties atspalviu. Knygos dydis — nemažiau 200 puslapių rankraštis, parašytas rašomąja mašinėle, dvigubu tarpu tarp eilučių ir tik vienoj puslapiu pusėje. Rankraštis pasirašomas slapyvardžiu, tikroji autoriaus pavardė įdedama į atskirą voką, ant kurio užrašomas autoriaus slapyvardis. Premijos dydis — 1000 dol. Konkurso terminas 1987 m. birželio mėn. 1 diena. Rankraščius siųsti šiuo adresu: Kęstutis Miklas, 71 Farmers Ave., Plainview, N.Y. 11803.

Kuopos valdyba sudarys specialią komisiją konkursui praveisti ir kūriniams įvertinti. Premijos įteikimo data bus paskelbta vėliau. Premijuotas kūrinys lieka kuopos nuosavybė su teise jį išspausdinti kuopos vardu. Kiti rankraščiai bus sugrąžinti tik autoriams raštiškai pareikalavus.

Kaip taurieji knygnešiai saugojo lietuvišką žodį ir jį skleidė, kaip paskui kartų kartos ugdė lietuviškojo žodžio kūrybą, taip ir dabar reikalingi lietuviškosios kūrybos puoselėtojai. Kviečiame šiuo konkursu susidomėti ir jame dalyvauti.

LŠST Simo Kudirkos Šaulių kuopos
Niujorke valdyba

PARTIZANŲ MINĖJIMAS

Los Angeles J. Daumanto šaulių kuopa birželio 1 d. Šv. Kazimiero par. salėje suruošė Miško Brolių — Partizanų minėjimą, skirtą partizanui J. Daumanui — Lukšaii jo 35 m. žuvimui prisiminti.

Minėjimą atidarė k. vicepirmininkas Vl. Šimoliūnas, bendrais bruožais pristatydamas Miško Brolių prasmę ir kviesdamas pagrindiniu kalbėtoju J. Pažerą.

Prelegentas savo gana kondensuotoje kalboje nukėlė klausytojus į 1944 - 1951 m., II-sios sovietinės okupacijos laikotarpį Lietuvoje ir partizanų atsiradimo priežastis bei jų kovas dėl laisvės. Partizanų veikla labai trukdė okupacinei valdžiai praveisti savus potvarkius. Sovietiniai okupantai jau 1944 m. rugpjūčio mėn. 8 d. paskelbė visoje jų užimtoje Lietuvos dalyje mobilizaciją vyrams 18 - 55 m. amžiaus. Reikia nepamiršti, kad neįsivaizduojamas teroras vyko sovietų užimtose srityse, kur NKVD ir raudonieji partizanai "valė" gyventojus. Suiminėjo buvusius tarnautojus, buv. vyresnio amžiaus šaulius,

laisvės kovų savanorius, net kaimo seniūnus ir kitus, kurie kur nors tarnavo hitlerinės okupacijos metais.

Esant tokioms gyvenimo sąlygoms, vyrai nešukbėjo registruotis kariniuose komisariatuose. Kiti pasitraukė į miškus. Brendo lietuvių tautos ginkluotasis pasipriešinimas, kuris vėliau nusitęsė ligi 10-ties metų. Toje laisvės kovoje dalyvavo tie, kuriems tėvynės meilė buvo aukštesnė vertybė už duonos kąsnį, kurie turėjo karčių prisiminimų iš 1940 - 41 m. siautusiai bolševikinio teroro, kurie pergyveno savo artimųjų trėmimus į Sibirą, kuriems atrodė gresia panašus likimas ir kurie nenorėjo tarnauti sovietinėje kariuomenėje.

Maskvos įsakymu 1945 m. vasario mėn. buvo pasiųsta kariuomenės daliniai į Lietuvos miškus kovai su partizanais, tačiau nei raudonosios armijos divizijos, nei vėliau sudarytieji sribų būriai ir provokaciniai - partizanai neįstengė palaužti partizanų judėjimo. Partizaninis karas už laisvę ir nepriklausomybės atstatymą buvo heroiškausias, kruvinas ir

tragiškiausias laikotarpis naujųjų amžių Lietuvos istorijoje. Lietuvos laisvės kovotojų — partizanų ir visos lietuvių tautos tikėjimas buvo paremtas Vakarų kraštų pasitikėjimu. Jų skelbiama Atlanto Charta, kurią 1941 m. rugp. 14 d. pasirašė JAV prezidentas Rooseveltas ir D. Britanijos min. pirm. Čiurčilis. Tai buvo pragaištingas dokumentas, kur buvo skelbiama apie atstatymą pavergtų valstybių pokario metais. Šie pažadai stipriai palaikė partizaninį judėjimą, kad reikia dar kiek išsilaikyti ir sovietinė okupacija bus pašalinta. Niekas netikėjo, kad Vakarai leistų ruadonajam siaubui sunaikinti rytų ir vidurio Europos tautas.

Lietuvos laisvės kovų arenoje, it meteoras, sušvito partizanas Juozas Daumantas - Lukša. Tai jaunuolis, gimęs 1921 m., kilimo iš Suvalkijos, Juodbūdžio km., Šilavoto parapijos, Marijampolės apskr. Buvo idealistas, patriotas, nuo pat pirmos sovietinės okupacijos buvo įsijungęs į pogrindžio darbą. Vokiečių okupacijos laike studijavo Kauno universitete architektūrą ir dirbo pogrindyje prieš vokiečių okupaciją.

II-sios sovietinės okupacijos pradžioje buvo pogrindyje veikusios Lietuvos Išlaisvinimo Tarybos nariu. Sovietiniam saugumui per klastą ir išdavystes Kaune suėmus didesnę dalį Tarybos narių, centras buvo likviduotas. Centrą likvidavus, J. Lukša įsijungia į Lietuvos Partizanų Sąjungą, kurio tikslas buvo sujungti visame krašte veikiančius partizanus ir koordinuoti jų veiklą.

Nei skelbtoji amnestija, nei karo tribunolai nepajėgė sutriuškinti laisvės kovotojų. Bolševikai griebėsi klastos priemonių, bandydami įfiltruoti į partizanų vadovybes savo agentus, kad iš vidaus gaolėtų sužlugdyti partizanų veiklą. Taip į partizanų eiles, pasinaudodamas savo aukšta padėtimi, įėjo J. Markulis, pasivadinęs Ereliu. Dirbo Vilniaus universitete dėstytoju. Niekas nepatikėjo, kad Erelis, būdamas universiteto docentu, vykdytų tokį niekšingą išdavimo darbą. Jis energingai kėlė klausimą galimai greičiau sujungti visas pogrindžio jėgas. Net siūlė sudaryti partizanų sąrašus bei suregistruoti ginklų sandėlius. Kur tik Erelis apsilankydavo pas partizanus, ten padažnėdavo saugumiečių siautėjimas ir žūdavo kovose partizanų. J. Lukša stebėjo Erelio veiksmus ir jo visagalybę ir įspėjo Vyr. Ginkluotų Partizanų štabą. Tik dėka Lukšos įžvalgumo ir atydumo buvo išvengta Partizanų štabo ir visos vadovybės sulikvidavimo. Su Ereliu ryšiai nutrūko.

Visais laikais ir visose tautose atsirasdavo žmo-



Los Angeles, Daumanto šaulių k. ruošto Partizanų minėjimo programos dalyviai: iš k. pranešėja Jūratė Venckienė, prelegentas J. Pažėra, fleitistė K. Mickutė, kompoz. O. Metrikienė, solistė St. Pautienienė, smuikininkas R. Mickus

nių, vergiškai nusilenkiančių svetimiesiems, kurie nueidavo paklusniai jiems tarnauti, arba dar blogiau — išdavikiškai smogdavo saviesiems į nugarą. Tokių išdavikų turėjo ir lietuvių tauta, kurie nurodė takus, takelius į mūsų partizanų slėptuves, klusniai vykdė visas Maskvos direktyvas. Jiems visiems tinka žodžiai:

*O tu, kurs lietuvio tik vardą nešioji,
o dvasių užspaustum tėvynės jaunos...*

*Tegul ir tave ateitis tolinojo
Minėja... kaip išgamą mūsų tautos.*

J. Lukša 1951 m. spalio mėn. išdaviko - partizano Kukausko buvo, prie Mauručių, įvestas į spąstus, kur trumpoje kovoje su saugumiečiais žuvo.

Po paskaitos sekė meninė dalis, kur pranešėja Jūratė Venckienė pateikė publikai programos dalį, apibūdindama atliekamus dalykus bei atlikėjus:

R. Mickus — smuiku išpildė "Meditation" iš operos Thais ir K. Mickutė — fleita, — Adagio "Religioso". Sol. St. Pautienienė atliko trilogiją Miško Broliams:

a) Už aukštų kalnelių — liaudies daina, harmonizuota J. Tallat-Kelpšos... — kažkur po kovos, mūšio lauke, guli karys, kurį lanko tėvas ir motina, bet randa negyvą...

b) Prie kapo — žodžiai Dalios Staniškienės, muzika Aloyzo Jurgučio... — sesuo neranda brolio kapo, kapinyno tylumoje, bet jis tebėra gyvas jos širdyje...

c) Šią naktį sapnavau Dzūkiją — žodžiai partizano Ben. Labensko, muzika Onos Metrikienės... kažkur girios tankmėje partizanas svajoja apie savo

gimtąją sodybą... apie gražiąją tėvynę — Dzūkiją...

Visai meninei daliai akompanavo kompozitorė O. Metrikienė.

Publika labai šiltai priėmė mneninės dalies atlikėjus su gėlėmis bei nuoširdžiu plojimu. Po programos vyko sesių šaulių paruoštos vaišės.

Epa.

LIETUVIŠKI VARDAI NEKEISTINI

Iš spaudos žinome, kad prieš šimtą metų ar daugiau Lietuvoje kunigai nesutikdavo naujagimių krikštyti lietuviškais vardais, be to, turimus vardus, net pavardes, įrašydavo lenkiškai.

Tai skaitant galiojasi, kokie silpnai tautiniai susipratę turėjo būti anų laikų lietuviai, be pasipriešinimo leidę iškraipyti lietuviškus vardus, net atsižadėdami jų. Ne kas kita, kaip tautinis išsigimimas, paveldėtas ilgose svetimųjų okupacijose. Tais laikais buvo nedaug išlikusių lietuvių, kaip reikiant gynusių lietuvišką kultūrą, asmenišką ar tautinę pareigą.

Ar lietuviška tautinė savigarda suvirtėjo, pasikeitė po šimto ar dviejų šimtų metų?

Imkime lietuviškus vardus, pavardes. Gyvename užsienyje, tai imkime greta mūsų, čia pat, esančius pavardžius:

Lietuviai, ypač lietuvaitės, net savo noru atsisako lietuviškų pavardžių, save vadina vyriškai, nors ji mergaitė, ar kelių vaikų motina, ponė. Kad ji lietuvaitė, gali spręsti iš moteriško vardo, ar iš nuotraukos, jei tokia būna.

Nei kiek negeriau, kai redaktoriai, dažnai netgi lietuviai kunigai, savavališkai lietuviškus vardus pakeičia, rašo angliškai, ar ispaniškai, ar kitaip — taikstantis prie gyvenamo krašto. Tai lygiai toks pat vergiškumo pažymys, kaip prieš šimtą ar du šimtus metų lietuviuose vartytas vardų, pavardžių slavinimas, jas rašant taikantis prie okupanto.

Štai, bendrai gerai redaguojamas, lietuviškos minties anglų k. žurnalas "The Observer", Nr. 5-6, 1986 m., rašo apie arkivyskupą Jurgį Matulaitį; laukiama, kad Vatikanas jį paskelbtų

šventuoju. Ir štai, pirmame straipsnio sakinyje trys nutautinimo žymės, trijų lietuviškų vardų pakeitimas angliškai: vietoje Jurgio — rašo George, vietoje jo tėvo Jono — skaitome John, gi Matulaitienei primetė Ursula vardą, kai lietuviai rašo Uršulė. Atleiskite, bet nesąmonė skaityti, kad "George Matulaitis" gimė (nurodyta data). Argi George? Kaip to naujagimio vardas įrašytas paprastos knygoje? Dėl kokio lietuvių šventojo kovojama, ar dėl George Matulaitis? Tokio asmens nėra lietuvių tarpe, tai už kokį ir kieno šventąjį veikiama nuo 1953 metų?

Lietuvių tautoje gimė Jurgis Matulaitis. Lietuviai šventuoju paskelbiant laukia Jurgio Matulaičio, ne George, ne Jose, ne Gregor Matulaitis, ar ne kažin kaip kitaip pravardžiuojamo.

Panašių užsienio lietuvių pataikavimo svetimiesiems, gryo vergiškumo pavyzdžių, yra daug, ne vien tik tai minėtu vardu. Kaip žinome, Atlantą perskridę žuvo Steponas Darius ir Stasys Girėnas. Yra neleistina jų vardus keisti į Stephen ir Stanley. Lietuvių tautoje nebuvo Stephen Darius, nebuvo Stanley Girėnas.

Tolygi nesąmonė būtų (kas žino, gal kas nors jau "galanda ton pusėn plunksnas"), vietoje Antanas Smetona rašyti Anthony Smetona, o jei taip, tai ir "visai" amerikoniškai "Anthony Sour Cream". Kodėl rašyti amerikiečiams, australiečiams, ar kokiems brazilams nesuprantamą Vytautą Didįjį, būtų kur kas "lengviau atsiminti" Victor the Great. Taip eitų laidotuvės kitiems lietuvių vardams: vietoje Algirdo atsirastų Albert, vietoje Kęstučio išdygtų Keith, vietoje Mindaugo sugirgzdėtų Matthew, vie-

toje Rūtos sukryžiuojama Ruth, vietoje Dainelės atsiranda Sunny, vietoje Jono išdygsta John, vietoje Petro šaukiame Peter, gražioji Marytė suniekinama į Mary, Broniaus vietoje — Bruno, Gražinos vietoje — Grace ir t.t.

Ir tai daroma ne XVIII ar XIX amžiuose, kai "Lietuva buvo tamsi ir juoda", bet XX a. pabaigoje, kai užsienio lietuviai skaitėsi gerai išsimokslinę, kovojantieji už lietuvių tautos kultūrą.

Argi?

Gėda nusikalstantiems lietuviškai kalbai, lietuviškai rašybai, lietuvių tautos pagrindams.

Algirdas Gustaitis



(atkelta iš p. 309)

kiaules." Nuo to laiko aš jo daugiau nemačiau. Ir vėl traukėmės toliau. Pradėjo užskridinėti lėktuvai. Pirmas žemu skrydžiu užskrido rusų lėktuvas. Kurie tik turėjo šovinių, pylė į lėktuvą. Atrodo, kad nepataikė, bet keikėsi paskui, kad šaudė į saviškį. Paskui užskrido pora vokiečių bombonešių. Išmetė bombas, bet jos krito tolokai nuo kelio. Visi buvome sukritę į griovius, tai nieko neužmušė.

(Bus daugiau)



Pasisekęs Melbourne Šaulių šventės balius

DLK Vytenio Šaulių kuopos balius liepos 5 d. Melbourne Lietuvių namų Jubiliejinėje salėje, ant sienos aukštai, pakabintas didelis plakatas su užrašu:

"Lietuviška šeima — lietuvybės židiny! Nutautėjimas yra tautinė savijudybė ir tręša svetimoms dirvoms. Tauta nežūsta, jei namuose kalbama lietuviškai!"

Šis stambiomis raidėmis pieštas plakatas atstojo ilgalaikę paskaitą, kurioje tebtūt tik kalbama apie tą pačią mintį.

Prie gražiai papuoštų stalų susėdo apie šimtas svečių. Orkestras melodringai pritaikytas lietuviškai publikai: valsai, tango, suktinis ir t. t.

Kuopos pirm. Zigmas Augaitis pasveikino suvažiavusius svečius. Poetė A. Palaima perskaitė savo eilėraštį šaulių garbei. Pasveikino šaulius ir kitos organizacijos: "Varpo" sporto klubo vardu — Viktoras Adomavičius, ramovėnų pirm. Vl. Bosikis, Geležinio Vilko šaulių kuopos pirm. Stasys Lipčius, Geelongo Apylinkės pirm. O. Schrederis ir Lietuvių namų klubo pirm. P. Sungaila.

Jie savo gražiais žodžiais paskatino šaulių kuopą ir toliau dirbti dėl lietuviškos gerovės. Taip pat šaulių kuopa pagerbė jaunų šeimų motinas, įteikė specialius lapus šešioms pavyzdinoms patriotinėms motinoms. Garbės lapus gavo: Zita Sadauskienė, Danutė Klimienė, Elena Kaspariūnienė, Dalia Didžienė, Danutė Baltutienė ir Ieva Arienė.

Tą patį vakarą buvo pasveikinti du šaulių kuopos nariai, Laima ir Vincas Lipkevičiai, jų abiejų gimtadienio proga.

Ne vien tik muzika linksmo atsilankiusius, bet ir turtinga loterija ir malonios ponios, kurios platino loterijos bilietus. Ačiū joms. O dar buvo didelė staigmena, tai gėlių valsas. Tai

sudarė moterims didelę pagarbą ir linksmą nuotaiką. Labai dėkojame šeiminkėms, kurios paruošė skanią vakarienę ir puikiai aptarnavo.

Ypatinga šaulių padėka Aleksandrai Galiauskienei ir jos padėjėjoms: Teresei Jurgelaitienei, Liucijai Ramanauskienei, Onai Bartaškienei, Marijai Kupčinskienei ir Gražinai Ramanauskienei. Ačiū šeiminkėms. Didelis ačiū visiems, kurie padėjo surošti balių.

ŠAULIŲ BALIUS

Tamsų šeštadienio vakarą
Balių šventė Šaulių kuopa.
Privažiavo svečių ir jaunimo.
Šoko, liknksminos ligi ryto.

Kas tik gerbia Šaulių kuopą,
Seni, jauni baliuj šoka.
Be pavydo, be šmeižimo,
Gėlių valsą šoko net susilę.

Vyrai perka gėlę raudoną,
Dovanoja dėl savo šokėjos,
Damos jaučiasi pagerbtos,
Tik vyrukams doleris iškrenta.

Ponios gražios, suknios ilgos,
Lūpos meilios, akys žvilga.
O vyrukai gerai įkaušę,
Apie ponias vikriai sukas.

Ten už stalo du susėdę,
Veda flirtą, geria "brendę".
Žada būti geru vyru,
Kol pakaušy "brendė" šyla.

Šaulių balius geras linksmas,
Muzikantai groja, verkia saksofonas,
O šokėjai trypia, skamba grindys,
Sukas poros, bučkis ilgas.

Pabaigę virtuvės darbą, virėjos
Svečius atsiveikinti visos atėjo.
Mes dėkojam joms už skanią
vakarienę
Ačiū Šaulių kuopai, ačiū ir
virėjoms.

Pr. Bartaška

PAGERBTOS MOTINOS

Gegužės 11 dieną Šaulių namuose buvo surengtas motinų pagerbimas. Motinų ir svečių prisirinko apypilnė salė. Scenoje buvo gyvas paveikslas "Vargo Mokykla", kurį vaizdavo: motina — Julija Paškevičienė ir jos anūakai Povilas ir Ivanukas.

Trumpu žodžiu pagerbimą pradėjo renginio organizatorė ir programos vedėja LŠST moterų vadovė Anelė Kirvaitytė. Buvo pagerbta dangiškoji motina ir sugiedota "Sveika Marija". Maldą sukalbėjo Šaulių sąjungos vyr. kapelionas tėvas J. Borevičius, S.J. Trumpu jautriu žodžiu susirinkusias motinas pasveikino Šaulių Sąjungos motin. K. Milkovaitis.

Prasmingą ir gerai paruoštą paskaitą skaitė LŠST spaudos ir kultūros reikalų vadovė Zuzana Galinienė.

Po paskaitos sekė meninė programa, kurios dalį atliko broliai Kivėnai — Petras akordeonu, Antanas padainavo motinai skirtas dainas. Kitą programos dalį atliko šaulių moterų vietetas, išpildydamas tai dienai skirtą montažą. Dalyvavo: Izabelė Pocienė, Marija Radzevičienė, Stasė Kepuraitienė, Elena Aleknieienė, Adelė Latonienė. Vadovavo muz. Juozas Sodaitis.

Oficialią programos dalį uždarė Sąjungos pirm. K. Milkovaitis, padėkodamas paskaitininkei, menininkams bei atsilankiusioms motinoms. Ypač dėkojo A. Kirvaitytei už gerai surengtą renginį ir ragino tęsti ryžtingą veiklą.

Vaišėmis rūpinosi Elena Antanaitienė, Šeduikienė ir Sofija Ferro - Tamulevičiūtė.

Dalyvė

Jūros Diena

Jau eilė metų, kai jūrų šauliai ruošia Jūros šventę. Kartais ji būdavo jungiama su kultūriniu savaitgaliu ir tęsdavosi keletą dienų. Šiemet buvo pasitenkinta viena diena — liepos 6, nes buvusioji salė naudojimui nebetinka.

Šventė įvyko Union Pier, Mich., Karaičio — Gintaro vasarvietėje. 9 val. 30 min. buvo iškeltos JAV ir Lietuvos vėliavos. 10 val., dalyvaujant 7 šaulių vėliavoms, kun. J. Vaišnys, S.J., atlaikė pamaldas ir pasakė labai

prasmingą pamokslą, kad mūsų nesutarimai padeda Sovietų Sąjungai naikinti mūsų tautą. Po pamaldų, pagerbiant žuvusius ir Sovietų Rusijos nukankintus jūreivius, buvo nuleistas vainikas į Mičigano ežero gelmes. Pasimelsta, sugiedant Marija, Marija... 12 val. International Friendship Gardens, prie Michigan City, Indianoje, buvo pagerbti visi 3 buvusieji Lietuvos Respublikos prezidentai.

Šventė buvo baigta jūrų šaulių Ašoklių vasarvietėje, kur buvo pasivaishinta ir pasidalinta įspūdžiais.

Šventėje dalyvavo LŠST pirmininkas Milkovaitis, Sąjungos vicepirm. ir Vytauto D. Rinktinės pirm. Išganaitis, jūrų šaulių vadovas Abarius, Daukanto kuopos pirm. Vengianskas ir kt.

Šventei labai sumaniai vadovavo Klaipėdos jūrų šaulių kuopos pirm. Juozas Mikulis.

S. Paulauskas

BROCKTONO MARTYNO JANKAUS ŠAULIŲ KUOPOJE

E. Ribokienė

Po sėkmingo renginio š. m. balandžio 26 d. Sandaros salėje M. J. šaulių kp. valdyba dažnuose posėdžiuose planavo, svarstė renginių ruošą. Kaip ir kasmet reikia pirmiausia suruošti Šaulių rinktinės šaudymo varžybas, kurios būdavo ruošiamos Bronės ir Edvardo Martišių sodyboje. Dabar šauliai Martišiai savo nuosavybę pardavė kitataučiams. Kp. pirm. Juozas Stašaitis rado tinkamą vietą šaudymo varžyboms Brocktone, Romuvos parke, kurio savininkai Aleksandras ir Ona Gureckai yra nuoširdūs šaulių rėmėjai. Sumanyta — padaryta. Birželio 1 d., sekmadienį, į Romuvos parką suvažiavo šauliai ir svečiai iš arti ir toli. Visi džiaugėsi malonia, saulėta popiete, gražiais medžiais ir erdve.

Šaudymo varžybose dalyvavo Martyno Jankaus ir Bostono Vanagaičio kuopų šauliai ir svečiai. Buvo kviesta ir Vorčesterio Dr. Vinco Kudirkos šaulių kp., bet jie negalėjo dalyvauti, nes tą dieną ten buvo koncertas.

Martyno Jankaus kp. varžybose laimėjo:

1-mą vietą Antanas Šeduikis,

2-rą vietą Romas Bielkevičius ir 3-čią vietą Vaclovas Rupšys.

Jono Vanagaičio kuopos:

1-mą vietą Stasys Urbonas,

2-rą vietą K. Šakenis ir

3-čią vietą kun. Rafaelis Šakalys, O. F. M.

Svečių varžybose:

1-mą vietą Ieva Bruk,

2-rą vietą Viktoras Kubilius.

Buvo ir laisvai bersipraktikuojančių, kurie sekančiose varžybose tikisi laimėti. M. J. šauliai džiaugiasi šaudymo entuziastais, ypač kp. kapelionu, klebonu kun. P. Šakaliu ir kitais.

LŠST garbės šaulys, Martyno Jankaus kp. pirm. Juozas Stašaitis, laimėtojams įteikė trofėjus. Trofėjus įteikė ir Romuvos parko savininkams Aleksandriui ir Onai Gureckams už jų paramą Martyno Jankaus šaulių kuopai.

Po trofėjų įteikimo visi buvo pakviesti į salę vaišėms, kurias paruošė M. J. kp. sesės su brolių pagalba. Vaišėse sveikinimai, padėkos, kalbos ir draugiški pašnekesiai užsitęsė iki vakaro.

Birželio 22 d. Brocktone Šv. Kazimiero bažnyčioje Martyno Jankaus š. kp. uniformuoti šauliai, šaulės su trimis vėliavomis dalyvavo 10 val. šv. mišių aukoje už Lietuvos kankinius ir Baisiojo birželio minėjimo salėje.

Šaulių Sąjunga yra viena iš garbingųjų mūsų tautos organizacijų. Ji gimė laisvės kovų metu. Į ją bürėsi vyrai ir moterys, kurie buvo pasiryžę savo jėgas ir gyvastį aukoti už Lietuvos laisvę. 1919 m. ir vėliau laisvės kovose žuvo šaulių: kautynėse su bolševikais — 12, su bermontininkais — 14, su lenkais — 51, Klaipėdos kraštą vaduojant — 4. Sužeistų 146.

Nepriklausomybę iškovojus, šaulių veikla plačiai reikėsi kultūrinėje srityje. Okupacijos išvakarėse Lietuvos Šaulių Sąjungoje jau buvo 62,000 narių, kurių tarpe apie 30 profesorių, 250 gydytojų, apie 100 inžinierių, 100 advokatų, daug kunigų, apie 3000 mokytojų. Jau turėjo 125 chorų, 400 vaidybos mėgėjų būrelių, 4 nuolatinis teatrus, 105 orkestrus, 350 bibliotekų ir 72 šaulių namus. Šauliai plėtė ryšius su užsienio lietuviais.

Brooklyno, N. Y., Dariaus Girėno aero klubas šauliams parūpino lėktuvą.

Bolševikų okupacija daugelį šaulių išbloškė į užjūrius. Išeivijoj šauliai atsikūrė ir savo veiklą nukreipė į kultūrinę sritį — į knygų leidimą ir kitas kultūrinės veiklos sritis.

Daugelis šaulių, bolševikams okupavus Lietuvą, buvo kalinami, nukankinti ar išvežti lėtai bado mirčiai į Azijos Sibiro ar Antarktikos sritis. Tik paskiri, iškankinti, nustoję sveikatos, grįžo į tėvynę, o vos keletas pasiekė JAV.

PARTIZANŲ MINĖJIMAS

Los Angeles J. Daumanto šaulių kuopa birželio 1 d. Šv. Kazimiero parapijos salėje suruošė Miško brolių — partizanų minėjamą, skirtą partizanui J. Daumantui-Lukšai, jo 35 metų žuvimo prisiminimui.

Minėjamą pradėjo kuopos vicepirmininkas Vl. Šimoliūnas, aptardamas Miško brolių prasmę ir kviesdamas pagr. kalbėtoju J. Pažerą.

Paskaitininkas nukėlė klausytojus į 1944 - 1951 m., į 2-sios sovietinės okupacijos laikotarpį Lietuvoje, išryškindamas ir partizanų atsiradimo priežastis bei jų kovas dėl laisvės, kurios tęsėsi arti 10 metų. Partizanų veiklos nei reguliarūs raudonosios armijos daliniai, nei provokaciniai "partizanai", nei vadinamieji sribai neįstengė sužlugdyti.

Partizanas J. Daumantas - Lukša Lietuvos laisvės kovų arenoje sušvito it meteoras. Tai kilnios sielos jaunuolis, gilus patriotas ir idealistas, stengėsi apjungti visų partizanų veiklą ir ją koordinuoti. Infiltruoti į partizanų vazdovybę pardsidavėliai - agentai stengėsi iš vidaus veiklą sužlugdyti. Taip 1951 m. rudenį vienas iš tokių išdavikų įvedė į pinkles j. Daumantą - Lukšą, kuris kovoje žuvo.

Meninės dalies pranešėja J. Vencienė pranešinėjo apibūdindama programą ir jos atlikėjus.

R. Mickus — smuiku atliko "Meditation" iš operos Thais. Kr. Mickutė - fleita, Adagio "Religioso".

Solistė St. Pautienienė atliko trilogiją — "Miško broliams": "Už aukštų kalnelių". — liaudies daina, harmoni-

zuota J. Tallat-Kelpšos ...kažkur po kovos mūšio lauke guli karys, kurio ieško tėvas ir motina, bet randa negyvą su perverta širdimi...

“Prie kapo” — žodžiai D. Staniškienės, muzika Aloyzo Jurgučio... sesuo neranda brolio kapo kapinyno ty-lumoje, bet jis tebėra gyvas jos širdyje...

“Šią naktį sapnavau Dzūkiją”, — žodžiai partizano Ben. Labensko, muzika O. Metrikienės ... — kažkur girios tankmėje partizanas svajoja apie savo gimtąją sodybą ... apie gražiąją tėvynę — Dzūkiją...

Visai muzikinei daliai akomponavo kompozitorė O. Metrikienė.

Minėjimo dalyviai labai šiltai priėmė meninės dalies atlikėjus, įvertindami gėlėmis ir nuoširdžių plojimu. Po programos vyko sesių šaulių plaruoštos vaišės.

Apgailiestaujamais klaidos...

— Š. m. “Kario” 6 nr. p. 287 (“Tremties trimite”) M. Karaičio rašinyje minimas kun. V. Zakarauskas. Turi būti: kun. Vytautas Zakaras, OFM.

— Administratoriaus pranešime (Š. m. “Kario” 6 nr.) prie Kosto Liaudansko pavardės išspausdinta “kpt.”, o turi būti “mjr.”

— “Kario” skaitytojas J. Papečkys, gyv. Argentinoje, savo laiške, rašytame “K.” redakcijai š. m. balandžio 9 d., nori patikslinti 1985 m. “Kario” 8 nr. p. 358 rašinyje paskelbtą netiesą apie plėšiko Rickaus žuvimą, kurį nušovė ne šauliai, bet jis pats nusišovė, kai nebuvo vilties pasprukti. Jo pistolete tebūta tik vieno šovinio, kurį ir panaudojo savižudybei.

Ta pačia proga jis nori pareikšti viešą padėką kanadiečiui Domui Jurkui, užsakiusiam jam “Karį”.

— Niujorko ramovėnų veiklos apžvalgoje (autorius P. Matekūnas) š. m. “Kario” 4 nr. paminėta, kad Stasio Butkaus pagerbime dalyvavo jo sūnus. “Kario” skaitytojas niujorkietis laiške redaktoriui rašo, kad St. Butkus buvo nevedęs ir sūnaus neturėjęs. Ir St. Butkaus mirties data klaidinga: jis miręs ne 1968 m., bet 1961 m. gruodžio 11 d. (Žiūr. LE, 36).



Sol. St. Pautienienė
Partizanų minėjime

Danutė Mitkienė

PARTIZANO MOTINA

Paskutinį sūnų jauną
Lydi motina į girią:
Iš kitų — žinios negauna —
Ištremti, ir gal jau mirę...

Į kelionės ryšuliuką
Deda motina rožinį...
Ir sūnus į mišką suka
Žygiui — kovai žūtbutinei...

Laimink, Viešpatie Galingas,
Paskutinį mano sūnų!
Jis Tėvynei reikalingas —
Man — Valia Tavo tebūnie!

Kaip sunkus motulei kelias
Į gričiutę, tamsią, niūrią,
Kertėj kabantis kryželis —
Viskas, viskas, ką ji turi!

(Atkelta iš p. 320)

Telegrama sveikino jauniausias skyriaus narys Rimas Dičiūnas, kuris dabar yra Australijos laivyne Lieutenant Commander RAN Staff Officer. Taip pat raštu sveikino Melbourne Ramovės skyrius. Nebuvo pamiršti ir nariai, sulaukę garbingo amžiaus. Jiems pirmininkas pasveikinęs įteikė atitinkamus sveikinimo lapus ir buvo sugiedota Ilgiausių metų!

Prieš geriant kavutę, svečiai buvo pradžiuginti menine programa, kurią atliko moterų kvartetas Nemuno Dukros, vadovaujamas S. Pusdešrienės, deklamavo akt. n. Skidzevičius, o solo padainavo M. Pečiulienė.

Pasigėrėjus menine programa, dar ilgai prie kavutės ir skanių pyragaičių buvo pabendrauta sukakties šventės nuotaikoje.

J.V.V.

Ilgamečiui Šaulių S-gos nariui

JONUI VALIUKONIUI

amžinybėm iškeliavus, žmoną Eleną, sūnų Jurgį,
marčią Onutę ir gimines, gyvenančius užjūrį,
nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdime.

ŠST Jono Vanagaičio kuopa
Bostone



Per LŠST CV surengtą motinų pagerbimą Čikagoje dainuoja: Izabelė Pocienė, Marija Radzevičienė, Stasė Kepuraitienė, Elena Alekniėnė ir Adelė Latonienė. Prie pianino muz. Juozas Sodaitis.

Prie ratelio Vargo mokyklą vaizduoja Julija Paškevičienė su savo anūkais Povilu ir Ivanuku. (Aprašymas p. 325). Nuotr. C. Genučio

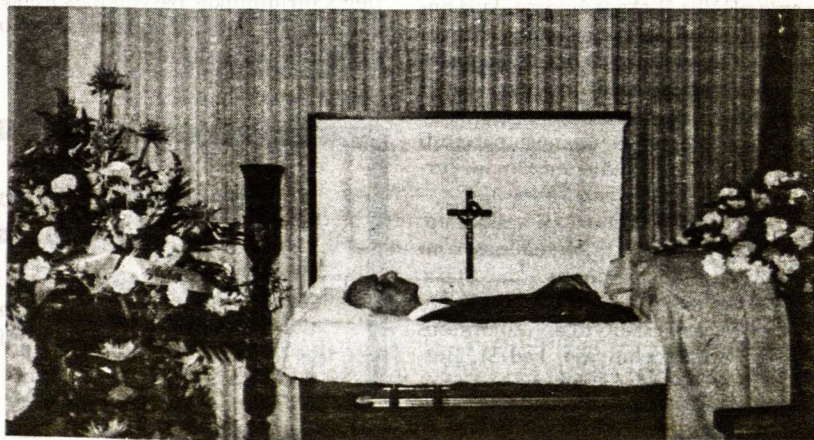


MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS ...

MIRĖ PASKUTINIS NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS GENEROLAS

Š. m. birželio mėn. 4 d., neilgai tesirgęs, eidams savo ilgo amžiaus 92-sius metus, su šiuo pasauliu atsiskyrė paskutinis nepriklausomos Lietuvos generolas Vladas Mieželis, ilgesnį laiką gyvenęs Sun City, Arizonoje. Birželio 5 d. buvo pašarvotas, o birželio 6 d. (penktadienį) buvo palydėtas į Šv. Klemenso Romiečio bažnyčią, kur 10 val. kun. R. Klumbys lietuvių kalba atlaikė gedulingas šv. Mišias. Po pamaldų palaidotas Sv. Onos ir Jachimo kapinėse.



A. a. gen. V. Mieželis pašarvotas "Menke Funeral Home"

Karinę tarnybą pradėjo rusų kariuomenėje 1917 m. baigdamas Aleksandro II karo mokyklą. Į Lietuvą grįžo 1922 metais ir tuoj įstojo į Lietuvos kariuomenę. Visą laiką darbovosi kariuomenės teisme, eidamas įvairias teisines pareigas, pradedant sekretoriaus padėjėju, vėliau sekretoriumi, nuvados tardytoju, prokuroro padėjėju, ypatingoms svarbioms byloms tardytoju, kariniu teisėju prie Vyr. tribunolo ir pagaliau nuo 1938 m. balandžio 11 iki 1940 m. birželio 25 d. buvo Kariuomenės teismo pirmininku.

Brigados generolu buvo pakeltas 1938 m. lapkričio 23 d. Be teisinių pareigų, nuo 1928 m. iki 1934 m.

buvo karo teisės lektorius PLP karo mokykloje ir nuo 1932 m. iki 1936 m. lektoriavo VD aukštojoje karininkų mokykloje.

1940 m. birželio 25 d. bolševikai jį iš kariuomenės atleido. Išvengti deportacijos į Sibirą, karui prasidėjus, nuo 1941 m. liepos 1 d. iki gruodžio 1 d. dirbo Lietuvos Raudonojo kryžiaus įgaliotiniu nukentėjusiems nuo karo šelpti, o nuo gruodžio pradžios iki 1944 m. liepos mėnesio 1 d. buvo apeliacinių rūmų teisėjas. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, kur aktyviai reišėsi lietuvių tremtinių visuomeninėje veikloje, o 1949 metais atvyko į JAV. Ir čia buvo aktyvus Lietuvių bendruomenėje, LKV "Ramovės" or-

ganizacijoje, Lietuvių teisininkų draugijoje ir kt. Ne tik organizaciniu darbu ir savo pinigine auka stengėsi paremti bendruosius lietuvybei svarbius darbus. Už nuoširdų darbą LB jis buvo pagerbtas Arizonos LB garbės pirmininko titulu.

Lietuvių spaudoje reišėsi rašydamas teisiniais klausimais "Karde", "Mūsų žinyne" ir kt., o išėivijos periodinėje spaudoje ("Drauge", "Dirvoje" ir kt.) yra rašęs įvairiais lietuvybei rūpimais reikalais. Buvo nuolatinis Lietuvių Enciklopedijos bendradarbis.

(Inforemacijos šaltinis-LE)

PASKUTINIS ATISISVEIKINIMAS SU A. A. GENEROLU V. MIEŽELIU

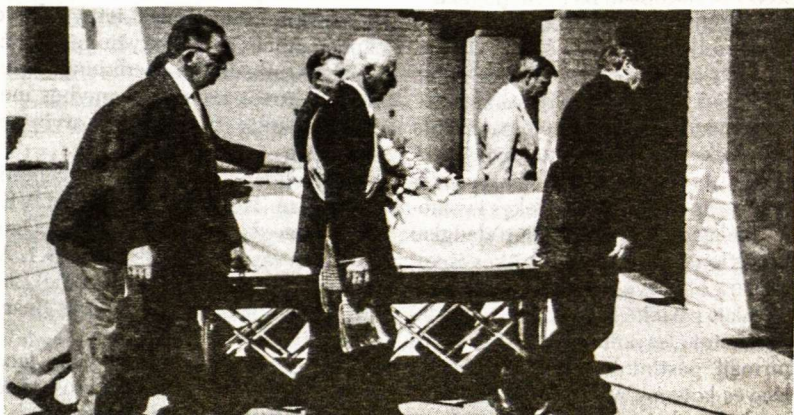
Birželio 4 dieną pasiekė Arizonos lietuvius liūdna žinia, kad Sun City ligoninėje po ilgesnio negalavimo mirė visų gerbiamas ir mylimas generolas Vladas Mieželis. Ilgas, gražus ir turiningas buvo generolo gyvenimas, graži ir jo mirtis, nes nuėjo amžinybėn ramiai, apsuptas savo artimiausių mylimųjų — žmonos Onutės ir abiejų sūnų — Raimundo ir Arimanto.

Mirusiojo pagerbimo apeigos įvyko kitą dieną Sun City koplyčioje. Velionio karstas buvo pusiau apdengtas Lietuvos vėliava ir ją supo daugybė gėlių puokščių, gautų iš jo sūnų, anūkų ir giminių. Daugumas jo draugų gėlių vietoj mirusiojo atminimui aukojo Lietuvių Fondui, Susirinkus dideliui būriui lietuvių, buvo sukalbėtas rožinis, kuriam vadovavo velionio artimas draugas kunigas Romanas Klumbis. Arizonos Lietuvių Bendruomenės vardu atsiveikinimo žodį tarė valdybos pirmininkas Donatas Zakaras, pareiškdamas gilią užuojautą velionio artimiesiems ir pabrėždamas, kad generolas buvo labai aktyvus Lietuvių Bendruomenės veikloj ir už nuopelnus buvo paskelbtas Arizonos Lietuvių Bendruomenės garbės pirmininku. Turėję garbės generolą pažinti ilgai minės jį, kaip labai draugišką, paslaugų ir kuklų asmenį. Lietuvos

karių vardu labai jautrią ir poetišką kalbą pasakė Lietuvos leitenantas Marijonas Dambrauskas, iškeldamas daug šviesių bruožų iš generolo gyvenimo. Lietuvos kapitonas Vincas Ruseckas pateikė pluoštą atsiminimų nušviesdamas generolo Mieželio didelius sugebėjimus ir taktą einant kariuomenės teismo pirmininko pareigas. Laidotuvės vyko birželio 6 dieną St. Clement of Rome bažnyčioje gedulingas Mišias atlikė ir turiningą bei guodžiantį plamokslą pasakė kun. R. Klumbis, pabrėždamas a. a. generolo nuopelnus Lietuvai ir išėivijos lietuviams ir primindamas, kad jis sulaukė tokio ilgo amžiaus, nes buvo užsitarnavęs ypatingą Dievo malonę.



St. Clement bažnyčioje



Karstą neša Raimundas ir Arimantas Mieželiai, ltn. M. Dambrauskas, kpt. V. Ruseckas, D. Zakaras ir V. Cicėnas

Iš bažnyčios, ilgai eilei automobilių palydint, karstas buvo nugabentas į Sun City miesto Sunland kapines, kur šalia maldų ir giesmių buvo sugiedotas Lietuvos himnas. Iš Lietuvos atvežtas žiupsnelis žemės buvo užbertas ant jo karsto. Išėkis ramybėje... Velionio vyriausias sūnus Raimundas padėjo susirinkusiems ir pakvietė visus pietų.

Žmonės skirstėsi graudžioji nuotaikoj ne tik dėl to, kad su paskutiniojo Lietuvos generolo mirtimi tarsi baigėsi tam tikra epocha, bet taip pat, kad neteko brangaus draugo, mielo žmogaus, kuris visada buvo "vienas iš mūsų". Širdimi bei lūpomis visi linkėjo, kad lengva jam būtų ši saulėtos Arizonos žemė, nežiūrint, kad ji labai toli nuo jo tėvynės, kurią generolas taip be galo mylėjo ir niekada nenustojo sielojęsis dėl jos likimo.

Vikt. Zakariénė

(*Draugas*,
1986 m. birželio 14 d.)



"Sunland Memorial Park" kapinėse prie karsto mirusiojo našlė, sūnūs ir kiti artimieji

A. A. PLK. LTN. BRONIUS BASIULIS

Vėlyvos senatvės ir ligos pakirstas, š. m. gegužės mėn. 16 d. Long Beach, Kalifornijoje mirė nepriklausomos Lietuvos laisvės kovų dalyvis, savanoris-kūrėjas, Vyčio kryžiaus kavaličius, pulkininkas leitenantas Bronius Basiulis.

Velionis gimė 1895 m. rugsėjo mėn. 7 d. Kalesnikų kaime, Lydos apskrityje. 1916 metais Tiflyse baigė karo mokyklą ir kaip jaunas karininkas tuojau pateko į I-mojo pasaulinio karo sūkurius. Jam teko kovoti įvairiuose to meto karo frontuose ir baigiantis karui buvo patekęs į vokiečių nelaisvę, kur teko išbūti daugiau kaip vienerius metus. Ištrūkęs iš vokiečių nelaisvės velionis vargais-negalais pasiekė Lietuvą ir nedelsdamas įstojo savanoriu į besikuriantį pirmąjį pėstininkų pulką. Vykstant laisvės kovoms, velioniui teko kautis su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Kovose pasižymėjo kaip drąsus, sumanus karys ir vadas. Lietuvai atgavus laisvę ir nepriklau-

somybę, velionis 1923 metais įstojo į aukštuosius karininkų kursus, kuriuos baigęs, visą laiką tarnavo Krašto apsaugos ministerijos žinyboje. Velionies paskutinė tarnyba Nepriklausomoje Lietuvoje buvo Alytuje, kur buvo Alytaus miesto ir apskrities komendantu. Šiose pareigose velionis išbuvo iki pat 1940 m. Už sąžiningą tarnybą ir nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas: Vyčio kryžiumi, Didž. Liet. Kunigaikščio Gedimino ordenu, Lietuvos nepriklausomybės medaliu, Šaulių žvaigžde ir Latvių respublikos-šaulių kryžiumi.

Gyvendamas tremtyje, velionis priklausė L. K. V. S-gai "RAMOVĖ" Los Ang. skyriui; vietos "Juozo Daimanto" vardo šaulių kuopai; S. L. A. (Susivienijimui Liet. Amerikoje) Lietuvių bendruomenei ir Long Beach lietuvių klubui.

Velionis buvo žinomas kaip labai gero ir malonaus būdo žmogus, todėl visų buvo gerbiamas ir mylimas.

Giliame liūdesyje liko našlė Petronėlė ir du sūnūs: Algirdas ir Gediminas su savo šeimomis.



A. a. plk. Br. Basiulis

Velionis pagarbiai buvo palydėtas į amžino poilsio vietą Long Beach kapines. Prelatas prof. Bartuška atliko paskutinį religinį patarnavimą, o ramovėnų ir šaulių garbės sargyba atidavė paskutinę pagarbą.

Organizacijų ir palydėjusių vardu - atsiveikinimo ir užuojautos žodį tarė ramovėnų sk. pirmininkas Vladas Šimoliūnas. Pabaigai buvo sugiedota: "Marija, Marija" ir Lietuvos himnas.

— Tepriglaudžia Viešpats to kilnaus lietuvių-kario sielą!

A. A. MJR. KAZIMIERAS DAUGVYDAS

Majoro Kazimiero Daugvydo širdis liovėsi plakusi 1986 metų birželio 14 d. Didelė metų našta slėgė nepriklausomybės kovų savanorio pečius, ir širdis seniai buvo pasilpusi. Bet kodėl turėjo išeiti birželio vidury, kai aplink jį miestas žydi ir kvėpia? Birželio 15-tąją. Lietuvos tragedijos dieną, jis visada labai jautriai išgyvendavo. Tai gal todėl ir pasitraukė jos išvakarėse, kad nebesulauktų dar vienos sukakties.

Velionis paliko savo biografiją, kurią dėl patogumo pirmąjį asmenį pakeitęs trečiuoju čia beveik pažodžiui pakartoju.

Kazimieras Daugvydas, sūnus Antano, gimė 1898 m. vasario 24 (pagal senąjį kalendorių, taigi, kovo 8 pagal naująjį) Balninkų miestely, Ukmergės aps. vidutinio ūkininko šeimoje. Pradžios mokslą išėjo Balninkuose ir Aluntoje, o aukštesnį Ukmergės keturklasėj mokykloj 1915 m. Brandos atestatą įsigijo 1928 m., išlaikęs egzaminus prie Švietimo ministerijos Kaune.

Iš bolševikų okupuotos tėviškės 1919 m. vasario pradžioj slaptai išvykęs į Kauną, savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę, į Kauno m. komendantūros mokomąją kuopą. Kiek vėliau ėjo kuopos raštininko pareigas. Tų pačių 1919 m. liepos pradžioje išsiųstas Karo mokyklon, į organizuojamą II kariūnų laidą. Karo m-lą baigęs, paskirtas į 1-mąjį pėst. DLK Gedimino pulką, 2-ros sunk. kulkosvaidžių kuopos būrio vadu. Šiose pareigose dalyvavo susidūrimuose su lenkais ties Nočia, Varėna, Valkininkais, Rudiškėm, Senaisiais ir

Naujaisiais Trakais ir Padvarininkais, kur lenkų artilerijos sviediniui arti sproguos buvo kontūzytas ir pažeista viena ausis. 1925 m. tarnybos labui perkeltas I pėst. divizijos štabą ir paskirtas adjutantū. 1925 m. pasiųstas į aukštuosius karininkų kursus, kuriuos baigė 1926 m. Dėl minėto sužeidimo fronte sveikatai šlubuojant, 1926 m. turėjo gulti Karo liginėn. Po ausų operacijos Sveikatos k-jos nutarimu iš rikiuotės perkeltas į administracijos tarnybą kariuomenės intendantūroje. Ten paskirtas mobilizacijos dalies viršininku ir pakeltas į majoro laipsnį.



A. a. mjr. Kazimieras Daugvydas

Nuo tarnybos atliekamū laikū 1934 - 38 m. studijavo VDU Ekonomikos fakultete Kaune. Kariuomenės štabo įsakymū 1940 m. paskirtas Utenos aps. komendantū. Iš karinės tarnybos 1941 m. gale bolševikai paleido. Vokiečių okup. metu nuo 1944 m. tarnavo Vietinėje rinktinėje Kėdainių aps. komendantū pareigose.

Šeimą 1931 m. rugsėjo 26 d. sukūręs su mokytoja Kristina Kiaušaitė, išaugino dukrą Virginiją ir sūnų Rimantą. Su šeima 1944 m. liepos gale pasitraukė į Vokietiją, o 1949 m. emigravo į JAV. Apsigyvenęs Detroitė, iki pensijos dirbo General Motors Technikos centre, projektavimo skyriuje.

Tiek velionio paliktos ir našlės truputį papildytos biografijos. Turiu dar pridėti, kad Detroitė dalyvavo ats. karių - ramovėnų ir šaulių veikloje. Lietuvoje bendradarbiavo "Karyje", "Karde" ir "Trimite". Amerikoje prieš kelerius metus "Karyje" paskelbė platesnius, beveik 100 mašinr. puslapių atsiminimus, parašytus labai objektyviai niekur savęs neaukštinant, kitų nesmerkiant. Juose nemažai medžiagos, turinčios istorinę vertę.

Velionis buvo pašarvotas Vasu, Rodgers & Connell laidojimo namuose.

Atsiveikinimas įvyko birželio 16 vakare. Rožinio maldas kalbėjo Šv. Antano parap. klebonas kun. Alfonsas Babonas. Laidotuves tvarkiusi Jolanda Zaparackienė angliškai ir lietuviškai priminė pagrindinius velionio biografinius bruožus, o taip pat šeimai išreiškė užuojautą velionio remtų organizacijų vardu ir padėklamavo Maironio eilėr. "Nepriklausomybe atgavus". Ilgiau kalbėjęs jo nepriklausomybės kovų draugas kpt. Stasys Šimoliūnas tarp kitko priminė, kad iš didesnio būrio Detroitė gyvenusių kūrėjų-savanorių po Kazimiero lieka keturi, iš kurių tik du šermentyse dalyvauja, o kiti du serga. Dar kalbėjo Vytautas Kutkus — LB Michigano apygardos ir LF vardu, Jonas Urbonas — LB Detroito apyl. vardu, Mykolas Kizis — Windsoro LB, Bronius Valiukėnas — Jūrų šaul. Švyturio kp. (jis priminė, kad velionis daugelį metų iki mirties buvo šios kp. garbės teismo pirmininku), Stefanija Kaunelienė — Stasio Butkaus šaulių kuopos ir Cecilija Balsienė — Detroito birutininkų vardu (reikšdama užuojautą ji pabrėžė, kad velionio našlė Kristina yra Detroito birutininkų pirmininkė). Per visą atsiveikinimo valandą prie karsto garbės sargyboje pamainomis stovėjo šauliai ir ramovėnai. Karstą dengusią Lietuvos trispalvę kūrėjai-savanoriai St. Šimoliūnas ir Vincas Tamošiūnas įteikė velionio našlei. Iškilmės baigtos Tautos himnu.

Birželio 17 d. rytą velionio kūnas nulydėtas į Dievo Apvaizdos bažnyčią, kur gedulingas pamaldas laikė kleb. kun. Viktoras Kriščiūnevičius

ir kun. A. Babonas. Atlydėjus į Holy Sepulchre kapines, po pamaldų visi dalyviai sugiedojo "Marija, Marija" giesmę.

Nekrologų rašytojai, vadovaudamiesi dėsniu, kad "apie mirusįjį arba gerai, arba nieko" dažnai prirašo ir nereikalingų pagyrimų. Užtat sunku ir labai garbingą asmenį įvertinti, taip, kad skaitytojas neįtartų perdėjimu. Velionį Kazimierą pažinau daugiau kaip pusketvirtos dekados. Negalėdavau atsigėrėti jo kultūringumu ir kuklumu ir šių dalykų jam net pavydėdavau. Kai paprašytas sutikau peržiūrėti jo atsiminimų kalbą, suartėjęs išryškėjo dar vienas bruožas — tolerancija. Velionio kuklumą skaitytojai gali pajusti jo biografijoje, o kuklumą ir toleranciją — jo atsiminimuose "Kario" žurnale. Žinau, kad apie šiuos jo būdo bruožus prataręs tikrai neperdėjau. Tebūna koventojui už Lietuvos laisvę Kazimierui lengva svetingoji Amerikos žemė...

Alfonsas Nakas
(*Draugas, 1986 m. liepos mėn. 3 d.*)

A.A. KAPITONAS INŽ. JUOZAS VIRŠKEVIČIUS- VIRŠKUS

1986 m. balandžio 24 d. Floridoje, West Palm Beach mieste, po sunkios ligos mirė Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės kapitonas, Geležinkelių valdybos aukštas pareigūnas a. a. inž. Juozas Virškevičius.

Velionis tiek laisvoje Lietuvoje, tiek pasitraukęs tremtin ir emigracijoje, buvo ne eilinis žmogus, todėl yra vertas prisiminti. Gimė Suvalkių apskr., Pustapėdžių km. 1905 m. sausio 12 d. Mokėsi Vilkiškio "Žiburio" gimnazijoje, vėliau, baigęs Aukštesniąją technikos mokyklą Kaune, stėjo Karo mokyklon ir 1930 m. baigęs ją leitenanto laipsniu paskirtas į atskiro bataliono teisėmis geležinkelių kuopą Radviliškyje. Ten per 10-tį metų, iki rusų okupacijos, ėjo įvairias pareigas: garvežių, automobilių ir kitų mašinų dirbtuvių v-ko technikos skyriaus raštvedžio, inžinerijos v-ko padėjėjo, technikos turto sandėlių v-ko, garvežių mašinistų klasės vedėjo.

Geležinkelių kuopai persiformavus į 2-rą inžinerijos batalioną, vėl turėjo

įvairias pareigas: kuopos karininko, mokė kareivius statutų, fiziką, vidaus degimo variklius, sprogdimus, garvežius ir jais važiavimo taisykles. Tuo pačiu metu Radviliškio mašinų ruože (garvežių depo) atliko praktiką ir įgijo garvežio mašinisto teises. Nesvetimi jam buvo ir kiti darbai: ėjo bataliono ugniagesių brandmajoro pareigas, Radviliškio gimnazijoje dėstė karinį parengimą, organizavo ir dėstė šauliams ir moksleiviams priešcheminius kursus, iki pirmosios rusų okupacijos buvo Radviliškio skautų Vytauto Didžiojo draugovės vadovas-globėjas.

Į kapitono laipsnį pakeltas 1938 m. Ištisą dešimtmetį Radviliškyje pasi-



A. a. kpt. Juozas Virškevičius
- Virškus

reiškė kaip darbštus, sąžiningas, jautrus tautiniams reikalams Lietuvos karys ir dėl savo draugiškumo karių ir Radviliškio visuomenės, o ypač jaunimo, buvo labai mėgiamas.

Rusams 1939 m. rudenį grąžinus Lietuvai Vilnių, tarnybos labai perkeltas į Vilnių stoties komendantu pavaduotoju. Rusų okupacijos metu Lietuvos kariuomenę perorganizavus, lieka aktyvioje tarnyboje 179 lietuviškoje divizijoje pionierių bataliono vado pareigose. Kilus vokiečių-rusų karui, atsipalaidavo nuo besitraukiančios raudonosios armijos ir

sugrįžo Vilniun vėl stoties komendantu pavaduotojo pareigoms, bet vokiečiams supratus mūsų Laikinosios Vyriausybės tikslus, tas ir kiti panašūs postai buvo panaikinti. Pasiprašęs iš kariuomenės atleidimo, nuo 1941 m. rugpjūčio 10 d. Vyr. Lietuvos Geležinkelių valdybos paskirtas Radviliškio mašinų ruožo garvežių ir vagonų dirbtuvių viršininku. Ten, kaip jau anksčiau žinomas žmogus, savųjų lietuvių buvo priimtas ištiestomis rankomis. Žinant okupantovokiečio tikslus, tas darbas buvo labai sunkus, nes savo žinioje turėjo vieną iš ilgiausių geležinkelio ruožų — nuo Lauksargės (Klaipėdos krašto) iki Dinaburgo - Latvijoje, o okupantas reikalavo, kad karo mašina į rytus sklandžiai riedėtų. Čia a. a. Juozas panaudojo visą savo lietuvišką gudrumą, kad nuo okupanto nenukentėtų lietuviški reikalai. Aktyvistams suorganizavus pogrindį, tuoj pat stojo jų tarpas ir buvo autoritetas, kai ypač neramųjį jaunimą reikėjo sulaukyti nuo išsišokimų arba, kai ištikdavo reikalas, — jį padrašinti. Nemažomis aukomis rėmė pogrindžio spaudą. Buvo atveju, kad savo įtaką išgelbėjo areštuotus ir kalintus savo darbininkus. Nebijoję okupantui pasakyti tiesos į akis ir užtai buvo respektuojamas. Vienu metu buvo išrinktas Radviliškio Nacionalistų partijos rajono vadu, bet okupantui tą organizaciją netrukus uždarius, tą vienetą tyliai likvidavo. Turėjo artimus ryšius ir buvo aktyvus Lietuvos Laisvės Armijos pogrindžio narys, artimai bendradarbiaudamas su tos organizacijos vadu ltn. Adolfu Eidimtu, dalyvaudamas posėdžiuose ir pasitarimuose netolimame Matkaičių dvare.

1943 m. sausio 1 d., vokiečiams nubaudus Kauno mašinų ruožo viršininką, savanoriškai pasisiūlė susikeisti tarnybos vietomis ir nuo tada pasidarė vieno iš didžiausių Lietuvoje garvežių ruožo viršininku, kur išbuvo iki 1944 m. vasaros, kai, rytų karo frontui artėjant, reikėjo palikti Tėvynę.

Pradžioje vėl dirbo geležinkelių tarnyboje Silezijoje, o raudonajai armijai pralaužus vokiečių frontą, atsidūrė Tuebingene, kur sulaukė ir karo pabaigos. 1944 m. pavasarį Kaune

sukūrė šeimą su p. Klara Ponelyte, susilaukė gražios šeimos, vaikus išmokslo išleisdamas į aukštuosius mokslus. Amerikon emigravo 1949 m. ir įsikūrė Flint mieste, Michigane. Ten iki išėinančio pensijon dirbo General Motors automobilių bendrovėje ir ėjo įvairias atsakingas pareigas. Sulaukęs užtarnauto pensijos meto su šeima persikėlė saulėton Floridon, kur ir praleido paskutines nerūpestingas dienas. Labai ilgėjosi savo netektos Tėvynės. 1986 m. balandžio 28 d. palaidotas Floridoje, West Palm Beach Memorial Gardens kapuose.

Giliausia užuojauta žmonai Klarai, vaikams, jų šeimoms ir visiems giminiams, kurie jo iškeliavimą labai pergyvena.

Ilsėkis, mielai kapitone Juozai laisvoje Amerikos žemėje, nes dėl laisvės savo gimtai žemei — Lietuvai — Tu visą savo gyvenimą sielėjaisi!

P.

A. A.
POVILAS SKRIDAILA
(GABRIELIUS MINGĖLA)

Sunkios ligos iškankintas, mirė 1986 m. kovo 23 d., 7:47 val. vakare, Mt. Siani Hospital Medical Center, Čikagoje. Buvo pašarvotas Lackevičiaus koplyčioje, kurioje kovo 25 d. vakare po kan. V. Zakarausko maldų įvyko atsisveikinimas. Kovo 26 d. iškilmingai atlydėtas į Švč. Mergelės Marijos Gimimo parapijos bažnyčią, kurioje kan. V. Zakarauskas atnašavo už mirusiojo vėlę šv. Mišias, pasakė pamokslą, nulydėjo į Lietuvių Šv. Kazimiero kapines ir tenai atliko laidojimo apeigas.

Velionis priklausė Vytauto Didžiojo šaulių rinktinei, o Nepriklausomoje Lietuvoje buvo Šančių šaulių būrio vadas. Rinktinės vardu koplyčioje atsisveikino rinktinės vicepirm. Alf. Paukštė. Šauliai-ės koplyčioje, bažnyčioje ir kapinėse dalyvavo su vėliavomis ir pasikeisdami prie karsto stovėjo garbės sargyboje. Paskutinį patarnavimą atliko, nešė karstą taip pat šauliai.

Senatvėje ir ligoje globojo ir laidotuvėmis rūpinosi mirusiojo pusbrolis Robertas Mingėla. Mirusiojo vardu, atsidėkodamas už dalyvavimą šermernyse ir laidotuvėse, visus pakvietė į



Nuotraukoje iš k. į d.: plk. K. Pažemėnas, mjr. K. Liaudanskas ir kpt. A. Avizienis

Šįmet, t. y. rugsėjo mėn. 23 d. sueina 14 metų, kai Los Angeles mirė majoras Kostas Liaudanskas. Jo mirties metines pagerbdama, jo duktė E. Skirmantienė "Kariui" paremti paaukojo 100 dol.

valgyklą pietums.

Velionis buvo gimęs 1900 m. liepos 7 d. Žem. Kalvarijos parapijoje, Telšių apskr. Tėvai — Kotryna Barkutė ir Karolis Mingėla. Buvo vedęs Stanislavą Kairytę. Išaugino du sūnus: Aleksą ir Eduardą ir dukrą Ceciliją. Iš profesijos buvo vargonininkas. Vargonininkavo Šančių parapijos bažnyčioje, Austrijoje vienoje provincijos bažnyčioje ir Amerikos Roselando Visų Šventų lietuvių parapijos bažnyčioje.

Dirbo ne tik su šauliais, bet ir su kitomis organizacijomis, kurios veikė prie parapijos. Buvo darbštus, pareigingas ir drausmingas. Atlikdamas karinę prievolę 3-čiam artilerijos pulke, buvo užsitarnavęs viršilos laipsnį. Toks veiklus patriotas negalėjo patikti okupantams. Buvo įtrauktas į išvežamųjų sąrašus.

Knygoje *Nepriklausomai Lietuvai*, redaguotoj Petro Petrušaičio, išleistoje LŠST 1965 m. Čikagoje, 168 p. įdėta nuotrauka, po kuria O. Žadvydas rašo: "Grupė Šančių šaulių būrio. Dešinėje pirmas. Šančių šaulių būrio vadas Gabrielius Mingėla, suėmimo

metu peršautas enkavedisto Janino, bet dėl sužeidimo išvengęs išvežimo". P. 183 rašoma: "Iš visų Kretingos apskrities išvežamųjų šaulių, pasisėkė tik vienam išvengti išvežimo. Suimant buvusį Šančių šaulių būrio vadą Gabrielių Mingėlą, jis bandė pabėgti, bet enkavedistas Janinas jį peršovė. Mingėla buvo nuvežtas į Kretingą, ten gydantis, prasidėjus vokiečių - rusų karui, išsilaisvino. Jo šeima buvo išvežta". Jo paties pasakojimu, jis buvo nuvežtas į Kretingos kalėjimą gydymuisi.

Antrą kartą bolševikams užplūstant Lietuvą, pasitraukė į vakarus. Skaudžiai pergyveno tėvynės netekimo ir šeimos perskyrimo tragediją. Skųsdavosi, kad nebegauna iš savo šeimos laiškų, o jo pasiųsti negrįžta.

Sveikatai susilpnėjus, buvo patalpintas į California Gardens senelių prieglaudą, kur išbuvo apie 5 metus. Atrodo, buvo patenkintas — nesi-skundė. Iš čia nuvežtas į ligoninę, iškeliaavo amžinybėn.

Tegu Aukščiausias suteikia jo sielai amžiną ramybę, šviesą ir džiaugsmą.

A. Balčytis

A. A.
VIKTORUI PERMINUI

mirus, nuoširdžiai užjaučiame jo gimines ir bičiulius
 okupuotoje Lietuvoje ir laisvajame pasaulyje.

P.L.P. Karo Mokyklos
 XVI Kadro Laida

A. A.
brigados generolui
VLADUI MIEŽELIUI
mirus, liūdinčią šeimą ir visus artimuosius
nuoširdžiai užjaučia

"K A R Y S"

A. A.
gen. VLADUI MIEŽELIUI
mirus, jo žmonai ONAI, sūnams RAIMUNDUI
ir ARUI nuoširdžią užuojautą reiškia

*L.K.V. S-gos "Ramovės"
Čikagos skyr. ramovėnai*

Savanoriui - kūrėjui ir Vyčio kryžiaus
kavalleriui
A. A.
Plk. ltn. BRONIUI BASIULIUI
mirus, velionies našlei Petronelei,
sūnams Algirdui ir Gediminui bei jų šeimoms
giliai užuojautą reiškia

LKVS RAMOVĖ LA sk. valdyba

A. A.
plk. ltn. BRONIUI BASIULIUI
mirus, jo žmoną Petronėlę, sūnus su šeimomis
ir gimines bei artimuosius liūdesio valandoje
giliai užjaučia

*Los Angeles
J. Daumanto šaulių kuopa*

A. A.
NIKODEMUI ABROMUI
amžinybėn išėjus,
liūdinčią žmoną Bronę ir visus artimuosius
nuoširdžiai užjaučia

*3 Čikagoje gyvenantys
PLP Karo mokyklos XVIII laidos kolegos*

A. A.
ltn. NIKODEMUI ABROMUI
mirus, jo žmonai Bronei,
giminėms ir visiems artimiesiems
giliai užuojautą reiškia

Čikagos skyriaus ramovėnai

A. A.
KAZIMIERUI TAUTKUI
mirus, jo žmonai Adelei, dukterims ir sūnui
reiškiamo nuoširdžią užuojautą

Čikagos skyriaus ramovėnai

Romo Kalantos šaulių kuopos St. Petersburg-
ge, Floridoje, sekretoriui, šauliui

A. A.
ADOLFUI AIDUKUI
mirus, jo žmonai Juzei ir kitiems
giminėms, čia ir Lietuvoje, reiškiamo giliai
užuojautą.

*Romo Kalantos šaulių kuopos valdyba,
šaulės ir šauliai*

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI AUKOJO:

\$200.00
Osvaldas Žadvydas, CA

\$100.00
Ona Dv. Miežalienė, AZ
A.A. Gen. Vlado Mieželio atmin.

\$50.00
Kun., J. Panavas, IN
Bronius Saulėnas, ONT
P.L.P. Karo mokyklos XXIII laidai
atminti.

\$33.00
P. Girnys, Anglija
J. Stankūnas, MI

\$30.00
Karo mokyklos XVIII laidos draugai
A. A. Nikodemui Abromui atminti
per Z. Moliejų, IL

\$25.00
Aug. Ašoklis, IL
Brighton Parko lietuvių namų savi-
ninkų d-ja per Vkt. Kelmelį
J. Ronaldo, TXA. A. Adomui Šparke-
vičiui atminti

\$20.00
Vl. Jomantas, MI A.A. Antanui Mi-
kalkėnui atminti
Br. Užemis, AR, A.A. J. ir V. Lagen-
pušams atminti

\$10.00
J. Jurkėnas, MA

\$8.00
J. Ališauskas, IL
Kl. Čeputis, ONT
A. Ivanauskas, MI
J. Ivašauskas, IL
J. Lekutis, ONT
J. Leščinskas, MI
P. Nekrošius, WI
A. Tauginas, FL
J. Virbalis, OH

\$6.00
V. Namikas, IL
J. Smailys, NE
Ltn. A. Zundė, NY

5.00
St. Žvirblys, ONT

\$3.00
St. Banaitis, IL
Br. Balčiūnas, NJ
A. Beniulis, IL
Br. Bernotas, OH
M. Būda, IL
J. Cibulskis, NY
L. Himmel, Vokietija
J. Kalnietis, IL
J. Kasakaitis, ONT
J. Kriaučeliūnas, IN
St. Pranckevičius, IL
H. Savickas, PA
St. Stanaitis, IL
St. Urbonas, MA

\$1.00
J. Navikas, CT

LKVS RAMOVĖ Clevelando skyriaus surinktos aukos 1986. VIII.3 per skyr.
sekretorių Igną Stankų.

Aukojo:

25 dol — Juozas Kaklauskas.

Po 10 dol. — V. N. Čeičiai, K. E. Gaižučiai, O. Jokubaitienė, V. Januškis,
kun. G. Kijauskas, Jonas Krištolaitis, Petras Kudukis, Juozas Kavaliauskas
ir Kęstutis Šukys.

7 dol. — Juozas Naujokaitis.

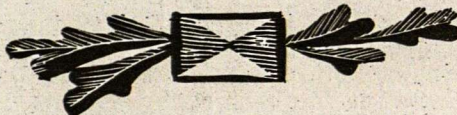
Po 5 dol. — Vincas ir Liuda Apaniai, Mečys Aukštuolis, Stasys Astraus-
kas, Vincas Benokratis, Bronius Bernotas, Antanas Balasevičius, Jonas Balba-
tas, Ed. Bliumentalis, Stepas Butrimas, Zenonas Dučmanas, Vytautas Jaku-
baitis, Feliksas Juras, Antanas Jonaitis, O. Mikulskis, Vytenis Miškinis, Jonas
Naujokaitis, Ed. Pranckus, Pranas Petraitis, Jonas Raškauskas, V. J. Stuogiai,
Jonas Skavičius, Ignas Stankus, Domininkas Vaičiūnas, Petras Višniauskas
ir K. Bruožis.

Po 3 dol.: V. Aušrotas, Vl. Bačiulis, Vacys Petkus ir Povilas Šukys.

Po 2 dol.: V. Andriušaitis, P. Bielinis, Bartkus, K. Gaižutis, P. Kaunas,
Ig. Muliolis, Niksteiniene, J. Narušas, X, B. Paulionis, V. Rack, Aug. Rastaus-
kas, E. Šarkauskas, B. Steponis, P. Tamulionis ir Tijnėlis.

Iš viso gauta 291 dol.

Visiems aukotojams **NUOŠIRDUS AČIŪ!**





Rumbonių piliakalnis